# Sfântul Ignatie Briancianinov

## Despre vedenii, duhuri si minuni

Traducere de Adrian şi Xenia Tănăsescu-Vlas
Tipărită cu binecuvântarea
Prea Sfinţitului Părinte Galacticii,
Episcopul Alexandriei şi Teleormanului
Bucureşti, 2002

Redactor: Alina Diaconu
Coperta: *Naşterea lui Iisus Hristos,* frescă, detaliu, Mănăstirea Vatopedu, 1312.



Traducerea a fost efectuată după originalul în limba rusă: *Episkop Ignatii Briancianinov, Tvorenia, voi. IV-V,* Sankt-Peterburg, Tipo-litografia M.P. Frolovoi, 1904.

Despre semne şi minuni

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României IGNATIE, st.
Despre vedenii, duhuri si minuni/ sfântul Ignatie Briancianinov; trad.: Xenia şi Adrian Tănăsescu-Vlas. -Bucureşti; Editura Sophia-Press, 2002 208 p.; 20 cm. - (Părinţi ruşi) ISBN 973-85654-0-5
I. Tănăsescu-Vlas, Xenia (trad.)
II. Tănăsescu-Vlas, Adrian (trad.)

**Omilie**

*în lunea celei de-a douăzeci si noua săptămâni după Cincizecime*

Sfânta Evanghelie ne-a istorisit astăzi că fariseii, nefiind satisfăcuţi de minunile pe care le săvârşea Domnul, cereau de la Dânsul o minune deosebită: *semn din cer* (Marcu VIII, 11). Cererea unei asemenea minuni, venită dintr-o concepţie ciudată cu privire la semne şi minuni, a fost repetată nu doar o dată, precum şi Domnul a mărturisit: *Neamul acesta cere semn* (Marcu VIII, 12). La cererea fariseilor s-au alăturat şi saducheii, care se deosebeau atât de mult prin crezul lor de farisei (Matei XVI, 1). Dorinţa unui *semn din cer* a fost arătată câteodată şi de popor. Astfel, după minunata înmulţire a celor cinci pâini si saturarea cu ele a unei numeroase adunări, ce cuprindea cinci mii de bărbaţi, afară de femei şi de copii, însişi-văzătorii [martorii oculari] ai acelei minuni, părtaşii acelei trapeze, îi spuneau Domnului: *Ce semn faci Tu, ca să vedem si să credem în Tine ? Ce lucrezi ? Părinţii noştri mană au mâncat în pustie, precum este scris: Pâine din cer le-a dat lor de au mâncat* (loan VI, 30-31). Pentru ei a părut neîndestulătoare minunata înmulţire a pâinilor în mâinile Mântuitorului: ea a fost săvârşită cu linişte, cu sfântă smerenie, de care erau pătrunse toate lucrările Dumnezeu-Omului - în vreme ce ei aveau trebuinţă de spectacol, le trebuiau lucruri de efect. Aveau nevoie ca cerul să fie acoperit de nori groşi, să răsune tunetul si să scapere fulgerul, să cadă pâini din aer. Acelaşi caracter 1-a avut cererea arhiereilor si fruntaşilor iudei către Mântuitorul de a săvârşi minune, atunci când Dumne-zeu-Omul a binevoit a Se sui pe cruce. *Arhiereii, batjocorindu-l,* istoriseşte Evanghelia, *împreună cu cărturarii şi cu fariseii, ziceau: Pe alţii i-a mântuit, iar pe Sine nu poate să Se mântuiască ? De este împărat al lui Israel, pogoară-Se acum de pe cruce, si vom crede în El* (Matei XXVII 41-42). Ei recunosc minunile săvârşite de către Domnul drept minuni, şi totodată le batjocoresc; batjocorindu-le, le leapădă; lepădând minunile dăruite de milostivirea lui Dumnezeu, cer o minune după socotinţa lor, minune care, de s-ar fi săvârşit, ar fi nimicit scopul venirii pe pământ a Dumnezeu-Omului, şi acesteia nu i-ar mai fi urmat răscumpărarea oamenilor, între cei ce doreau să vadă de la Domnul minune, între cei a căror uşurătate, curiozitate, nechibzuinţă se voiau satisfăcute se arată şi Irod (Luca XXIII, 8). Acesta avea nevoie de un semn pentru a-şi petrece timpul în chip plăcut; neprimind ceea ce poftise, el 1-a acoperit pe Domnul cu batjocuri, lucru prin care a şi dobândit un minut de distracţie. Dar ce înseamnă obşteasca cerere de minuni de la Dumnezeu-Omul, cerere exprimată de oameni cu orientare atât de diferită, cerere îmbinată cu dispreţuirea minunilor izbitoare făcute de Dumnezeu-Omul ? Această cerere vădeşte concepţiile cugetării trupeşti despre minuni.

Ce este cugetarea trupească ? Este un fel de a gândi cu privire la Dumnezeu şi la tot ce este duhovnicesc luat de om din starea lui de cădere, iar nu din Cuvântul lui Dumnezeu, însuşirea vrăjmăşiei faţă de Dumnezeu şi a împotrivirii faţă de Dumnezeu, însuşire de care este molipsită şi preaplină cugetarea trupească, se vădeşte cu deosebită limpezime din cererea către Dumnezeu-Omul de a face minuni după socotinţa înţelegerii [raţiunii] cu nume mincinos, cerere însoţită de neluare-aminte la minunile, de lepădare si osândire

a minunilor pe care le-a săvârşit Dumnezeu-Omul potrivit bunătăţii Sale celei negrăite. El le-a săvârşit fiind *Puterea lui Dumnezeu si înţelepciunea lui Dumnezeu* (I Corinteni I, 24).

**Partea întâi**

A fost un păcat greu cererea către Dumnezeu-Omul de a face minuni, cerere făcută pe temeiul si pornind de la principiile cugetării trupeşti. Dumnezeu-Omul, auzind această cerere cutezătoare, hulitoare, *suspinând cu Duhul Său, a zis: Pentru ce neamul acesta cere semn? Adevăr grăiesc vouă, că nu se va da semn acestui neam. Şi lăsându-i, a plecat* (Marcu VIII, 12-13).

Bucurie se face în cer pentru un păcătos care se pocăieste: dimpotrivă, locuitorii cerului se întristează de căderea omului în păcat şi de lepădarea [respingerea] pocăinţei de către păcătos (Luca XV, IO)[1]. Aflat în contemplarea harică a bunătăţii lui Dumnezeu faţă de omenire, în contemplarea bunăvoinţei lui Dumnezeu ca toţi oamenii să se mântuiască, Macarie cel Mare a găsit de cuviinţă să spună că pe însuşi Atotsfântul, Nepătimitorul Dumnezeu îl cuprinde plânsul - plânsul propriu Dumnezeirii - pentru pierzania oamenilor[2]. Nu e străin de Duhul Cel Dumnezeiesc un plâns negrăit mai presus de înţelegerea noastră, si Duhul Sfânt, după ce S-a sălăşluit în om, *mijloceşte* pentru el *cu suspinuri negrăite* (Romani VIII, 26). Un astfel de suspin a fost stârnit în Fiul lui Dumnezeu de cererea trufaşă şi nebunească de săvârşire a unei minuni. El, *suspinând cu Duhul Său, a zis: Pentru ce neamul acesta cere semn ?* Această întrebare a fost un răspuns al lui Dumnezeu la cererea, potrivnică lui Dumnezeu, de săvârşire a unui semn. Ce plâns adânc, plâns Dumnezeiesc s-a auzit în acest răspuns ! în el s-a făcut auzită o anumită nedumerire, pricinuită de necuviinţa şi obrăznicia cererii! în el se vede pierderea nădejdii pentru mântuirea oamenilor care au rostit cererea potrivnică Duhului, Dătătorului mântuirii. Pe cei pecetluiţi de cugetarea trupească, cei ce rămân cu încăpăţânare în ea, cei ce bolesc fără putinţă de tămăduire, Domnul îi părăseşte: îi lasă de capul lor, îi lasă pe mâna pierzării pe care au primit-o de voia lor şi de care se ţin de voia lor. *Si lăsându-i, a plecat,* întocmai: *Cugetarea trupească moarte este* (Romani VIII, 6). Este propriu celor morţi să nu îşi simtă starea de omorâre: este propriu cugetării trupeşti să nu priceapă şi să nu simtă pierzania omului. Din pricina neconştientizării pierzaniei sale, ea nu simte nevoia de înviere şi, pe temeiul conştiinţei mincinoase a faptului că trăieşte, a lepădat şi leapădă adevărata viaţă - pe Dumnezeu.

Oare poate să fie un *semn din cer* vrednic de crezare în mod special ? Cei care au cerut un astfel de semn 1-au cerut punând pe seama lui acest lucru. Oare se poate trage încheierea că un semn din cer este negreşit un semn de la Dumnezeu ? Din Dumnezeiasca Scriptură se vede cu totul altceva, însăşi expresia *semn din cer* e foarte vagă: pe atunci - precum fac şi în ziua de astăzi cei mai mulţi dintre oamenii nefamiliarizaţi cu ştiinţele -se punea pe seama cerului tot ce avea loc în văzduh sau pe întinderea de sub văzduh. Astfel, soarele, luna, stelele sunt socotite ca aflătoare pe cer, în vreme ce ele plutesc pe întinderea de sub cer; ploaia, tunetul, fulgerul sunt numite fenomene cereşti, în vreme ce ele au loc în văzduh, în atmosfera pământească, aparţin - hotărât lucru -pământului. Sfânta Scriptură istoriseşte că, prin lucrarea diavoiului, *foc a căzut din cer si a mistuit*

1 Vezi şi Preacuviosul Macarie cel Mare, *Omilia* XXX, cap. 7.
2 *Omilia* XXX, cap. 7.

*oile si păstorii* dreptului Iov (Iov, I)[3]. Este limpede că acest foc s-a format în văzduh, aşa cum se formează în acesta fulgerul. Simon magul uluia prin minuni poporul orb duhovniceste, ce socotea puterea satanei, lucrătoare în Simon, drept marea putere a lui Dumnezeu (Fapte VIII, 10). Simon i-a uluit pe închinătorii la idoli din Roma îndeosebi atunci când în numeroasa lor adunare, după ce s-a declarat dumnezeu şi a vestit hotărârea sa de a se înălţa la cer, a început fără de veste să se înalţe în văzduh; despre aceasta istoriseşte Sfântul Simeon Metafrast, împrumutându-si povestirea de la scriitori creştini foarte vechi[4], înfricoşătoare nenorocire este lipsa din om a adevăratei cunoaşteri de Dumnezeu: ea primeşte lucrurile diavolului drept lucruri ale lui Dumnezeu, înaintea celei de-a doua veniri a lui Hristos, când creştinismul, cunoaşterea duhovnicească şi dreapta socotinţă se vor împuţina cum nu se poate mai mult între oameni, *se vor scula hristosi mincinoşi si proroci mincinoşi şi vor da semne mari si minuni, ca să amăgească, de va fi cu putinţă, şi pe cei aleşi* (Matei XXIV, 24). Mai ales Antihrist însuşi va izvorî minuni cu îmbelsugare, uimind şi satisfăcând prin ele cugetarea trupească şi neştiinţa: el le va da *semnul din cer* pe care acestea îl aşteaptă si de care însetează. *Venirea lui,* grăieşte sfântul Apostol Pavel, se va săvârşi *prin lucrarea satanei, însoţită de tot felul de puteri si de semne si de minuni ale minciunii si întru toată amăgirea nedreptăţii întru cei pieritori: pentru că dragostea adevărului n-au primit, ca să se mântuiască* (II Tesaloniceni II, 6,10). Neştiinţa şi cugetarea trupească, văzând acele minuni, nu vor sta câtuşi de puţin să chibzuiască: le vor primi fără întârziere, potrivit înrudirii duhului propriu cu duhul acelor minuni, potrivit orbirii lor,
vor socoti şi mărturisi lucrarea satanei drept lucrare cât se poate de mare a puterii lui Dumnezeu. Antihrist va fi primit foarte grabnic, fără chibzuinţă[5]. Oamenii nu vor pricepe că minunile lui nu au nici un scop bun, raţional, nici un înţeles bine hotărnicit, că ele sunt străine de adevăr, sunt preapline de minciună, că sunt o comedie monstruoasă, atotrăutăcioasă, fără noimă, care se străduieşte să uluiască, să-i aducă pe oameni într-o stare de nedumerire şi uitare de sine, să-i amăgească, să îi înşele, să îi atragă fermecân-du-i prin efecte fastuoase, deşarte, prosteşti.
Nu e ciudat faptul că minunile lui Antihrist vor fi primite fără împotrivire şi cu entuziasm de către cei apostaziaţi de la creştinism, de către vrăjmaşii adevărului, vrăjmaşii lui Dumnezeu: aceştia s-au pregătit pe sine pentru primirea pe faţă, cu lucrul, a trimisului şi uneltei satanei, a învăţăturii lui, a tuturor lucrărilor lui, după ce au intrat dinainte în împărtăşire după duh cu sa-tana. Este vrednic de adâncă luare-aminte şi tânguire faptul că minunile şi lucrările lui Antihrist vor pune în încurcătură pe înşişi aleşii lui Dumnezeu. Pricina puternicei înrâuriri a lui Antihrist asupra oamenilor va sta în viclenia şi făţărnicia lui satanică, prin care va ascunde cu iscusinţă cea mai cumplită răutate, în neînfrânata şi neruşinata lui obrăznicie, în preaîmbelşuga-ta împreună-lucrare cu el a duhurilor căzute; în fine, în putinţa de a face minuni, deşi mincinoase, însă uluitoare, închipuirea omenească este neputincioasă a-şi

3 Vezi *Tâlcuirea* Sfântului Teofilact al Ohridei la Evanghelia după Matei, XVI, 1.
4 Viata Sfântului Apostol Petru, *Vieţile Sfinţilor,* 29 iunie. Pinetti, care a trăit la sfârşitul veacului al XVIII-lea şi începutul veacului al XIX-lea, a săvârşit „minuni" de acest fel. Le-au săvârşit şi le săvârşesc şi alţii.
5 Preacuviosul Efrem Sirul, *Cuvântul despre Antihrist.*

zugrăvi un răufăcător cum va fi Antihrist; nu este propriu inimii omeneşti, fie ea şi stricată [pervertită], să creadă că răul poate atinge acea treaptă pe care o va atinge în Antihrist. El va trâmbiţa despre sine precum au trâmbiţat înainte-mergătorii şi icoanele sale, se va numi pe sine propovăduitor şi restaurator al adevăratei cunoaşteri de Dumnezeu: cei care nu înţeleg creştinismul vor vedea în el reprezentantul şi apărătorul religiei, se vor uni cu el. El va trâmbiţa despre sine că este şi se va numi pe sine Mesia cel făgăduit: ieşind întru întâmpinarea lui, fiii cugetării trupeşti vor striga osanale; văzân-du-i slava, puterea, capacităţile geniale, dezvoltarea cât se poate de cuprinzătoare după stihiile lumii, îl vor proclama dumnezeu, se vor face ajutoare ale lui[6]. Antihrist se va arăta blând, milostiv, plin de dragoste, împlinitor a toată virtutea: îl vor socoti astfel si i se vor închina pe temeiul preaînaltei sale virtuţi cei ce socot că dreptatea omului este dreptatea căzută si nu s-au lepădat de aceasta pentru Evanghelie[7]. Antihrist va îmbia omenirea cu realizarea celei mai înalte bună-stări şi prosperităţi pământeşti, va îmbia cu cinstire, bogăţie, măreţie, înlesniri [comodităţi] şi plăceri trupeşti: căutătorii de cele pământeşti îl vor primi pe Antihrist, îl vor numi stăpân al lor[8]. Antihrist va înfăţişa omenirii, asemenea meşte-şugitelor reprezentaţii de teatru, o privelişte de minuni cu neputinţă de explicat de către ştiinţa vremii; el va înfricoşa prin caracterul înspăimântător şi neobişnuit al minunilor sale, va satisface prin ele curiozitatea nechibzuită si neştiinţa grosolană, va satisface slava deşartă, va satisface superstiţia, va descumpăni ştiinţa omenească: toţi oamenii ce se călăuzesc după lumina firii lor căzute, ce s-au înstrăinat de călăuzirea după lumina lui Dumnezeu, vor fi atraşi sub stăpânirea amăgitorului (Apocalipsa XIII, 8). Semnele lui Antihrist se vor arăta cu precădere în văzduh[9]: acolo domneşte cu precădere satana (Efeseni II, 2; VI, 12). Semnele vor lucra mai ales asupra văzului, vrăjindu-1 şi înşelându-1[10]. Sfântul Ioan Cuvântătorul de Dumnezeu, văzând duhovniceste, întru descoperire, întâmplările care trebuie să premeargă sfârşitului lumii, spune că Antihrist va săvârşi lucruri mari, *ca si foc să facă se se pogoare din cer pe pământ înaintea oamenilor* (Apocalipsa XIII, 13). Acest semn este arătat de Scriptură ca cel mai înalt dintre semnele lui Antihrist, si locul acestui semn va fi văzduhul: el va alcătui o privelişte minunată şi înfricoşătoare. Semnele lui Antihrist vor completa lucrările purtării . lui viclean meşteşugite: ele vor vâna spre urmarea lui pe cei mai mulţi dintre oameni. Potrivnicii lui Antihrist vor fi socotiţi făcători de tulburare, vrăjmaşi ai binelui obştesc şi ai rânduielii sociale, vor fi supuşi prigoanei pe faţă şi într-ascuns, vor fi supuşi la cazne şi pedepse. Duhurile viclene, răspândite prin lume, vor stârni în oameni o părere de obşte cât se poate de înaltă despre Antihrist, un entuziasm general, o atracţie de nebiruit către el[11]. În multe trăsături a zugrăvit Scriptura greutatea celei din urmă prigoane asupra creştinismului şi încrâncenarea prigonitorului. Drept

6 Idem.

7 Preacuviosul Macarie cel Mare, *Omilia* XXXI, cap. 4.

8 Tâlcuirea Sfântului Teofilact al Ohridei la Evanghelia după Ioan - V, 43.

9 Preacuviosul Efrem Şirul, *Cuvântul despre Antihrist.*

10 „A căuta spre cer (nevoitorul rugăciunii) foarte rar se cuvine, de frica duhurilor viclene, care sunt în văzduh, drept care se şi numesc duhuri ale văzduhului, care pricinuiesc multe şi felurite înşelări în văzduh". Simeon Noul Teolog. *Dobrotoliubie,* tom 1. Despre cel de-al treilea fel al luării-aminte.

11 Preacuviosul Efrem Şirul, *Cuvântul despre Antihrist.*

trăsătură hotărâtoare şi definitorie slujeşte numele care este dat de către Scriptură acestui om cumplit: el este numit *fiară* (Apoca-lipsa XIII, 1), aşa cum îngerul căzut este numit *şarpe* (Facere III, 1; Apocalipsa XII, 3). Amândouă numirile zugrăvesc fără greş caracterul ambilor vrăjmaşi ai lui Dumnezeu. Unul lucrează în chip mai ascuns, celălalt mai pe faţă; şi fiara aceasta are asemănare cu toate fiarele (Apocalipsa XIII, 2 - *si fiara pe care am văzut-o era asemenea pardosului, şi picioarele ei ca si ale ursului, şi gura ei ca gura leului).* Pentru sfinţii lui Dumnezeu va veni o încercare cumplită: viclenia, făţărnicia, minunile prigonitorului se vor sili să-i amăgească si să-i înşele; prigoanele si strâmtorările rafinate, calculate şi disimulate cu o vicleană inventivitate, puterea nelimitată a prigonitorului îi vor pune într-o situaţie cât se poate de grea; micul lor număr va părea nimicnic în faţa întregii omeniri, şi pe seama părerii lor se va pune o deosebită neputinţă; dispreţul obştesc, ura obştească, clevetirea, prigoana, moartea silnică vor deveni soarta lor. Numai printr-o osebită împreună-lu-crare a harului Dumnezeiesc, sub călăuzirea lui, aleşii lui Dumnezeu se vor putea împotrivi vrăjmaşului lui Dumnezeu, vor putea mărturisi înaintea lui şi a tuturor oamenilor pe Domnul Iisus.

Urmarea nemijlocită a celor spuse stă în aceea că fariseii şi saducheii, cerând de la Domnul *semn din cer,* au cerut o minune de felul minunilor lui Antihrist. Prin faptul că au cerut tocmai o asemenea minune se lămureşte purtarea Domnului faţă de cererea lor. O dată, la o asemenea cerere, Dumnezeu-Omul Şi-a arătat amărăciunea adâncă, a refuzat cererea mai mult decât hotărât, nici nu a vrut să mai rămână cu cei ce îşi îngăduiseră să facă o asemenea cerere, S-a depărtat de ei. Altă dată, le-a dat următorul răspuns ameninţător: *Neam viclean si preacurvar cere semn: si ale semn nu i se va da, afară de semnul pro-rocului Iona* (Matei XVI, l, 4; XII, 38-42). „Neam" sunt numiţi toţi cei care cer semn, potrivit înrudirii lor după duh; sunt numiţi „neam preacurvar" pentru că au intrat în împărtăşire cu satana prin duhul lor[12], stricând împărtăşirea cu Dumnezeu; sunt numiţi „neam viclean" pentru că, dându-şi seama de minunile Dumnezeu-Omu-lui, s-au prefăcut că nu îşi dau seama de ele; defăimând şi hulind minunile lui Dumnezeu, ei au cerut minune potrivită cu aşezarea lor sufletească cea nefericită, cu duhul lor. Cererea unui *semn din cer* a fost nu atât cerere a unei minuni, cât batjocorire a minunilor Dumnezeu-Omului şi manifestare a unei concepţii ignorante, pervertite despre minuni. „Semnul lui Iona prorocul" sunt, precum dă lămurire însuşi Mântuitorul (Matei XII, 40), semnele care au însoţit moartea şi învierea Lui. Atunci a fost dat *semnul din cer* al lui Dumnezeu! Atunci soarele, văzând pe Domnul răstignit, s-a întunecat în plină zi; s-a lăsat pretutindeni întuneric adânc, ce a ţinut trei ceasuri; catapeteasma templului din Ierusalim s-a despicat singură în două, de la marginea de sus până la cea de jos; a avut loc cutremur; s-au crăpat pietre, s-au deschis morminte; numeroşi sfinţi au înviat si s-au arătat multora în sfânta cetate (Luca XXIII, 45; Matei XXVII, 45, 51-53). La învierea Domnului a urmat iarăşi un cutremur; un înger purtător de lumină s-a pogorât din cer la mormântul Domnului ca martor al învierii, a lovit cu groază străjerii puşi la mormânt de către căutătorii de *semn din cer* (Matei XXVIII, 2-4). Străjerii au vestit despre învierea Domnului sinedriului iudeu. Acesta, primind *semn din cer,* a arătat faţă de el dispreţul şi ura pe care le arătase faţă de toate minunile de mai înainte ale Dumnezeu-Omului, a mituit

12 Tâlcuirea Sfântului Teofilact al Ohridei la Evanghelia după Matei.

străjerii, s-a îngrijit împreună cu ei să acopere cu întunericul minciunii minunea lui Dumnezeu (Matei 11-15).

Să ne întoarcem acum la cercetarea minunilor săvârşite de către Domnul nostru Iisus Hristos. Ele sunt dar al lui Dumnezeu pentru omenire. Darul nu a fost dat după datorie: a fost dat numai din bunăvoinţă şi din milostivire. Oamenii sunt datori să se poarte faţă de dar şi faţă de Dătătorul lui cu cea mai mare evlavie şi chibzuinţă: fiindcă Dătătorul darului a vestit despre Sine că este Dumnezeu, Care a primit omenitatea pentru a-i mântui pe oameni, iar despre darul Său că mărturiseşte pentru El. Darul are o valoare de netăgăduit; însă dat fiind că primirea mântuirii a fost lăsată la libera alegere a voii oamenilor, li s-a dat acestora libertatea de a cerceta minunile lui Hristos, de a judeca autenticitatea si calitatea lor, de a trage din ele concluzii despre Săvârşitorul lor, aşa încât recunoaşterea si primirea Răscumpărătorului să fie urmare a unei convingeri libere, pozitive, nu a unei atracţii pripite, uşuratice, oarecum silite. Minunile lui Hristos au o noimă foarte precisă. S-ar putea spune cu privire la toate ceea ce a spus Domnul Apostolului Toma: *Adu degetul tău încoace si vezi mâinile Mele, si adu mâna ta si o pune în coasta Mea, si nu fi necredincios, ci credincios* (loan XX, 27). Minunile lui Hristos au fost palpabile; ele au fost învederate si pentru cei mai simpli oameni; nimic în ele nu era enigmatic; oricine putea să le cerceteze lesne; pentru îndoiala şi nedumerirea: „Minune a fost asta, sau doar părere de minune ?" nu era loc. Morţii înviau, bolile cu neputinţă de vindecat prin mijloace omeneşti se tămăduiau, leproşii se curăţeau, cei orbi din naştere dobândeau vedere, muţii începeau să vorbească; hrana se înmulţea într-o clipită pentru cei ce aveau trebuinţă de ea; valurile mării si vânturile se liniştea în faţa unui cuvânt de poruncă, si erau izbăviţi de moarte cei pe care furtuna îi ameninţa cu moartea; mrejile pescarilor celor ce se osteniseră în zadar vreme îndelungată cu prinsul peştilor se umpleau dintr-o dată de peşti, care ascultau de glasul cel întru tăcere al Domnului lor. Minunile Dumnezeu-Omu-lui aveau o mulţime de martori, dintre care cea mai mare parte fie că îi erau vrăjmaşi, fie nu îl băgau în seamă, fie căutau de la El doar ajutor trupesc. Minunile erau de netăgăduit. Nici cei mai înrăiţi vrăjmaşi ai Domnului nu le tăgăduiau, ci doar se străduiau să le nimicească prin răstălmăcirile lor cele hulitoare şi prin toate celelalte mijloace insuflate de viclenia şi răutatea lor (Matei XII, 24; loan IX, 24). în minunile Domnului nu era nici un pic de deşertăciune, nici un pic de teatralitate; nici o minune nu a fost făcută de ochii lumii; toate minunile erau acoperite cu acoperământul smereniei Dumnezeieşti. Ele alcătuiesc un şir de binefaceri faţă de omenirea suferindă. Totodată, ele au vădit în chip cu totul îndestulător stăpânirea Făcătorului asupra făpturii materiale şi asupra duhurilor zidite, au arătat şi dovedit vrednicia lui Dumnezeu, Care a luat asupra Sa omenitatea, Care S-a arătat om între oameni.

Una dintre minunile Domnului, având un înţeles de taină, nu a fost însoţită de nici o binefacere faţă de vreun om, fiind semn al binefacerii care urma să se reverse asupra întregii omeniri. Este vorba de omorârea smochinului neroditor, bogat numai în frunze (Marcu XI, 13,14,20). Acest pom este amintit de Scriptură (Facere III, 7), în istorisirea despre căderea protopărinţilor, ca fiind unul din pomii raiului. El a slujit cu frunzele sale la acoperirea goliciunii pe care protopărinţii nu şi-o băgaseră de seamă înainte de cădere. Poate că rodul smochinului din rai era rodul oprit. Domnul n-a dobândit de la smochin rod: El a

căutat acest rod la vreme nepotrivită, El a îngăduit trupului Său să dorească mâncare la vreme nepotrivită[13], fapt care arată că dorinţa protopărinţilor era greşită - dorinţă pe care, ca pe toate neputinţele omeneşti, Domnul a luat-o asupra Sa si a nimicit-o prin Sine. Neaflând rod, Domnul a lepădat şi frunzele, a nimicit însăşi fiinţarea pomului: alt pom, pomul crucii, era pregătit deja ca unealtă a mântuirii oamenilor. Pomul care a fost unealtă a pierzării oamenilor este omorât prin porunca Domnului. Minunea cea de taină s-a săvârşit în faţa doar a ucenicilor iubiţi ai învăţăturii celei de taină, a sfinţilor Apostoli. Ea a fost săvârşită chiar înainte de purcederea Dumnezeu-Omului la nevoinţa pătimirilor răscumpărătoare pentru omenire, înaintea suirii pe cruce.

Minunile Domnului aveau o noimă de taină, un scop sfânt. Chiar dacă erau în sine mari binefaceri, din punctul de vedere al iconomiei Dumnezeieşti ele slujeau numai drept mărturie şi dovedire a unei binefaceri neasemuit mai mari. Domnul, luând omenitatea, a adus oamenilor un dar veşnic, duhovnicesc, fără de preţ: în ce priveşte viaţa, Domnul era fără păcat, atotsfânt (Ioan VIII, 46); cuvântul Lui era preaplin de putere (Marcu I, 42). Oamenii, însă, căzuseră adânc în negura şi întunericul cugetării trupeşti; inimile şi minţile lor orbiseră. A fost nevoie de un osebit pogorământ faţă de starea cea de boală a omenirii; a fost nevoie să se dea mărturie cât se poate de limpede pentru simţurile trupeşti; a fost nevoie a se împărtăşi, prin mijlocirea simţurilor trupeşti, cunoştinţele vitale minţii şi inimii, care muriseră de moartea care le este proprie, de moartea veşnică. In ajutorul cuvântului Dumnezeiesc au fost date minunile Dumnezeieşti. Pentru ca oamenii să priceapă şi să primească darul duhovnicesc, văzut numai cu ochii sufleteşti, Domnul a adăugat la darul duhovnicesc, veşnic, un dar asemănător lui, dar vremelnic, trupesc: tămăduirea bolilor trupeşti ale oamenilor. Păcatul este pricina tuturor bolilor în om, atât a celor sufleteşti cât şi a celor trupeşti, este pricină a morţii vremelnice si a celei veşnice. Domnul, arătând stăpânirea Sa asupra urmărilor păcatului în trupurile omeneşti, a arătat prin acest lucru stăpânirea Sa asupra duhurilor îndeobşte. Cugetarea trupească nu vede nici bolile sufleteşti, nici moartea veşnică - dar bolile trupeşti şi moartea trupului le vede, le recunoaşte; acestea lucrează cu putere asupra ei, o umplu de grijă. Domnul, vindecând numai cu cuvântul, numai cu porunca Sa, pe toţi bolnavii, înviind morţii, poruncind duhurilor necurate, a arătat stăpânirea Sa, a arătat stăpânirea lui Dumnezeu asupra oamenilor, asupra păcatului, asupra duhurilor căzute, a arătat toate acestea în chip vădit simţurilor trupeşti, în chip vădit însăşi cugetării trupeşti. Aceasta, văzând şi pipăind stăpânirea aceasta, putea şi trebuia, potrivit logicii, să recunoască stăpânirea Domnului asupra păcatului nu numai în ce priveşte raportul păcatului cu trupul, ci şi în ce priveşte raportul păcatului cu sufletul; să recunoască stăpânirea Domnului asupra sufletului, cu atât mai mult cu cât în unele minuni ale Domnului, ca de pildă în învierea morţilor, se arăta nemărginita Lui stăpânire Dumnezeiască atât asupra trupului cât şi asupra sufletului. Trupul căpăta viaţă; era chemat în el sufletul deja plecat din această lume în lumea duhurilor si se unea cu trupul pe care îl părăsise pentru totdeauna. Omului i-au fost date minuni în el însuşi, nu altundeva aiurea; i s-au dat dovezi ale mântuirii în el însuşi, nu departe de el. Mărturia veşnicei mântuiri a sufletului si trupului a fost dată prin mântuirea cea vremelnică a trupului de

13 Tâlcuirea Sfântului Teofilact al Ohridei la Marcu XI, 13-14.

bolile trupeşti şi de moartea trupească. Dacă privim cum se cuvine si cu evlavie minunile Domnului, ele se arată preapline de raţiune Dumnezeiască: cererea unui *semn din cer* se arată, cum si era, lipsită de noimă. Rare sunt cazurile când stăpânirea Domnului s-a arătat în afara omului, asupra lucrurilor naturii materiale - însă aceste cazuri au existat. Ele alcătuiesc o mărturie a faptului că stăpânirea Domnului asupra întregii firi [naturi] *e* stăpânire nemărginită, stăpânire de Dumnezeu. Minunile acestea sunt o completare la acele minuni care au fost binefaceri pentru omenire în însăşi alcătuirea omenirii, pentru ca însemnătatea pe care erau datori oamenii să o dea Răscumpărătorului oamenilor să fie definită cât mai exact. Dat fiind că scopul venirii Domnului pe pământ a fost mântuirea oamenilor, grijile Domnului sunt concentrate asupra omului, asupra celei mai alese zidiri a Domnului, asupra chipului Său, asupra bisericii Sale celei cuvântătoare. Tărâmul surghiunului şi pribegiei noastre pătimitoare - pământul, toată zidirea materială, în ciuda imensităţii ei, a fost lăsată de către El nebăgată în seamă. Chiar dacă au fost săvârşite câteva minuni şi în materie, ele au fost săvârşite pentru împlinirea trebuinţelor omeneşti.

Aceasta e însemnătatea şi menirea minunilor făcute de către Domnul şi Apostolii Lui. Domnul a vestit-o; au vestit-o şi Apostolii. Odată, în casa unde Se afla Domnul s-a adunat mulţime de popor. Casa era plină şi la uşă se înghesuia gloata; era deja cu neputinţă să mai pătrundă cineva înăuntru, între timp a fost adus un slăbănog [paralizat] care nu se putea scula din pat. Cei ce îl aduseseră, văzând mulţimea de oameni şi înghesuiala, au urcat bolnavul pe acoperiş; făcând o gaură în el, au coborât patul înaintea Domnului. Văzând fapta credinţei, Domnul Cel Milostiv a grăit slăbănogului: *Fiule, iartă-se ţie păcatele tale.* Acolo şedeau câţiva dintre cărturari. Acestora, fiind ei cunoscători ai Legii după literă şi molipsiţi de zavistie şi ură către Dumnezeu-Omul, îndată le-a venit gândul că a fost rostită o hulă. *Cine poate,* cugetau ei, *a ierta păcatele, fără numai Dumnezeu?* Domnul, Cunoscătorul inimilor, văzând gândurile lor, le-a grăit: *Ce cugetaţi acestea în inimile voastre ? Ce este mai lesne,* ce este mai uşor după socotinţa voastră: *a zice slăbănogului „Iar-tă-se ţie păcatele" sau a zice: „Scoală-te, ia-ţi patul tău si umblă" ?* A spune fără nici o dovadă: „Iartă-se ţie păcatele" poate şi un făţarnic, un amăgitor. *Ci ca să ştiţi că Fiul Omului are putere pe pământ a ierta păcatele (a zis slăbănogului): Ţie zic: Scoală şi îţi ridică patul tău şi mergi la casa ta.* Slăbănogul s-a vindecat şi s-a întărit într-o clipită: şi-a luat patul şi a ieşit în ochii tuturor (Marcu II, 2-12). Minunea a fost plină de înţelepciune şi bunătate Dumnezeiască, în primul rând, Domnul îi dă celui suferind un dar duhovnicesc esenţial, nevăzut cu ochii cei trupeşti: iertarea păcatelor. Dăruirea lui a stârnit în învăţaţii iudei mărturisirea fără voie că acest dar poate fi dat numai de Dumnezeu. Domnul, prin răspunsul la gândurile inimii lor, le dă o nouă dovadă despre Sine că este Dumnezeu, în fine, darul duhovnicesc şi dovada duhovnicească sunt pecetluite printr-un dar material şi o dovadă materială: tămăduirea într-o clipită şi deplină a bolnavului. - Sfântul Evanghelist Marcu, sfârşindu-şi Evanghelia, spune că după înălţarea Domnului Apostolii *propovăduiau pretutindeni* cuvântul, *Domnul împreună-lucrând şi adeverind cuvântul prin semnele ce urmau* cuvântului (Marcu XVI, 20). Acelaşi gând 1-au vădit toţi Apostolii în rugăciunea prin care au alergat la Dumnezeu după ameninţarea Sinedriului, care îi oprise a învăţa si a lucra în numele lui

Iisus: *Dă robilor Tăi,* au spus ei, *a grăi cu toată îndrăzneala cuvântul Tău când vei întinde mâna Ta spre tămăduiri, si semne si minuni să se facă prin numele Sfântului Tău Fiu Iisus* (Fapte IV, 29-30). Semnele de la Dumnezeu au fost date spre a îm-preună-lucra cu cuvântul lui Dumnezeu. Semnele mărturiseau despre puterea si însemnătatea cuvântului (Luca IV, 36). Lucrătorul esenţial era cuvântul. Nu e nevoie de semne acolo unde e primit cuvântul, fiindcă acolo este înţeleasă valoarea cuvântului. Semnele sunt un pogorământ fată de neputinţa omenească.

Într-un fel lucrează cuvântul, si în alt fel semnele. Cuvântul lucrează nemijlocit asupra minţii şi a inimii; semnele lucrează asupra minţii si a inimii prin mijlocirea simţurilor trupeşti. Urmările lucrării cuvântului sunt mai puternice, mai limpezi decât urmările lucrării semnelor. Când cuvântul şi semnele lucrează împreună, lucrarea semnelor rămâne oarecum nebăgată în seamă din pricina îmbelşugatei lucrări a cuvântului. Acest lucru se vede limpede din istorisirile Evangheliei. Asupra lui Nicodim au lucrat semnele, si el a recunoscut în Domnul doar un *învăţător trimis de la Dumnezeu* (Ioan III, 2). Asupra Apostolului Petru a lucrat cuvântul, şi el L-a mărturisit pe Domnul Hristos drept Fiu al lui Dumnezeu. *Cuvinte ale vieţii veşnice ai,* i-a grăit el Dumnezeu-Omului: *şi noi am crezut si am cunoscut că Tu eşti Hristosul, Fiul lui Dumnezeu Celui Viu* (Ioan VI, 68-69). Sfântul Petru fusese însuşi-vă-zător al multor minuni ale Domnului; înmulţirea celor cinci pâini şi saturarea cu ele a unei numeroase adunări numai ce se săvârşiseră: dar în mărturisirea sa Apostolul trece sub tăcere minunile, vorbeşte doar despre puterea şi lucrarea cuvântului. Acelaşi lucru s-a întâmplat şi cu cei doi ucenici care vorbeau cu Domnul, fără a-l re-cunoaşte, pe drumul spre Emaus, si l-au recunoscut după ce au ajuns în acel sat, când erau de acum în casă, la frângerea pâinii, îndată ce l-au recunoscut, Domnul S-a făcut nevăzut. Ei nu au spus nimic cu privire la minunea cea uimitoare, ci şi-au întors toată luarea-aminte asupra lucrării cuvântului. *Au nu era inima noastră arzând întru noi,* spuneau ei unul către altul, *când* Domnul *grăia nouă pe cale si când ne tâlcuia Scripturile ?* (Luca XXIV, 32).

Dumnezeu-Omul i-a fericit pe cei ce nu au văzut semne şi au crezut (Ioan XX, 29). El şi-a arătat compătimirea faţă de cei care, nemulţumin-du-se cu cuvântul, aveau nevoie de minuni. *De nu veţi vedea semne si minuni, nu veţi crede* (Ioan IV, 48), i-a spus el fruntaşului din Capernaum.

Întocmai! Vrednici de compătimire sunt cei ce părăsesc cuvântul, căutând încredinţare de la minuni. Această căutare a lor dă în vileag o deosebită precumpănire a cugetării trupeşti, o neştiinţă grosolană, o vieţuire adusă jertfă stricăciunii si păcatului, lipsa îndeletnicirii cu deprinderea legii lui Dumnezeu şi cu virtuţile cele iubite de Dumnezeu, lipsa din suflet a capacităţii de împreună-simţire cu Sfântul Duh, de simţire a prezenţei si a lucrării Lui în cuvânt. Semnele erau îndeobşte menite convingerii şi aducerii la credinţă a oamenilor robiţi simţurilor, prinşi de grijile lumii. Cei cufundaţi în grijile lumeşti, ţintuiţi pururea cu sufletul de pământ şi de lucrurile acestuia, au o capacitate mică de a preţui valoarea cuvântului: Cuvântul Cel Milostiv îi atrăgea la mântuirea cea dăruită prin cuvânt prin mijlocirea semnelor văzute, care, alcătuind modul material de convingere, lucrător prin simţuri, aduceau sufletul neputincios la Cuvântul Atotputernic, Mântuitor, între cei care au crezut în Hristos, aceia care au făcut-o din pricina semnelor alcătuiau pătura cea mai de jos. Atunci când li s-a îmbiat

învăţătura duhovnicească, prea-înaltă, atotsf antă, mulţi dintre ei au răstălmăcit-o după ideile lor (loan VI, 60), n-au vrut să ceară lămurirea cuvântului Dumnezeiesc de la Dumnezeu, au osândit cuvântul, care era *Duh şi viaţă* (loan VI, 63); prin aceasta au dat în vileag superficialitatea credinţei lor, superficialitatea aşezării [dispoziţiei] inimii lor, *şi mulţi dintre ucenicii Lui,* care văzuseră multe semne, *s-au întors înapoi, si nu mai umblau cu Dânsul* (loan VI, 66).
Nici cuvântul, nici semnele Dumnezeu-Omului nu au reuşit să lucreze binefăcător asupra arhiereilor, cărturarilor, fariseilor şi saducheilor iudei, chiar dacă în afara celor din urmă toţi cunoşteau cu de-amănuntul după literă Legea lui Dumnezeu. Ei nu doar că erau străini de Dumnezeu, vrăjmaşii lui Dumnezeu din pricina bolii păcatului celei de obşte [comune] întregii omeniri, ci s-au făcut astfel, s-au întărit şi s-au pecetluit întru această aşezare sufletească din pricina alegerii propriei voinţe, din pricina părerii de sine, din pricina dorinţei de a duce viaţa şi de a spori în viaţa oprită [interzisă] de Evanghelie. Ei n-au putut să îl asculte pe Fiul lui Dumnezeu, Care le vorbea; ei nu au ascultat precum se cuvenea cuvântul Lui; doar vânau cuvintele care li se păreau potrivite pentru a fi răstălmăcite şi pentru a-L învinui în temeiul lor pe Domnul. Aşa se poartă de obicei ura faţă de cuvintele celui urât. *De ce nu înţelegeţi vorbirea mea ?* - le spunea Mântuitorul vrăjmaşilor Săi, care lepădau cu încăpăţânarea şi înverşunare mântuirea cu care erau îmbiaţi. „De ce nu înţelegeţi învăţătura Mea ? De ce nu primiţi cuvintele Mele vindecătoare ? *Fiindcă nu puteţi să daţi ascultare cuvântului Meu* (loan VIII, 43): el este de nesuferit pentru voi. întrucât sunteţi fii ai minciunii si lucraţi după îndreptarea pe care v-o dă minciuna, *pe Mine nu Mă credeţi, fiindcă spun adevărul* (loan VIII, 45). *Cel care este de la Dumnezeu ascultă cuvintele lui Dumnezeu; de aceea voi nu mă ascultaţi, pentru că nu sunteţi de la Dumnezeu* (loan VIII, 47). *Dacă nu fac lucrările Tatălui Meu, să nu credeţi în Mine: iar dacă le fac, chiar dacă nu credeţi în Mine, credeţi în aceste lucrări, ca să ştiţi şi să cunoaşteţi că Tatăl este în Mine şi Eu în El* (X, 37-38)." Zadarnice au fost cuvintele care, ca adevăr Dumnezeiesc, erau îndestulă adeverire (loan VIII, 14); zadarnice au fost minunile care erau îndestulă adeverire, care erau atât de palpabile şi de evidente încât vrăjmaşii Dumnezeu-Omului, cu toată dorinţa şi silinţa lor de a le lepăda, nu puteau să nu le recunoască (loan IX, 24). Mijlocul care lucra asupra oamenilor ce nu ştiau Legea lui Dumnezeu ori o ştiau foarte puţin si îşi petreceau viaţa în îndeletniciri şi deşertăciuni pământeşti, însă nu lepădau de voie [intenţionat] Legea lui Dumnezeu, ei bine, acest mijloc nu a lucrat defel asupra celor care ştiau cu de-amănuntul după literă Legea lui Dumnezeu, lepădând-o prin viaţa si alegerea voii lor (loan V, 46-47; VII, 19). Tot ce se putea face pentru mântuirea oamenilor, negrăita milostivire a lui Dumnezeu a făcut. *De nu aş fi venit si nu le-aşfi vorbit, păcat nu ar avea; dar acum n-au dezvinovăţire pentru păcatul lor... De nu aş fi făcut între ei lucruri pe care nimeni altul nu le-a făcut, păcat nu ar avea; dar acum M-au şi văzut, si M-au urât pe Mine şi pe Tatăl Meu* (loan XV, 22-25). Creştinismul a fost predanisit cu atâta limpezime încât nu este dezvinovăţire pentru cei ce nu îl cunosc. Pricina neştiinţei este doar libera alegere făcută de voinţă. Precum luminează soarele de pe cer, aşa luminează si creştinismul. Cel ce îşi închide ochii de bunăvoie să pună nevederea si neştiinţa sa pe seama voii sale, nu pe seama lipsei luminii. Pricina lepădării de către oameni a Dumnezeu-Omului stă în oameni, precum în ei se stă şi pricina primirii

lui Antihrist. *Eu am venit în numele Tatălui Meu,* a dat mărturie Domnul către iudei, *si voi nu mă primiţi: dacă va veni altul în numele său, pe acela îl veţi primi* (loan V, 43). Ei sunt numiţi totodată lepădători ai lui Hristos şi primitori ai lui Antihrist, deşi Antihrist este pomenit ca cineva care va să vină. Lepădându-l, potrivit aşezării duhului lor, pe Hristos, ei 1-au primit totodată, potrivit aceleiaşi aşezări a duhului, pe Antihrist: ei au intrat în rândurile primitorilor lui Antihrist, chiar dacă şi-au sfârşit alergarea pribegiei pământeşti cu multe veacuri înainte de venirea lui. Ei au săvârşit cea mai mare dintre lucrările lui: uciderea de Dumnezeu. Pentru vremea venirii lui Antihrist, pentru el însuşi nu a rămas de săvârşit nici o nelegiuire pe măsura acesteia. Precum duhul lor se afla în stare de vrăjmăşie faţă de Hristos, în aceeaşi măsură se afla în stare de împărtăşire cu Antihrist, cu toate că erau despărţiţi de acesta printr-o uriaşă întindere de vreme, care acum ajunge, iată, la două mii de ani. *Orice duh care nu mărturiseşte pe lisus Hristos nu este de la Dumnezeu, ci este duhul lui Antihrist, despre care aţi auzit că vine, si chiar acum este în lume* (l loan IV, 3). Cei mânaţi de duhul lui Antihrist îl leapădă pe Hristos, 1-au primit pe Antihrist cu duhul lor, au intrat în împărtăşire cu el, s-au supus şi s-au închinat lui în duh, recunoscându-1 drept dumnezeu al lor. *Drept aceea, Dumnezeu le trimite o lucrare de amăgire, ca ei să creadă minciunii, ca să fie osândiţi toţi cei ce n-au crezut adevărul, ci au binevoit întru nedreptate* (II Tesaloniceni II, 11-12). întru îngăduinţa Sa, Dumnezeu este Drept Judecător, îngăduinţa va fi satisfacere, dar totodată dare în vileag şi judecată pentru duhul omenesc. Antihrist va veni la vremea sa, la vremea rânduită lui. înaintea venirii lui va merge lepădarea majorităţii oamenilor de credinţa creştină. Prin lepădarea de Hristos, omenirea se va pregăti pentru primirea lui Antihrist, îl va primi în duhul său. în însăşi întocmirea duhului omenesc va apărea cererea, chemarea lui Antihrist, împreună simtirea cu el, aşa cum în starea de boală grea apare setea de o băutură ucigătoare. Poftirea va fi rostită ! Va răsuna glasul chemător în societatea omenească, care va arăta stăruitor că are trebuinţă de un geniu al geniilor, care să ridice dezvoltarea şi propăşirea materială pe cea mai înaltă treaptă, care să încetăţenească pe pământ o asemenea bunăstare încât raiul si cerul să devină de prisos pentru om. Antihrist va fi urmarea logică, îndreptăţită şi firească a orientării morale şi duhovniceşti a oamenilor.

Minunile lui Dumnezeu înomenit alcătuiau cele mai mari binefaceri materiale pe care şi le poate închipui omenirea. Ce binefacere mai mare poate fi decât a îi înapoia celui mort viaţa ? Ce binefacere mai de preţ poate fi decât vindecarea unei boli de nevindecat, care răpea viaţă după viaţă, care făcea viaţa asemenea mai degrabă cu o moarte prelungită decât cu o viaţă ? Si totuşi, în pofida caracterului binefăcător, sfinţeniei, însemnătăţii duhovniceşti pe care le aveau minunile lui Hristos, aceste minuni au fost doar nişte daruri vremelnice. În sensul exact al cuvântului, ele erau semne - semne ale mântuirii veşnice dăruite prin cuvânt. Cei înviaţi de Dumnezeu-Omul au murit iarăşi, la vremea lor: li s-a dăruit numai prelungirea vieţii pământeşti, nu li s-a înapoiat această viaţă pentru totdeauna. Cei vindecaţi de Dumnezeu-Omul s-au îmbolnăvit din nou, si de asemenea au murit: sănătatea le-a fost înapoiată numai pentru o vreme, nu pentru totdeauna. Au fost revărsate faceri de bine vremelnice si materiale ca semn al facerilor de bine veşnice si duhovniceşti. Darurile văzute au fost împărţite oamenilor robiţi simţurilor, ca aceştia să

creadă în fiinţarea darurilor nevăzute şi să le primească pe acestea. Semnele îi scoteau pe oameni din prăpastia nestiinţei şi împătimirii simţurilor, îi aduceau la credinţă: credinţa le împărtăşea cunoaşterea bunătăţilor celor veşnice şi le insufla dorinţa de a le dobândi. Cu ajutorul semnelor minunate, Apostolii au răspândit grabnic creştinismul în lume: semnele erau dovadă limpede si puternică pentru creştinism, atât pentru popoarele cultivate cât şi pentru popoarele cufundate în neştiinţă şi barbarie; iar atunci când credinţa a fost sădită pretutindeni, a fost sădit cuvântul: atunci au fost înlăturate semnele, fiindcă îşi terminaseră slujirea. Ele au încetat să lucreze la scară largă şi pretutindeni: le săvârşeau, arareori, numai aleşii lui Dumnezeu. Ioan Gură de Aur, Părinte şi scriitor din veacurile 4-5, spune că în vremea lui deja încetase a mai lucra harisma semnelor, chiar dacă se mai aflau pe alocuri, mai cu seamă între monahi, bărbaţi care săvârşeau semne (Tâlcuirea la II Corinteni III, 18). Odată cu trecerea timpului, bărbaţii săvârşitori de semne s-au împuţinat tot mereu. Despre vremurile din urmă, Sfinţii Părinţi au prezis că atunci nu vor mai fi deloc bărbaţi săvârşitori de semne[14]. „De ce, spun unii, acum nu mai sunt semne ? Ascultaţi cu osebită luare-aminte răspunsul meu: fiindcă întrebarea pusă mie acum o aud de la mulţi, deseori, chiar mereu. De ce atunci toţi cei care primeau botezul începeau să vorbească în limbi, iar acum nu se mai întâmplă asta ?... De ce s-a luat acum de la oameni harul minunilor ? Dumnezeu face asta nu pentru a ne face necinste, ci chiar mai multă cinste dân-du-ne. Cum asta ? Am să vă lămuresc. Oamenii din acele vremuri erau mai săraci la minte, ca unii rupţi nu de mult de slujirea idolilor; mintea lor era groasă şi tâmpă, erau cufundaţi în materie şi se dăruiseră ei, nici prin gând nu le trecea că sunt si daruri nemateriale, nici nu ştiau ce înseamnă harul duhovnicesc, că totul se primeşte prin singură credinţa: din această pricină erau semne. Dintre darurile duhovniceşti, unele sunt nevăzute şi se primesc doar prin credinţă, altele sunt împreunate cu oarecare semn simţit, spre trezirea credinţei în cei necredincioşi. De pildă: iertarea păcatelor e dar duhovnicesc şi nevăzut: noi nu vedem cu ochii noştri cei trupeşti în ce chip sunt curăţite păcatele noastre. Sufletul este curăţit - însă el este nevăzut pentru ochii trupului. Aşadar, iertarea de păcate e dar duhovnicesc, care nu poate fi descoperit ochilor trupului; iar putinţa de a vorbi în limbi, chiar dacă ţine de lucrările duhovniceşti ale Duhului, slujeşte totodată drept semn simţit, ce poate fi uşor văzut de necredincioşi: lucrarea nevăzută săvârşită înăuntrul sufletului se face vădită şi se arată prin mijlocirea limbii străine, ce se aude în afară. Din această pricină spune Pavel: *Fiecăruia i se dă arătarea Duhului spre folos* (I Corinteni XII, 7). Ca atare, eu de semne nu am nevoie. De ce ? Fiindcă m-am învăţat a crede harului Dumnezeiesc si fără semne. Cel necredincios are nevoie de dovadă;
eu, însă, credincios fiind, nu am deloc nevoie nici de dovadă, nici de semne; chiar dacă nu vorbesc în limbi, ştiu că sunt curăţit de păcat. Cei de pe vremuri nu credeau până nu primeau semne. Semnele li se dădeau ca dovedire a credinţei pe care o primeau. Drept aceea, se dădeau semne nu celor credincioşi, ci necredincioşilor, ca să se facă credincioşi; aşa spune şi Apostolul Pavel: *Semnele nu sunt pentru credincioşi, ci pentru necredincioşi (I* Corinteni XIV, *22)”* [15].

14 Al 4-lea răspuns al Sfântului Nifon al Tarigradului.
15 Prima Omilie a Sfântului Ioan Gură de Aur la Cincizecime.

Dacă semnele ar fi neapărat trebuincioase, ele ar fi rămas. A rămas cuvântul, la a cărui înstăpânire lucrau minunile. El s-a răspândit, a împărăţit, a cuprins lumea întreagă. El a fost tâlcuit [explicat] în chip cu totul îndestulător de către Părinţii Bisericii: a devenit foarte uşoară ajungerea la el şi însuşirea lui. El este de o necesitate esenţială; el e neapărat trebuincios; el săvârşeşte mântuirea oamenilor; el dă bunătăţile cele veşnice; el dă împărăţia Cerurilor; în el sunt ascunse cele mai înalte semne ale lui Dumnezeu (Ps. CXVIII, 18). *Cuvântul Domnului rămâne în veac: si acesta este cuvântul care vi s-a binevestit* (I Petru I, 25). în cuvânt este viaţa, şi El este viaţa (loan 1,4). El naşte pe oamenii cei morţi întru viaţa veşnică, dându-le din sine viaţa lui atotsfântă: ascultătorii şi lucrătorii cuvântului devin *născuţi nu din sământă stricăcioasă, ci din nestricăcioasă, prin cuvântul lui Dumnezeului Celui Viu şi care rămâne în veac* (I Petru 1,23). Pentru a cunoaşte însemnătatea cuvântului, este nevoie să îl împlinim. Poruncile evanghelice, atunci când sunt împlinite, încep fără întârziere să transfigureze, să preschimbe omul, să-i dea viată, să preschimbe felul lui de a gândi, simţămintele inimii lui, însuşi trupul: *Căci cuvântul lui Dumnezeu e viu si lucrător si mai ascuţit decât orice sabie cu două tăişuri, si pătrunde până la despărţitura sufletului si duhului, dintre încheieturi şi măduvă, si destoinic este să judece simţirile si cugetările inimii* (Evrei IV, 12). Cuvântul lui Dumnezeu cuprinde în sine însuşi mărturie privitoare la sine. El, asemenea semnelor purtătoare de vindecări, lucrează chiar în om, şi prin această lucrare dă mărturie despre sine. El este cel mai înalt semn. El este semn duhovnicesc, care, fiind dăruit omului, îndestulează toate trebuinţele mântuirii lui, face de prisos ajutorul semnelor materiale. Creştinul ce nu ştie de această însuşire a cuvântului îşi dă în vileag prin aceasta răceala fată de cuvânt, necunoaşterea cuvântului lui Dumnezeu sau cunoaşterea lui moartă, după literă.

**Partea a doua**

Năzuinţa, întâlnită în societatea creştină de astăzi, de a vedea minuni şi chiar de a face minuni nu trebuie lăsată nebăgată în seamă. Această năzuinţă trebuie cercetată amănunţit. Năzuinţa spre săvârşirea de minuni e foarte dojenită de către Sfinţii Părinţi: această năzuinţă dă în vileag amăgirea de sine care trăieşte în suflet si stăpâneşte sufletul, întemeiată pe părerea de sine si slava deşartă. Marele îndrumător al monahilor, sfântul Isaac Sirul, cugetă în această privinţă precum urmează: „Domnul este în toată vremea Ocrotitor apropiat de sfinţii Săi; însă fără nevoie nu arată puterea Sa prin vreun lucru şi semn simţit, ca ocrotirea Lui să nu se facă pentru noi un lucru obişnuit, ca să nu ne pierdem cuvenita evlavie către Dânsul şi să nu slujească drept pricină de vătămare. Aşa face El, purtând de grijă pentru sfinţi: îi lasă ca în orice împrejurare trudnică să arate nevoinţă după puterea lor si să se ostenească la rugăciune; totodată, le arată că nici o clipă nu încetează tainica Lui purtare de grijă pentru ei. Iar dacă strâmtorarea întrece măsura înţelegerii lor, dacă slăbesc si nu sunt în stare să lucreze din pricina fireştii lor neputinţe, însuşi săvârşeşte cele de trebuinţă pentru a-i ajuta, potrivit măririi stăpânirii Sale, precum se cade şi precum ştie. El îi întăreşte pe cât se poate în chip tainic, punând în ei puterea de a-şi birui necazurile. El descurcă necazul cel încurcat - îl descurcă prin înţelegerea pe care o dăruieşte de la Sine - şi prin priceperea purtării Lui de grijă îi îndeamnă la slăvirea Lui, care e de folos în toate

împrejurările. Iar arunci când împrejurările cer ajutor vădit, El face, după nevoie, şi aceasta. Mijloacele si chipurile în care ajută El sunt cele mai înţelepte. Ele ajută în sărăcie, în nevoie, şi nu lucrează fără noimă. Cel ce cutează să îl roage pe Dumnezeu pentru săvârşirea vreunui lucru neobişnuit fără a fi silit de nevoie, cel ce doreşte ca prin mâinile lui să se săvârşească minuni şi semne este ispitit în mintea sa de diavol, care îşi bate joc de el; se arată stăpânit de slava deşartă şi neputincios cu conştiinţa. Se cuvine a cere ajutorul lui Dumnezeu la necaz; a-1 ispiti pe Dumnezeu fără nevoie este un lucru aducător de nenorocire. Cu adevărat, nedrept e cel care doreşte lucrul acesta. Aflăm în *Vieţile Sfinţilor* pilde ale faptului că Domnul a împlinit asemenea dorinţe, dar arătându-si nebinevoirea. Cel ce voieşte şi doreşte lucrul acesta în chip samavolnic, fără să fi fost silit de nevoie, cade din starea păzi-rii de sine şi se abate de la înţelegerea adevărului. Dacă cel care cere aşa ceva este ascultat, vicleanul află în el loc - fiindcă un asemenea om umblă înaintea lui Dumnezeu fără evlavie, cu obrăznicie - şi îl aruncă în mai mari căderi. Adevăraţii drepţi nu doar că nu doresc să fie făcători de minuni, ci şi atunci când li se dă darul facerii de minuni se leapădă de el. Ei nu doresc aceasta nu doar de ochii lumii, ci nici în sine, în taina inimilor lor. Oarecare dintre Sfinţii Părinţi, din pricina curăţiei sale, a primit de la harul lui Dumnezeu darul de a înainte-vedea pe cei care veneau la dânsul; el, însă, l-a rugat pe Dumnezeu - şi a cerut prietenilor săi să se roage pentru acelaşi lucru - ca acest dar să fie luat de la el. Dacă unii dintre sfinţi au primit dăruiri [harisme], le-au primit pentru că era nevoie sau pentru simplitatea lor; alţii le-au primit pentru că aşa a socotit de cuviinţă Duhul lui Dumnezeu, Care sălăşluia în ei, iar nicidecum la întâmplare, fără temei... Adevăraţii drepţi gândesc neîncetat că sunt nevrednici de Dumnezeu. Faptul că se socotesc ticăloşi, nevrednici de purtarea de grijă Dumnezeiască, mărturiseşte adevărul lor"[16]. Din cugetarea aceasta sfântă reiese că cei ce doresc a săvârşi semne doresc aceasta din trupească înfierbânta-re, fiind traşi de patimi pe care nu şi le pricep, chiar dacă li se pare, poate, că sunt călăuziţi de râvna pentru lucrarea lui Dumnezeu, în aceeaşi stare de amăgire de sine şi înfierbântare se află si cei care doresc să vadă semne. A-L ispiti pe Dumnezeu este un lucru care calcă evlavia fată de El şi este întotdeauna oprit; este îngăduit a cere ajutorul lui Dumnezeu la mare nevoie, atunci când nu avem mijloace proprii de a ieşi din ea; alegerea mijloacelor de ajutorare trebuie să o lăsăm, însă, în seama lui Dumnezeu, încredin-ţându-ne voii si milei Lui. Domnul trimite întotdeauna mijloc de ajutorare care este folositor pentru suflet: el ne dă şi ajutorul de care avem nevoie, si în acest ajutor dă sfânta gustare a smereniei. Ajutorul nu e împreunat cu strălucire exterioară, aşa cum ar pofti cugetarea trupească, pentru ca sufletul să nu se vatăme în urma satisfacerii slavei sale deşarte. Si în lucrul lui Dumnezeu, în însăşi slujirea Bisericii, trebuie să chemăm neîncetat binecuvântarea lui Dumnezeu şi ajutorul lui Dumnezeu, trebuie să credem că doar mijloacele Dumnezeieşti, duhovniceşti, pot fi folositoare pentru credinţă si cucernicie, iar nicidecum mijloacele propuse de cugetarea trupească.

Este greu pentru oameni să poarte slava fără a suferi vătămare sufletească[17]. Acest lucru este greu nu numai pentru cei pătimaşi sau pentru cei

16 Cuvântul 36, în traducerea Preacuviosului Paisie Velicikovski.
17 Sfântul Isaac Şirul, Cuvântul 1.

care se luptă cu patimile, ci şi pentru cei care au biruit patimile, şi pentru sfinţi. Chiar dacă li s-a dăruit biruinţa asupra păcatului, putinţa de schimbare nu li s-a luat, nu li s-a luat putinţa de a se întoarce la păcat şi sub jugul patimilor, unde s-au întors unii, din pricina lipsei de priveghere asupra lor înşişi, îmbinată cu îngăduirea încrederii în sine, în propria stare duhovnicească. Aplecarea spre trufie rămâne, precum bagă de seamă Preacuviosul Macarie cel Mare, chiar şi în sufletele cele mai curăţite[18]. Tocmai această aplecare slujeşte drept temei al pervertirii şi abaterii de la calea dreaptă. Din pricina ei, darul tămăduirii si celelalte daruri văzute sunt foarte primejdioase pentru cei cărora le-au fost date, fiindcă se bucură de o mare preţuire din partea oamenilor trupeşti şi robiţi simţurilor, sunt proslăvite de către ei. Darurile nevăzute, harice, neasemuit mai înalte decât cele văzute, cum ar fi darul călăuzirii sufletelor la mântuire şi al tămăduirii lor de patimi, nu sunt înţelese şi băgate în seamă de către lume: aceasta nu numai că nu îi proslăveşte pe slujitorii lui Dumnezeu care au darurile acestea, ci îi şi prigoneşte, fiindcă ei lucrează împotriva principiilor lumii, fiindcă ei pun în primejdie domnia stăpâni torului acestei lumi[19]. Milostivul Dumnezeu dă oamenilor ceea ce le este cu adevărat de trebuinţă şi de folos, chiar dacă ei nu înţeleg lucrul acesta şi nu pun preţ pe el - nu le dă ceea ce este oricum de puţin folos, iar adesea poate fi foarte vătămător, deşi cugetarea trupească şi neştiinţa însetează fără saţ de el şi îl caută. „Mulţi", spune sfântul Isaac Sirul, „au săvârşit semne, au înviat morţi, s-au ostenit pentru întoarcerea celor rătăciţi, au făcut minuni mari, au adus pe alţii la cunoştinţa de Dumnezeu, iar după aceea chiar ei, care dăduseră viaţă altora, au căzut în patimi spurcate si urâcioase, s-au omorât pe sine"[20]. Preacuviosul Macarie cel Mare istoriseşte că un oarecare nevoitor care vieţuia împreună cu el primise darul vindecărilor cu o asemenea îmbelşugare încât tămă-duia bolnavii prin singură punerea mâinilor -însă, fiind proslăvit de oameni, s-a trufit şi a căzut în adâncul păcatului[21].

În Viaţa Preacuviosului Antonie se face pomenire de un tânăr monah care poruncea măgarilor sălbatici în pustie. Când cel Mare a auzit de această minune, şi-a arătat neîncrederea în întocmirea sufletească a făcătorului de minuni; nu a întârziat să vină veste despre amara cădere a monahului[22].

În al patrulea veac vieţuia în Egipt un bătrân sfânt, care avea un deosebit dar al facerii de minuni, şi din pricina lui se bucura de o uriaşă slavă între oameni. Degrabă a băgat de seamă că trufia punea stăpânire pe el şi nu era în stare s-o biruie prin propriile sforţări. Bătrânul a alergat la Dumnezeu cu rugăciuni preafierbinţi ca să îi fie îngăduit, pentru a se smeri, să se îndrăcească. Dumnezeu a împlinit cererea lui cea insuflată de smerita cugetare si a îngăduit satanei să intre în el. Bătrânul a fost supus de-a lungul a cinci luni tuturor acceselor unui îndrăcit; au fost siliţi să-1 ferece în lanţuri; poporul care mai înainte vreme se aduna la el gloată, proslăvindu-1 ca pe un mare sfânt, 1-a părăsit, spunând peste tot că şi-a pierdut judecata - iar bătrânul, izbăvindu-se de slava omenească şi de trufia care se zămislise în el pe temeiul acestei slave, a mulţumit lui Dumnezeu, Care 1-a mântuit de la pierzanie. Mântuirea a fost

18 Omilia a VII-a, cap. 4.
19 Sfântul Tihon de Zadonsk, Scrisoarea 103, punctul 4.
20 Cuvântul 56.
21 Omilia a XXVII-a, cap. 16.
22 *Patericul Egiptean.*

săvârşită prin mijlocirea unui chin neînsemnat şi a unei necinstiri neînsemnate înaintea oamenilor trupeşti, care nu pricepeau că din pricina semnelor diavolul îi pusese bătrânului la cale un necaz, iar prin mijlocirea îndrăcirii vădite bătrânul fusese întors la calea neprimejduită de minunata milostivire a lui Dumnezeu[23]. Acum devine limpede pricina pentru care marii Părinţi, Sisoe, Pimen şi alţii, având dar îmbelşugat al tămăduirilor, se străduiau să îl ascundă: ei nu aveau încredere în sine, ei cunoşteau că omul poate să se schimbe lesne, şi se îngrădeau [păzeau] de nenorocirea sufletească prin smerenie[24]. Pronia lui Dumnezeu a îngăduit ca asupra sfinţilor Apostoli, cărora li se dăduse darul facerii de minuni în ajutorul propovăduirii, să vină totodată necazuri şi prigoane grele, anume pentru a-i feri de îngâmfare. Grăieşte sfântul Isaac Şirul: „Dăruirea [harisma] fără ispitire este pieire pentru cel care o primeşte. Dacă lucrarea ta este plăcută lui Dumnezeu şi El îţi va da ţie dăruire, roagă-L să-ţi dea şi înţelegere, ca să pricepi în ce chip să te smereşti având darul, sau ori să pună pază dăruirii (pază a darului au fost la sfinţii Apostoli necazurile îngăduite de Dumnezeu asupra lor), ori să ia de la tine dăruirea, ce poate fi pricină a pierzaniei tale: fiindcă nu toţi pot să păzească bogăţia fără a se vătăma"[25].

Vederea pe care o are înţelegerea duhovnicească asupra bolilor trupeşti şi a vindecării lor minunate este cu totul alta decât vederea cugetării trupeşti. Cugetarea trupească socoate bolile ca fiind nenorociri, iar vindecarea de ele - îndeosebi cea minunată - ca fiind cea mai mare fericire, puţin păsându-i dacă vindecarea este însoţită de folos sufletesc sau vătămare sufletească, înţelegerea duhovnicească vede atât în bolile trimise de Pronia lui Dumnezeu cât şi în vindecările dăruite de harul Dumnezeiesc mila lui Dumnezeu faţă de om. Luminată cu lumina cuvântului Dumnezeiesc, înţelegerea duhovnicească ne învaţă să ne purtăm în amândouă împrejurările în chip plăcut lui Dumnezeu şi mântuitor pentru suflet. Ea ne învaţă că e îngăduit să cerem de la Dumnezeu vindecarea unei boli dacă avem hotărârea nestrămutată de a întrebuinţa sănătatea şi puterile redobândite în slujba lui Dumnezeu, nicidecum în slujba deşertăciunii şi păcatului. Altminteri, tămăduirea minunată va sluji doar spre mai mare osândă, va atrage mai mare pedeapsă vremelnică şi veşnică. Despre lucrul acesta a dat mărturie Domnul. După ce 1-a tămăduit pe slăbănog, El i-a zis: *Iată, te-ai făcut sănătos. De acum nu mai păcătui, ca să nu-ţifie ţie ceva mai rău* (loan V, 14). Neputincios e omul, lesne plecat spre păcat. Dacă unii sfinţi, care aveau darul haric al vindecărilor, care erau bogaţi în dreapta socotinţă duhovnicească, s-au supus căderii în păcat si au căzut, asta înseamnă că oamenii trupeşti, care nu au o idee limpede cu privire la lucrurile duhovniceşti, cu atât mai lesne pot întrebuinţa în chip rău darul lui Dumnezeu. Şi mulţi 1-au întrebuinţat în chip rău! După ce au primit în chip minunat vindecare de boală, ei nu au luat aminte la binefacerea Dumnezeiască şi la îndatorirea lor de a fi recunoscători pentru binefacere, au început să ducă viaţă păcătoasă, au întors darul lui Dumnezeu spre vătămarea lor, s-au înstrăinat de Dumnezeu, au pierdut mântuirea. Din această pricină, vindecări minunate ale bolilor trupeşti au loc rareori, deşi cugetarea trupească le cinsteşte foarte mult şi le doreşte foarte mult. *Cereţi si nu primiţi,* spune Apostolul, *fiindcă rău cereţi, ca întru*

---

23 . Patrologiae Latinae, voi. LXXIII. De vitis Patrum, liber IV, cap. XIII.
24 *Patericul Egiptean.*
25 Cuvântul 34.

*patimile voastre să cheltuiţi* (lacov IV, 3).

Înţelegerea duhovnicească ne învaţă că bolile şi celelalte necazuri pe care Dumnezeu le trimite oamenilor sunt trimise dintr-o deosebită milostivire Dumnezeiască: precum doctoriile amare bolnavilor, şi ele dau mântuirii noastre, veşnicei noastre fericiri, un ajutor cu mult mai de nădejde ca vindecările minunate. Adeseori, foarte adeseori, boala este o binefacere mai mare decât tămăduirea, dacă aceasta ar veni; boala este o binefacere atât de vitală încât îndepărtarea ei prin vindecare ar însemna îndepărtarea unui bine duhovnicesc cât se poate de mare, care nu suferă asemuire cu binele vremelnic adus de vindecarea bolii trupeşti. Săracul, bolnavul Lazăr, cel pomenit în Evanghelie, nu a fost vindecat de boala sa cea grea, nu a fost izbăvit de sărăcie, s-a săvârşit în acea stare în care s-a chinuit vreme îndelungată, însă pentru răbdarea sa a fost suit de îngeri în sânul lui Avraam (Luca XVI, 22). Sfânta Scriptură mărturiseşte pe toată întinderea sa că Dumnezeu trimite feluritele necazuri, printre care şi bolile trupeşti, acelor oameni pe care îi iubeşte (Evrei XII, 6 şi în continuare). Sfânta Scriptură spune cu tărie că toţi sfinţii lui Dumnezeu, până la unul, şi-au săvârşit călătoria pământească pe calea cea îngustă şi spinoasă, plină cu necazuri şi lipsuri de tot felul (Evrei XII, 3). Întemeindu-se pe o astfel de concepţie despre necazuri, adevăraţii slujitori ai lui Dumnezeu s-au purtat în ce priveşte necazurile care se abăteau asupra lor cu cea mai mare înţelepciune şi lepădare de sine. Ei întâmpinau necazul, oricare ar fi fost el, ca pe un lucru de care erau vrednici[26], crezând din tot sufletul că necazul nu ar fi venit de nu 1-ar fi îngăduit Dreptul Judecător si Atotbunul Dumnezeu potrivit trebuinţelor celui cu pricina. La venirea necazului, primul lucru era conştiinţa că sunt vrednici de el. Ei căutau şi aflau totdeauna în sine pricina necazului. După aceea, dacă vedeau că necazul îi împiedică să placă lui Dumnezeu, se întorceau către Dumnezeu cu rugăciune pentru izbăvirea de necazuri, lăsând împlinirea sau neîmplinirea cererii la voia lui Dumnezeu, nesocotind nicidecum drept corectă concepţia lor despre necaz. Aceasta nici nu putea fi corectă: judecata unui om - care este mărginit, fie el si sfânt - nu cuprinde si nu vede toate pricinile necazului aşa cum le cuprinde si le vede atoatevăzătorul ochi al lui Dumnezeu, Care îngăduie să vină necazuri asupra robilor Săi, asupra celor iubiţi ai Săi. Sfântul Apostol Pa vel de trei ori s-a întors către Dumnezeu cu rugăciune ca îngerul satanei, care îl împiedica pe Apostol în răspândirea creştinismului, să fie înlăturat. Pavel nu a fost ascultat: judecata lui Dumnezeu în această privinţă era alta decât cea a de Dumnezeu insuflatului Apostol (II Corin-teni XII, 7-10). încredinţarea în voia lui Dumnezeu, dorinţa nefăţarnică şi evlavioasă ca aceasta să se săvârşească asupra noastră, este o urmare de neînlăturat, firească, a dreptei socotinţe adevărate, duhovniceşti. Sfinţii monahi, atunci când erau supuşi bolilor, le primeau ca pe o foarte mare binefacere de la Dumnezeu, nu căutau tămăduire, chiar dacă vindecările minunate se săvârşeau mai mult în rândurile lor. Ei doreau să îndure cu răbdare şi cu smerenie lucrul îngăduit de Dumnezeu, crezând şi mărturisind că el este mai de folos pentru suflet decât orice nevoinţă pe care şi-ar fi luat-o asupră-le de voia lor. Preacuviosul Pimen cel Mare spunea: „Trei lucrări călugăreşti sunt deopotrivă în vrednicie: atunci când se linişteşte cineva în chip nerătăcit, atunci când este cineva bolnav şi dă mulţumită lui Dumnezeu,

26 Preacuviosul Marcu Ascetul, 226 de capete despre cei ce socot a se îndreptăţi din fapte, cap. 6

atunci când cineva face ascultare cu gând curat"[27], în Schitul Egiptului, acolo unde petreceau sfinţi monahi de cele mai mari măsuri, trăia Preacuviosul Veniamin. Pentru viaţa lui îmbunătăţită, Dumnezeu i-a dăruit din belşug darul tămăduirii bolilor. Având darul acesta, el însuşi a fost supus unei boli (hidropizie) grele şi lungi, şi se umflase în chip neobişnuit. Părinţii au fost siliţi să-1 mute din chilia lui în alta, mai încăpătoare. Pentru aceasta a trebuit să fie scoase uşile de la chilie, în noua locuinţă i-au făcut un loc de stat aparte [special], fiindcă în pat nu putea să zacă. Aflându-se într-o asemenea stare, Preacuviosul continua să îi vindece pe ceilalţi, iar pe cei care, văzând pătimirile lui, îl compătimeau, îi îndemna să se roage pentru sufletul lui, fără a se îngriji de trup. „Atunci când trupul meu este sănătos", spunea el, „nu am cine ştie ce folos de la el; iar acum, supus fiind bolii, el nu-mi aduce nici o vătămare"[28]. Avva Petru spunea că cercetând cândva pe Preacuviosul Isaia Pustnicul si aflându-1 suferind de o boală grea, şi-a arătat compătimirea - la care Preacuviosul a răspuns: „Aşa îngreunat fiind de boală, şi de-abia pot ţine pomenirea vremii celei înfricoşate (a morţii şi judecăţii lui Dumnezeu); dacă trupul meu ar fi sănătos, aducerea aminte de această vreme mi-ar fi străină cu desăvârşire. Atunci când trupul este sănătos, el e mai înclinat spre stârnirea unor fapte vrăjmaşe lui Dumnezeu. Necazurile ne slujesc drept ajutor spre păzirea poruncilor lui Dumnezeu[29]". Sfinţii Părinţi, atunci când îi atingeau boli si alte necazuri, în primul rând se străduiau să arate răbdare, atât cât depindea de ei: ei foloseau mustrarea de sine şi osândirea de sine, silind prin ele inima să rabde[30]: ei îşi aduceau aminte de moarte, de judecata lui Dumnezeu, de muncile cele veşnice, de a căror amintire slăbeşte însemnătatea şi simţirea necazurilor pământeşti (Matei X, 28-31); ei îşi înălţau gândul la Pronia lui Dumnezeu, îşi aminteau făgăduinţa Fiului lui Dumnezeu de a rămâne totdeauna împreună cu următorii Săi şi de a-i păzi, prin aceasta îşi chemau inima la seninătate şi bărbăţie (Matei XXVIII, 20); ei se sileau să de slavă lui Dumnezeu şi să îi mulţumească pentru necaz, se sileau să îşi conştientizeze păcătoşenia, care cere pedeapsă pedagogică şi învăţare de minte din pricina dreptei judecăţi a lui Dumnezeu, din pricina chiar a bunătăţii lui Dumnezeu. Pe lângă propria osteneală după putinţă de a dobândi răbdare, ei înmulţeau rugăciunile osârdni-ce către Dumnezeu pentru dăruirea darului du-hovnicesc - răbdarea harică, care este nedespărţită de un alt dar duhovnicesc - smerenia harică, care împreună cu cel dinainte slujeşte drept chezăşie nemincinoasă a mântuirii şi fericirii veşnice. Marii Părinţi săvârşitori de semne nu tămăduiau - ceea ce le-ar fi fost atât de lesne - pe ucenicii lor supuşi din îngăduinţa sau purtarea de grijă a lui Dumnezeu unor boli grele, pentru a nu-i lipsi de sporirea duhovnicească ce negreşit este adusă de boala îndurată potrivit predaniei morale a Bisericii. Igumenul chinoviei din Gaza, Preacuviosul Serid, ucenicul Marelui Varsanu-fie, care se liniştea în aceeaşi chinovie, a fost bolnav vreme îndelungată. Unii dintre mai-marii obştii 1-au rugat pe cel Mare să îl vindece pe igu-men. Sfântul Varsanufie a răspuns: „Pentru sănătatea fiului meu s-ar putea ruga lui Dumnezeu unii dintre sfinţii aflători aici - fapt despre care 1-am vestit - ca să nu fie bolnav nici măcar o zi; însă atunci nu ar primi

27 *Patericul Egiptean.*

28 *Patericul Egiptean.*

29 Preacuviosul Isaia Pustnicul, Cuvântul 27.

30 . Preacuviosul Avvă Dorotei, învăţătura a 7-a.

roadele răbdării. Boala aceasta este foarte folositoare pentru deprinderea răbdării şi a recunoştinţei faţă de Dumnezeu"[31]. Lămurind de ce necazurile sunt neapărat trebuincioase pentru nevoitorul lui Hristos, sfântul Isaac Şirul grăieşte: „Ispita este de folos fiecărui om. Dacă ea a fost de folos lui Pavel, atunci *toată gura să se astupe si vinovată să fie toată lumea lui Dumnezeu* (Romani III, 19). Nevoitorii sunt supuşi ispitei pentru a înmulţi bogăţia lor; cei slabi - pentru a fi păziţi de ceea ce este vătămător pentru ei; cei ce dorm - pentru a se trezi; cei care stau departe - ca să se apropie de Dumnezeu; casnicii - ca să devină şi mai casnici. Fiului neînvăţat nu i se dă pe mână bogăţia tatălui său, fiindcă nu ştie s-o iconomisească spre folos. Din această pricină, Dumnezeu mai întâi încearcă şi chinuie pe om, iar după aceea dă şi dăruirea [harisma]. Slavă Stăpânului, Care prin doctorii amare ne aduce desfătarea sănătăţii (duhovniceşti). Nu este om care să nu sufere necaz în vremea cât deprinde (legea duhovnicească). Nu este om căruia să nu i se pară amară vremea în care este adăpat cu băutura ispitelor. Fără acestea însă nu este cu putinţă a dobândi tărie sufletească. Si nici a răbda nu este de la noi. Cum ar putea vasul din lut să ţină subţirimea apei, dacă nu va fi întărit mai înainte de focul cel Dumnezeiesc ? Dacă întru cucernicie, întru necontenită dorire a răbdării, o vom cere pe aceasta lui Dumnezeu, toate le vom primi întru Hristos Iisus, Domnul nostru”.[32]

## Partea a treia

Înaintea celei de-a doua veniri a lui Hristos *vor fi semne în soare si în lună si în stele,* marea va da sunet si se va tulbura (Luca XXI, 25). Cum vor putea fi deosebite aceste semne de semnele lui Antihrist ? Cum vor putea fi deosebite, fiindcă şi el va da semne în soare, în lună, în stele, în văzduh ?[33] - Cele dintâi semne vor fi adevărate, lucru prin care se vor deosebi cu totul de semnele lui Antihrist, care vor fi alcătuite din fenomene amăgitoare ale simţurilor. Săvârşitorii minunilor lui Antihrist vor fi Antihrist şi apostolii lui; semnele în soare, lună şi stele ce vor vesti venirea lui Hristos se vor arăta de la sine, fără vreo mijlocire. Luminătorii cereşti îşi vor împlini menirea lor, pentru care ele, la porunca Ziditorului, au început a străluci pe cer (Facere 1,4). Ele şi-au împlinit deja această menire la naşterea lui Hristos prin steaua minunată (Matei II, 2); au împlinit-o şi la răstignirea Dumnezeu-Omului, atunci când soarele s-a ascuns în plină zi sub acoperământul întunecat al beznei (Matei XXVII, 45). Sfântul Evanghelist Matei spune că după trecerea necazurilor pricinuite de stăpânirea lui Antihrist va avea loc fără întârziere venirea lui Hristos, şi ea va începe prin aceea că *soarele se va întuneca, si luna nu va da lumina sa, si stelele vor cădea din cer* (Matei XXIV, 29). Aceşti luminători vor rămâne la locurile lor, bagă de seamă Fericitul Teofilact al Bulgariei, însă ei se vor întuneca şi vor apărea privirilor omeneşti ca şi cum ar fi pierit de pe tăria cerului, din pricina belşugului de lumină cerească ce va lumina lumea pregătită pentru primirea Domnului întru slava Lui.

Îndrăznim a numi învăţătura despre minuni şi semne înfăţişată de către

31 Răspunsul 130.
32 Cuvantul 27
33 Vezi Tâlcuirea Sfântului Teofilact al Ohridei la Marcu VIII, 11-12..

noi învăţătură a Sfintei Biserici Ortodoxe, învăţătură a Sfinţilor ei Părinţi. Necesitatea vitală a unei expuneri exacte şi, pe cât se poate, amănunţite a acestei învăţături este limpede. Adevăratele semne au fost ajutătoare spre adevărata cunoaştere de Dumnezeu şi spre mântuirea cea dăruită prin aceasta; semnele mincinoase au fost ajutoare ale rătăcirii şi ale pierzării ce vine din aceasta. Lucrarea semnelor pe care le va săvârşi Antihrist va fi cu osebire cuprinzătoare şi puternică, va atrage nefericita omenire la recunoaşterea trimisului satanei drept dumnezeu. Ziditoare, mângâietoare, de suflet mântuitoare, evlavioasă este contemplarea minunilor săvârşite de Domnul nostru Iisus Hristos. Ce sfântă simplitate e în ele ! Cât de lesnicioasă pentru toţi oamenii devine prin mijlocirea lor cunoaşterea lui Dumnezeu ! Contemplarea minunilor lui Hristos ne înalţă la Cuvântul, Care e Dumnezeu. Dumnezeu, pentru a reface împărtăşirea cu omenirea cea căzută de la El, bine a voit ca al Său Cuvânt să Se îmbrace în omenitate, să se arate, să umble între oameni, să intre în legături cât se poate de strânse cu ei şi, după ce si i-a împropriat, să îi înalţe la cer. Îmbrăcân-du-se în omenitate, Cuvântul rămâne Cuvânt al lui Dumnezeu, şi lucrează ca un Cuvânt, potrivit vredniciei Sale Dumnezeieşti. El sade de-a dreapta Tatălui cu omenitatea luată, iar ca Dumnezeu este pretutindeni. El este scris pe hârtie, El se îmbracă în sunete - însă, fiind *Duh si viaţă* (Ioan VI, 63), El intră în minţi si inimi, rezideşte pe cei ce s-au unit cu El în duh, atrăgând şi trupul la viaţa duhovnicească. De la contemplarea minunilor lui Hristos ne înălţăm la cunoaşterea marii însemnătăţi cuprinse în Cuvântul lui Dumnezeu, *singurul de trebuinţă* (Luca X, 42) pentru a noastră mântuire, în Cuvântul care slujeşte în chip cu totul îndestulător mântuirii noastre şi săvârşeşte în chip cu totul îndestulător mântuirea noastră. Cunoaşterea Cuvântului Dumnezeiesc din Sfânta Scriptură, care a fost rostită de către Sfântul Duh şi tâlcuită de către Sfântul Duh, această cunoaştere, împreunată cu aceea pe care omul o capătă prin făptuirea după îndreptarul Cuvântului Dumnezeiesc şi adumbrită, în fine, de cunoştinţa dată de către harul lui Dumnezeu, aduce creştinului curăţia minţii şi a inimii, întru această curăţie răsare înţelegerea duhovnicească, precum soarele pe un cer curat, liber de nori. Odată cu venirea zilei după întunecimea nopţii, chipul lucrurilor simţite se schimbă: unele dintre ele, care până atunci rămâneau nevăzute, devin văzute; altele, care se vedeau nelămurit, amestecate cu alte lucruri, apar deosebite de acestea şi se văd întocmai aşa cum sunt. Aceasta se întâmplă nu fiindcă lucrurile s-ar schimba, ci fiindcă raportul privirii omeneşti cu ele se schimbă odată cu înlocuirea beznei nopţii de către lumina zilei, întocmai acelaşi lucru se săvârşeşte în privinţa raportului minţii omeneşti cu lucrurile morale şi duhovniceşti, atunci când mintea este luminată de cunoaşterea duhovnicească, ce vine de la Sfântul Duh. Doar în lumina înţelegerii duhovniceşti poate sufletul să vadă sfânta cale spre Dumnezeu ! Doar în lumina înţelegerii duhovniceşti se poate săvârşi fără greş nevăzuta mergere a minţii şi a inimii către Dumnezeu ! Doar în lumina înţelegerii duhovniceşti putem scăpa de rătăciri, de hăţişurile şi prăpăstiile pierzătoare. Acolo unde nu se află această lumină nu este nici vederea adevărului; acolo unde nu se află această lumină nu este nici virtutea bineplăcută lui Dumnezeu, mântuitoare pentru om, care îl suie în locaşurile raiului[34]. De lumina înţelegerii duhovniceşti trebuie să fie luminată vederea semnelor si minunilor de către

34 Sfântul Isaac Sirul, Cuvintele 25,26,27 şi 28

ochiul sufletului pentru a scăpa de nenorocirile la care poate duce privirea lor de către cugetarea trupească. Am văzut caracterul minunilor Dumnezeu-Omului; am văzut care era scopul lor. Semnele, după ce si-au săvârşit slujirea, au părăsit arena slujirii, lăsându-l să lucreze pe adevăratul lucrător - Cuvântul, Care rămâne şi va rămâne lucrător până la sfârşitul lumii, precum însuşi a vestit despre sine: *Iată, Eu cu voi sunt până la sfârşitul veacului* (Matei XXVIII, 20). După ce s-a încheiat săvârşirea de semne pretutindeni, săvârşire de semne care a însoţit semănarea propovăduirii Apostolilor şi a bărbaţilor de o seamă cu apostolii, semnele se săvârşeau numai pe alocuri de către vasele alese ale Sfântului Duh. Odată cu trecerea vremii, cu slăbirea treptată a creştinismului si cu ştirbirea vieţii duhovniceşti, bărbaţii săvârşitori de semne s-au împuţinat[35], în fine, ei au lipsit cu desăvârşire, între timp, oamenii, pierzându-şi evlavia şi cinstirea faţă de tot ce e sfinţit, pierzându-şi smerenia, care se socoate ne-vrednică nu numai de săvârşirea minunilor ci chiar şi de vederea lor, însetează de minuni mai mult decât oricând. Oamenii, îmbătaţi cu părerea de sine, cu nădăjduirea în sine, cu neştiinţa lor, năzuiesc cu nechibzuinţă, fără prevedere, cu îndrăzneală, spre tot ce e miraculos, nu se dau în lături să fie părtaşi la săvârşirea de minuni, se aruncă să facă asta fără a sta câtuşi de puţin pe gânduri. Această orientare e mai primejdioasă decât oricând. Ne apropiem treptat de vremea în care trebuie să se deschidă un larg spectacol de numeroase şi izbitoare minuni mincinoase, atrăgând în pierzare pe acei nefericiţi fii ai cugetării trupeşti care vor fi amăgiţi şi înşelaţi de aceste minuni.

Învierea sufletului de către Duhul lui Dumnezeu naşte credinţă vie în Hristos. Credinţa vie se poartă ca şi cum L-ar vedea pe Hristos (Evrei XI, 27). Pentru privirile sale, creştinismul, rămânând taină, se descoperă; rămânând neajuns, el devine limpede, lesne de înţeles, nemaifiind acoperit de grosul, nepătrunsul văl cu care e acoperit de credinţa moartă. Credinţa vie e înţelegere duhovnicească[36]. Ea nici nu mai are nevoie de semne, fiind în chip atotdesăvârsit îndestulată de semnele lui Hristos şi mai ales de cel mai mare dintre ele, cununa semnelor: cuvântul Lui. Dorinţa de a vedea semne este semn al necredinţei, si semnele au fost date necredinţei, ca s-o întoarcă la credinţă. - Să ne alipim de cuvântul lui Dumnezeu cu tot sufletul, să ne unim cu El într-un singur duh, şi semnele lui Antihrist nu ne vor atrage luarea-aminte. Cu nepăsare şi ură faţă de ele, ne vom întoarce de la ele privirile ca de la o privelişte drăcească, ca de la nişte fapte ale vrăjmaşilor înverşunaţi ai lui Dumnezeu, ca de la nişte batjocoriri ale lui Dumnezeu, ca de la o otravă şi de la o boală ucigătoare. Să ne amintim următoarea observaţie de mare însemnătate scoasă din cercările [experienţele] nevoitorilor făptuitori: toate fenomenele drăceşti au însuşirea că până şi cea mai măruntă luare-aminte care li dă este primejdioasă; dintr-o asemenea luare-aminte, pe care omul şi-o îngăduie chiar fără nici o împreună-simţire faţă de respectivul fenomen, el poate primi o întipărire cât se poate de vătămătoare, să fie supus unei ispite grele.

Smerita cugetare este nedespărţită de înţelegerea duhovnicească. Grăieşte sfântul Isaac Şirul: „Numai cel ce are smerenie poate fi socotit drept înţelegător; cel ce nu are smerenie nu va dobândi înţelegere niciodată"[37].

35 *Scara,* Cuvântul 26, cap. 52.
36 Sfântul Isaac Sirul, Cuvintul 28
37 Cuvintul 89.

Credinţa vie îl descoperă privirilor sufletului pe Dumnezeu: Cuvântul lui Dumnezeu uneşte sunetul cu Dumnezeu. Cel care L-a văzut în acest chip pe Dumnezeu, care L-a simţit în acest chip pe Dumnezeu, vede nimicnicia sa, se umple de negrăită evlavie către Dumnezeu, către toate lucrurile Lui, către toate poruncile Lui, către toată învăţătura Lui, dobândeşte smerită cugetare. Smeritul cugetător nu va cuteza nici măcar să fie curios cu privire la ceea ce se săvârşeşte în afara voiei lui Dumnezeu, la ceea ce a fost osândit de Cuvântul lui Dumnezeu: semnele lui Antihrist vor rămâne străine de smeritul cugetător, fiindcă acesta nu are nimic de-a face cu ele.

Vederea nimicniciei proprii şi neputinţei proprii, vederea lui Dumnezeu, a măreţiei Lui, a atotputerniciei şi nesfârşitei Lui bunătăţi, îndeamnă sufletul să năzuiască prin rugăciune spre Dumnezeu. Toată nădejdea unui astfel de suflet este adunată în Dumnezeu, şi ca atare el nu are pricină de împrăştiere la rugăciune; el se roagă, adunându-şi laolaltă puterile si năzuind spre Dumnezeu cu toată fiinţa sa; el aleargă la rugăciune cât poate de des, el se roagă neîncetat. La venirea marilor necazuri din vremea lui Antihrist, vor striga cu rugăciune deosebit de arzătoare către Dumnezeu toţi adevăraţii credincioşi ai lui Dumnezeu[38]. Ei vor striga după ajutor, după ocrotire, după trimiterea harului Dumnezeiesc spre întărirea si îndrumarea lor. Propriile puteri ale oamenilor, chiar dacă este vorba de credincioşi ai lui Dumnezeu, nu sunt îndeajuns pentru a se împotrivi puterilor unite ale îngerilor şi oamenilor apostaţi, care vor lucra cu înverşunare şi deznădejde, presimţindu-şi pierzania apropiată (Apocalipsa XII, 12). Harul Dumnezeiesc, adumbrindu-i pe aleşii lui Dumnezeu, va face nelucrătoare asupra lor amăgirile amăgitorului, va face neînspăimântătoare pentru ei ameninţările lui, va face dispreţuite în faţa lor minunile lui; el le va da a mărturisi plini de bărbăţie pe Mântuitorul, Cel ce a săvârşit mântuirea oamenilor, şi a-1 da în vileag pe mesia cel mincinos, venit pentru a-i duce pe oameni la pierzanie; el îi va sui pe eşafoduri ca pe nişte tronuri împărăteşti, ca la un ospăţ de nuntă. Simţirea dragostei de Dumnezeu este mai dulce ca simţirea vieţii[39]. Precum chinurile dinaintea morţii si care însoţesc moartea sunt pentru păcătos început al chinurilor veşnice[40], aşa şi chinurile îndurate pentru Hristos şi moartea silnică pentru Hristos sunt început al veşnicelor bucurii ale raiului. Vedem limpede acest lucru din lucrarea harului Dumnezeiesc faţă de mucenicii primelor veacuri ale creştinismului: la început erau lăsaţi să îşi arate buna voire; după ce sufereau primele chinuri, se pogora asupra lor ajutorul de Sus, le făcea plăcute şi chinurile şi moartea pentru Hristos. Domnul, prevestind necazurile ce trebuie să meargă înaintea celei de-a doua veniri, a poruncit ucenicilor Săi să privegheze şi să se roage: *Păziţi-vă, privegheaţi si vă rugaţi,* le-a grăit *El, fiindcă nu ştiţi când va veni vremea aceea* (Marcu XIII, 33). Rugăciunea este întotdeauna trebuincioasă şi folositoare omului: ea îl ţine în împărtăşire cu Dumnezeu si sub acoperământul lui Dumnezeu; ea îl păzeşte de nădăjduirea în sine, de amăgirea prin slava deşartă si trufie - atât de cele proprii, ce odrăslesc din firea căzută, cât şi de cele aduse în gânduri şi închipuiri din tărâmul duhurilor căzute. La vreme de necazuri şi de primejdii, atât văzute cât si nevăzute, este deosebit de trebuincioasă rugăciunea: aceasta, fiind

38 Preacuviosul Efrem Sirul, Cuvântul 106
39 Sfântul Isaac Sirul, Cuvântul 38.
40 Acest cuvânt este al sfântului mucenic Iacov Persanul.

vădire a lepădării de nădăjduirea în sine, vădire a nădejdii în Dumnezeu, atrage către noi ajutorul Dumnezeiesc. Atotputernicul Dumnezeu Se face lucrător al celui ce se roagă în împrejurările sale grele, şi îl scoate din ele pe robul Său prin minunata Sa purtare de grijă.

Cunoaşterea de Dumnezeu, smerita cugetare harică, rugăciunea curată sunt însuşirile deosebitoare ale înţelegerii duhovniceşti; ele sunt părţi alcătuitoare ale ei. Dimpotrivă, necunoaşterea de Dumnezeu, necredinţa, orbirea duhului, trufia, nădăjduirea în sine şi părerea de sine sunt însuşiri deosebitoare ale cugetării trupeşti. Aceasta, necunoscând pe Dumnezeu, neprimind [neacceptând] şi neînţelegând mijloacele pe care ni le propune Dumnezeu ca să primim prin ele cunoaşterea de Dumnezeu, îşi alcătuieşte singură un mijloc greşit, pierzător de suflet, spre dobândirea cunoaşterii de Dumnezeu, potrivit aşezării sale sufleteşti: ea cere *semn din cer*. Amin.

## Cuvânt despre vederea trupească şi cea duhovnicească a duhurilor

### Introducere

Purcezând la a explica, după măsura MM foarte săracei mele înţelegeri, îndoita vedere, proprie omului, a duhurilor zidite, socot de neapărată trebuinţă să înfăţişez şi învăţătura despre îndoita orbire a omului, care i s-a împropriat în urma căderii. Cei mai mulţi dintre oameni nu au nici un habar despre această orbire; ei nici măcar nu îi bănuiesc existenţa ! Cei mai mulţi dintre oameni sunt străini de orice cunoştinţă despre duhuri ori au cu privire la ele numai o cunoaştere teoretică, foarte superficială, aproape deopotrivă cu desăvârşita neştiinţă.

În societatea omenească modernă, mai ales în cea educată, mulţi se îndoiesc de existenţa duhurilor, mulţi o tăgăduiesc. Se îndoiesc de ea şi o tăgăduiesc chiar şi cei ce recunosc existenţa sufletului lor[41], îi recunosc nemurirea sau existenţa de după moarte, îl socotesc duh. Ciudată îmbinare de concepţii care se bat cap în cap ! Dacă sufletele există după despărţirea de trupuri, prin însuşi acest fapt înseamnă că există duhuri, înseamnă deja că există şi duhuri bune, şi duhuri rele. Ele există ! Existenţa lor devine cu totul limpede şi evidentă pentru cel care s-a îndeletnicit cu studierea corectă şi amănunţită a creştinismului. Cei ce tăgăduiesc existenţa duhurilor tăgăduiesc totodată, negreşit, şi creştinismul. *Pentru aceasta s-a arătat Fiul lui Dumnezeu,* spune Sfânta Scriptură, *ca să strice lucrurile diavolului, ca prin moarte să surpe pe cel ce are stăpânirea morţii, adică pe diavolul* (I loan III, 8; Evrei II, 14). Dacă nu există duhuri căzute, înomenirea lui Dumnezeu nu are nici pricină, nici scop.

Existenţa duhurilor rămâne un lucru obscur pentru cei care nu au studiat creştinismul ori 1-au studiat superficial, după literă, în vreme ce Domnul Iisus Hristos a poruncit şi rânduit să fie învăţat creştinismul dimpreună cu propovăduirea lui si prin păzirea poruncilor evanghelice (Matei XXVIII, 19-20).

---

41 Mi s-a întâmplat să aud tăgăduită şi existenţa sufletului! Astfel, sunt gânditori care afirmă că în noi se află o forţă vitală tainică, la fel ca şi în celelalte animale, a cărei enigmă încă nu a fost dezlegată de ştiinţă şi care lucrează numai în timpul vieţii trupului şi moare odată cu el - că nu suntem cu nimic mai presus decât celelalte animale; că ne socotim mai presus decât ele doar din trufia noastră. Această părere aparţine celor care, potrivit zicătorii, nu îşi aud sufle-
tul din ei - fireşte, din pricina precumpănirii stării trupeşti, când omul se face trup cu totul (vezi Facere VI, 3).

Domnul a poruncit să fie învăţat creştinismul atât teoretic cât şi practic, a unit aceste două feluri de învăţare cu o legătură de nerupt, a poruncit ca să urmeze neapărat cunoaşterii teoretice şi cunoaşterea practică. Fără cea de-a doua, prima nu are nici un preţ în ochii lui Dumnezeu ! Fără cea de-a doua, prima nu ne poate aduce nici un folos ! (Matei VII, 21-23). -Cea de-a doua slujeşte drept dovadă a nefăţărni-ciei celei dintâi şi e încununată de adumbrirea harului Dumnezeiesc (loan XIV, 21-24). Cea dintâi poate fi asemuită unei temelii, iar cea de-a doua - clădirii înălţate pe temelia aceasta. Clădirea nu poate fi înălţată dacă nu se clădeşte mai întâi temelia, şi clădirea temeliei rămâne osteneală lipsită de folos dacă pe temelie nu este înălţată clădirea. - Rezultatele ştiinţelor şi metodele de atingere a rezultatelor acestora rămân de nepătruns pentru oamenii ce nu s-au îndeletnicit cu ştiinţele: rezultatele şi metodele atingerii re-zultatelor din ştiinţa ştiinţelor, din ştiinţa care s-a pogorât din cer, din ştiinţa dăruită lumii de către Fiul lui Dumnezeu, din ştiinţa care îl schimbă pe om cu desăvârşire, din ştiinţa care îl preface din trupesc şi sufletesc în duhovnicesc, din creştinism, cu atât mai mult rămân de nepătruns pentru cei care nu s-au îndeletnicit cu studierea ei legiuită, după metoda rânduită de Dumnezeu. Deci, lipsită de judecată este dorinţa unora ca rezultatele studierii creştinismului, înaltele şi adâncile lui taine să fie pentru ei pe deplin limpezi fără nici o studiere prealabilă a creştinismului! Vreţi să cunoaşteţi tainele creştinismului ? Studiaţi-1.

Învăţătura de şcoală, după literă, este nu numai foarte folositoare, ci şi neapărat trebuincioasă, ca una ce aduce cunoştinţe exacte şi amănunţite despre creştinism, după Predania Bisericii Ortodoxe. De-a lungul a optsprezece veacuri au năvălit - şi mai ales acum năvălesc - asupra creştinismului, cu scopul de a-1 doborî, nenumărate învăţături mincinoase: acum, mai mult decât oricând, este foarte mare nevoie de a se propovădui şi studia temeinic creştinismul. Cunoaşterea teoretică cere, însă, să fie însoţită şi urmată neapărat şi de învăţătura lucrătoare. „Legea slobozeniei se înţelege prin lucrarea poruncilor"[42]. Cărturarul creştin este dator să înveţe ce-i cu împărăţia Cerurilor nu doar din auzirea propovă-duirii privitoare la ea, ci şi prin cercare [experienţă] (Matei XIII, 52). Fără aceasta, învăţătura după literă se face învăţătură exclusiv omenească, slujeşte doar spre dezvoltarea firii căzute. O amară dovadă a acestui fapt o vedem în clerul iudaic din vremea lui Hristos. învăţătura după literă, fiind lăsată de capul său, naşte fără întârziere părere de sine şi trufie, şi înstrăinează prin mijlocirea lor pe om de Dumnezeu, înfăţişându-se la arătare drept cunoaştere a lui Dumnezeu, ea poate fi în fapt desăvârşită neştiinţă, lepădare a Lui. Propovăduind Credinţa, ne putem afunda întru necredinţă! Tainele ce se descoperă creştinilor necărturari rămân foarte ades ascunse băr-baţilor învăţaţi care se mulţumesc numai cu învăţarea academică a Teologiei, ca şi cum aceasta ar fi una dintre ştiinţele omeneşti[43]. Si tocmai acest caracter a

---

42 Preacuviosul Marcu Ascetul, Despre legea duhovnicească, cap. 32. *Dobrotoliubie,* tom 1.

43 „Cei ce s-au lepădat de lume, chiar dacă nu ştiu alfabetul, se fac preaînţelepţi, fiind luminaţi cu lumina lui Dumnezeu mai vârtos decât cei care ştiu Scriptura toată, dar caută a se proslăvi în această lume: fiindcă Sfânta Scriptură ni s-a dat de la Dumnezeu pentru mântuirea noastră şi pentru proslăvirea numelui lui Dumnezeu; drept aceea, trebuie s-o citim şi să cugetăm întru ea şi să luăm aminte la ea. Iar de citim şi sârguim s-o ştim pentru a noastră proslăvire, ea nu numai că nu ne va fi spre folos, ci ne va fi chiar spre vătămare". Sfântul Tihon de Zadonsk, tom 15, scrisoarea 32.

fost dat Teologiei în tot Apusul etero-dox, atât papist cât şi protestant. Din pricina neîndestulătoarei cunoaşteri din cercare, în vremea noastră foarte anevoie ajungi să auzi învăţătură corectă şi temeinică despre vederea duhurilor, învăţătură atât de trebuincioasă fiecărui monah care doreşte *a* se îndeletnici cu nevoinţa sufletească în tărâmul duhurilor - al duhurilor, din care facem parte prin sufletul nostru şi cu care va trebui să împărţim veşnica fericire sau muncile cele veşnice (Matei XXII, 30; XXV, 41).

Vederea duhurilor este îndoită. Există o vedere trupească a duhurilor, atunci când le vedem cu ochii cei trupeşti, şi există o vedere duhovnicească a duhurilor, atunci când le vedem cu ochii sufleteşti, cu mintea şi cu inima curăţite de harul lui Dumnezeu, în starea cea obişnuită de cădere în care petrece întreaga omenire, noi nu vedem duhurile nici trupeşte, nici duhovniceşte; suntem loviţi de o îndoită orbire. Pentru cei orbi, feluritele culori si obiecte ale lumii ce cade sub simţuri [sensibile] sunt ca si cum n-ar fi: pentru cei orbiţi de cădere, lumea duhovnicească şi duhurile sunt ca si cum n-ar fi. Faptul că noi nu vedem ceva nu este nicidecum o dovadă a faptului că lucrul acela nu există.

Vai! Vai! Curm cuvântul prin tânguire. *Pământul lui Israel,* stricat de sabie, *s-a pustiit din toate părţile l Neamul cel adunat din neamuri multe* s-a împuţinat şi a slăbănogit de tot (Iezechiil XXXVIII, 8 şi 12). „Cum să nu plângem", grăia Preacuviosul Isaac cel Mare, pustnic din Egipt, „cum să nu plângem: unde vom merge noi acum ? Părinţii noştri au adormit. Mai înainte nu ne ajungea rucodelia pentru chiria luntrelor cu care mergeam (pe Nil) la Bătrâni; iar acum am rămas orfani, si de aceea plâng"[44]. *Mântuieste-mă, Doamne, că a lipsit cel cuvios, că s-a împuţinat adevărul de către fiii oamenilor. Deşarte a grăit fiecare către vecinul său, buze viclene în inimă* (Ps. XI, 1-2). Dacă Isaac cel Mare, la starea cea înaltă a monahismului din vremea lui, deplângea împuţinarea Bătrânilor îndrumători, de câtă trudă va avea nevoie monahul cu adevărat doritor de mântuire al vremii noastre ca să afle sfatul atât de trebuincios în multostenicioasa lui nevoinţă ? *Oamenii vicleni si vrăjitorii vor spori spre mai rău, care însală si singuri se însală* (II Timotei III, 13), prezice Apostolul, vorbind despre zilele cele mai de pe urmă ale lumii. Această prevestire se împlineşte sub ochii noştri. Nu rareori am spus eu frăţimii de acelaşi suflet, în împreună-vorbirile de chilie, ceea ce acum mă socot îndatorat să scriu şi cu condeiul pe hârtie. Nu mie, celui ce petrec în robia păcatului, mi s-ar cuveni să mă îndeletnicesc cu îndrumarea fraţilor! Ar trebui să-mi plâng jalnica mea stare sufletească în adâncă tăcere şi însingurare: dar sunt silit şi să vorbesc şi să scriu spre zidire pentru a nu-i lăsa pe cei de aproape ai mei, pe cei ce mă iubesc în Domnul, fără nici o zidire. „Mai bine este, a zis Pimen cel Mare, a întrebuinţa pâine cu necuraţii şi a avea mâncare decât a rămâne de tot fără pâine"[45]. Acestea fiind vederile mele despre mine însumi si despre circumstanţele vremii de acum, scriu acest cuvânt despre vederea duhurilor, socotind cunoaşterea corectă a vederii duhurilor o trebuinţă esenţială şi indispensabilă pentru nevoitori, cărora le stă înainte lupta nu *împotriva trupului si a sângelui, ci împotriva începătoriilor si a domniilor si a stăpânitorilor întunericului veacului*

---

44 *Pateric.* Despre Isaac cel Mare, preotul Chiliilor. „Chilii" se chema o pustie osebită, vecină cu muntele Nitriei.

45 *Patericul Egiptean,* Despre Avva Pimen cel Mare.

*acestuia, împotriva duhurilor răutăţii celor de sub ceruri* (Efeseni VI, 12). Această cunoaştere este neapărat trebuincioasă. Duhurile răutăţii poartă război împotriva omului cu o asemenea viclenie, că gândurile şi închipuirile aduse de ele sufletului se înfăţişează ca şi cum ar fi născute din el însuşi, nu de la duhul rău cel străin lui, care lucrează căutând totodată să se ascundă[46]. Pentru a ne lupta cu vrăjmaşul, trebuie neapărat să îl vedem. Fără vederea duhurilor, lupta cu ele nu îşi are loc: ea poate fi numai atragere a noastră de către ele şi supunere de robi faţă de ele. După ce am chemat în ajutorul sărăciei mele de minte harul lui Dumnezeu, voi începe prin a vorbi despre vederea trupească a duhurilor, despre faptul că ea nu este neapărat trebuincioasă şi despre primejdiile ei, pentru a continua cu vederea duhovnicească a duhurilor, cu necesitatea şi folosul ei.

## Despre vederea trupească a duhurilor

Înainte de căderea omului, trupul lui era fără de moarte, străin de boli, străin de grosimea şi greutatea sa de acum, străin de simţirile păcătoase si trupeşti care acum îi sunt fireşti[47]. Simţurile lui erau neasemuit mai subţiri, lucrarea lor era neasemuit mai cuprinzătoare, pe deplin liberă, îmbrăcat în asemenea trup, cu asemenea organe ale simţurilor, omul era în stare să vadă trupeşte duhurile, dintre care făcea parte cu sufletul, era în stare de împărtăşire [comuniune] cu ele, era în stare de acea vedere de Dumnezeu şi împărtăşire cu Dumnezeu care sunt proprii sufletelor sfinte (Facere cap. II şi III). Sfântul trup al omului nu era o piedică în această privinţă, nu-i despărţea pe om de lumea duhurilor. Omul, îmbrăcat în trup, era în stare să vieţuiască în rai, în care sunt acum în stare să petreacă numai Sfinţii, doar cu sufletul, şi în care vor intra şi trupurile Sfinţilor după înviere. Atunci trupurile acestea vor lăsa în morminte grosimea care li se împropriase după cădere; atunci ele se vor arăta duhovniceşti - chiar duhuri, după expresia Preacuviosului Macarie cel Mare[48] - şi vor arăta în sine toate însuşirile care li s-au dat când au fost zidite. Atunci oamenii vor intra din nou în rândul duhurilor sfinte şi în împărtăşire pe faţă cu ele. Pildă de trup care era totodată şi trup şi duh vedem în trupul Domnului nostru Iisus Hristos după învierea Lui.

Prin cădere s-au schimbat atât trupul cât şi sufletul omului, în sensul propriu, căderea a fost pentru ele şi moarte. Ceea ce vedem noi şi numim „moarte" este, în fapt, doar despărţirea dintre suflet şi trup, care fuseseră dinainte omorâte prin depărtarea de la ele a Vieţii Celei Adevărate, a lui Dumnezeu. Ne naştem deja ucişi de moartea veşnică ! Nu simţim că suntem ucişi, potrivit însuşirii celei de obşte a celor morţi, nu simţim omorârea noastră! Neputinţele trupului nostru, supunerea lui la neplăcuta înrâurire a feluritelor materii din lumea materială, grosimea lui sunt urmări ale căderii. Din pricina căderii, trupul nostru a intrat în rând cu trupurile dobitoacelor; el trăieşte cu viaţa dobitocească, cu viaţa firii sale căzute. El slujeşte pentru suflet drept temniţă şi mormânt. Tari sunt cuvintele întrebuinţate de noi! Ele, însă, nici nu arată îndestul decăderea trupului nostru de la înălţimea stării duhovniceşti în starea

46 Preacuviosul Macarie cel Mare, Cuvântul 7, cap. 31.
47 Cuvântul IV al aceluiaşi.
48 Cuvântul VI, cap. 13.

trupească. Este nevoie să ne curăţim pe noi înşine prin pocăinţă cu osârdie, trebuie să simţim măcar într-o oarecare măsură libertatea şi înălţimea stării duhovniceşti, pentru a avea habar de starea jalnică a trupului nostru, de starea sa de omorâre pricinuită de îndepărtarea de Dumnezeu, în această stare de omorâre, din pricina grosimii şi grosolăniei atât de mari, simţurile trupeşti nu sunt în stare de împărtăşire cu duhurile, nu le văd, nu le aud, nu le simt, aşa cum securea tocită nu mai e în stare să îşi împlinească menirea. Duhurile sfinte s-au s-au abătut de la împărtăşirea cu oamenii, fiind aceştia nevrednici de asemenea împărtăşire; duhurile căzute, care ne-au atras în căderea lor, s-au amestecat cu noi si, pentru a ne ţine mai lesne în robie, se străduieşte să se facă pe sine si cursele lor nebăgate în seamă de către noi. Iar de se si descoperă, se descoperă pentru a-si întări stăpânirea asupra noastră. Noi toţi, cei care ne aflăm în robia păcatului, trebuie să ştim că împărtăşirea cu sfinţii îngeri nu ne e proprie din pricina înstrăinării noastre de ei prin cădere şi că ne este proprie, din aceeaşi pricină, împărtăşirea cu duhurile lepădate, în rândul cărora intrăm cu sufletul - că duhurile care se arată în chip simţit oamenilor ce petrec în păcătoşenie şi cădere sunt demoni, şi nicidecum sfinţi îngeri. „Sufletul întinat, a grăit sfântul Isaac Şirul, nu intră în împărăţia cea curată şi nu se adună cu duhurile sfinte"[49]. Sfinţii îngeri se arată doar oamenilor sfinţi, care au refăcut împărtăşirea cu Dumnezeu şi cu ei prin viaţă sfântă. Chiar dacă demonii, arătându-se oamenilor, iau cel mai des chip de îngeri luminaţi pentru a-i amăgi mai lesne; chiar dacă se străduieşte câteodată să încredinţeze că sunt suflete omeneşti, nu demoni[50]; chiar dacă uneori şi prezic viitorul; chiar dacă descoperă taine, nu trebuie să ne încredem deloc în ei. La draci adevărul este amestecat cu minciuna, fiind întrebuinţat din când în când doar spre mai lesnicioasă amăgire. *Satana se preface în înger de lumină, si slujitorii lui în slujitori ai dreptăţii* (II Co-rinteni XI, 14-15), a grăit sfântul Apostol Pavel.

Sfântul Ioan Gură de Aur, în cea de-a doua Omilie la săracul Lazăr şi bogatul nemilostiv, povesteşte ceea ce se întâmpla în vremea sa: „Dracii grăiesc: «Sunt sufletul cutărui monah». Nu cred, tocmai fiindcă draci sunt cei care vorbesc. Aceştia amăgesc pe cei ce îi ascultă. Drept aceea şi Pavel le-a închis gura cu toate că spuneau adevărul, ca nu cumva, luând ei pricină [pretext], să amestece printre adevăruri şi minciuni şi să li se dea crezare. Zicând dracul: *Oamenii aceştia sunt robii Dumnezeului Celui Preaînalt, care vestesc vouă calea mântuirii* (Fapte XVI, 17), Apostolul, supărându-se, a certat duhul pitonicesc şi i-a poruncit să iasă. Şi doar ce lucru rău grăise duhul ? *Oamenii aceştia sunt robii Dumnezeului Celui Preaînalt.* Dar întrucât foarte mulţi dintre cei mai simpli nu ştiu întotdeauna să deosebească cele spuse de draci, Apostolul i-a lipsit cu totul de crezământ. «Eşti dintre cei căzuţi», zice, «n-ai îndrăznire, taci, amuţeşte: nu ţi-e îngăduit să propovăduieşti, acesta este drept apostolesc; de ce răpeşti ceea ce nu-i al tău ? Taci, lepădatule». Aşijderea a făcut şi Hristos - pe dracii care îi ziceau: *Te ştim cine eşti* (Marcu I, 24; Luca V, 34) i-a certat cu multă asprime, învăţându-ne ca întru nimic să nu credem pe drac, chiar de ne-ar spune vreun lucru sănătos. Ştiind aceasta, să nu avem deloc încredere în drac, chiar dacă spune vreun adevăr, ci să-i întoarcem

---

49 Cuvântul 74.

50 Acest chip de amăgire se află în vremea de acum la mare modă între draci, potrivit deosebitei dispoziţii a oamenilor contemporani de a crede lui.

spatele şi să fugim de la el, fiindcă învăţăturile cele sănătoase şi mântuitoare nu de la draci, ci din Dumnezeiasca Scriptură pot fi aflate întru toată deplinătatea".

În continuarea acestei Omilii, sfântul Ioan Gură de Aur spune că sufletele, atât ale drepţilor, cât si ale păcătoşilor, sunt duse din această lume, îndată după moarte, în lumea cealaltă - unele pentru primirea cununilor, celelalte în focul iadului. Sufletul săracului Lazăr a fost înălţat de îngeri îndată după moarte în sânul lui Avraam, iar sufletul bogatului a fost aruncat jos în focul iadului, în Omilia a 28-a la Matei, sfântul Ioan Gură de Aur spune că în vremea sa unii îndrăciţi spuneau: *Sunt sufletul lui cutare.* „Cu adevărat, aceasta e minciună şi amăgire diavolească", adaugă marele Ierarh. „Nu sufletul mortului strigă asta, ci demonul, care se preface pentru a-i amăgi pe ascultători".

Demonii nu cunosc viitorul, care-i ştiut numai de Dumnezeu şi de acele făpturi înţelegătoare ale Lui cărora Dumnezeu binevoieşte să le descopere viitorul; dar precum oamenii deştepţi şi încercaţi, pornind de la întâmplările care au avut ori au loc, prevăd si prevestesc cele ce se vor întâmpla în viitor, aşa şi viclenele, multîncerca-tele duhuri rele pot câteodată să presupună cu mare probabilitate şi să prezică viitorul[51]. Adeseori ele se înşală; foarte ades mint si aruncă pe oameni în nedumerire şi îndoială prin prevestiri lipsite de limpezime. Câteodată, ele pot să prevestească o întâmplare care deja a fost hotărâtă în lumea duhurilor, dar între oameni n-a fost dusă încă la împlinire: astfel, dinainte ca pe dreptul Iov să-1 atingă ispitele, îngăduirea acestor ispite fusese hotărâtă deja în sfatul lui Dumnezeu şi fusese vestită duhurilor căzute (Iov, I); astfel, fusese hotărâtă la judecata lui Dumnezeu, cunoscută de sfintele puteri cereşti şi de îngerii cei lepădaţi, şi dată spre împlinire duhului viclean pieirea în bătălie a regelui israelitean Ahav încă dinainte ca regele să meargă la luptă (III Regi 19-23); astfel, diavolul îi prezisese sfântului Ioan, arhiepiscopul Novgorodului, ispita care avea să cadă mai târziu asupra lui[52]. Au fost cazuri când şi unor păcătoşi li s-au arătat sfinţi îngeri, dar asta s-a întâmplat potrivit unei osebite iconomii a lui Dumnezeu şi foarte rar: astfel, unui proroc mincinos şi mag, adică unui om care era în împărtăşire deosebit de apropiată cu demonii, i s-a arătat un sfânt înger (Numeri XX). Cazurile excepţionale, care ţin de o iconomie aparte a lui Dumnezeu, nu trebuie să aibă nici o înrâurire asupra regulii care este de obşte pentru toţi[53]. Regula de obşte pentru toţi oamenii stă în a nu ne încrede nicidecum duhurilor atunci când ele se arată în chip simţit, a nu intra în împreu-nă-vorbire cu ele, a nu le da nici o atenţie, a socoti arătarea lor o ispită foarte mare şi foarte primejdioasă, în vremea acestei ispite trebuie să ne tindem gândul şi inima către Dumnezeu cu rugăciune pentru a fi miluiţi şi izbăviţi de ispită. Dorinţa de a vedea duhuri, curiozitatea de a afla ceva despre ele şi de la ele este semn al unei cât se poate de mari nechibzuinţe şi a unei desăvârşite necunoaşteri a predaniilor morale şi făptuitoare ale Bisericii Ortodoxe. Cunoaşterea duhurilor se dobândeşte într-un cu totul alt chip decât presupune iscoditorul neîncercat şi nesocotit, împărtăşirea pe faţă cu duhurile este pentru cel neîncercat o cât se poate de mare nenorocire, sau slujeşte drept izvor al celor mai mari nenorociri.

---

51 *Vita Sancti Pahomii,* cap. XLIX. *Patrologiae,* tom LXXIII.

52 *Vieţile Sfinţilor, 7* septembrie.

53 Sfântul Isaac Şirul, Cuvântul 1.

De Dumnezeu insuflatul scriitor al cărţii Facerii spune că după căderea primilor oameni, Dumnezeu, rostind osânda cea asupra lor, *le-a făcut îmbrăcăminte de piele şi i-a îmbrăcat pe ei* (Facere III, 21) încă dinainte de izgonirea lor din rai. Îmbrăcămintea de piele este, potrivit tâlcuirii Sfinţilor Părinţi[54], trupul nostru cel grosolan, care după cădere s-a schimbat: şi-a pierdut subţirimea şi duhovnicia, a căpătat grosimea sa cea de acum. Deşi pricina cea începătoare a schimbării a fost căderea, schimbarea s-a săvârşit sub înrâurirea Atotputernicului Făcător, după negrăita Lui milă faţă de noi, spre binele nostru cât se poate de mare. între urmările folositoare pentru noi care vin din starea în care se găseşte acum trupul nostru, suntem datori să arătăm aici pe aceea că prin îngăduirea de către Dumnezeu ca trupul nostru să aibă această grosime ne-am făcut neînstare de vederea trupească a duhurilor în tărâmul cărora am căzut. Să lămurim aceste spuse. Am dobândit, parcă, o înclinare firească spre rău. Această înclinare este firească pentru firea căzută; această înclinare este asemenea înclinării dracilor către rău: *Cu osârdie cugetă omul cele rele din tinereţile lui* (Facere VIII, 21). în noi, însă, binele este amestecat cu răul: ba suntem atraşi spre rău, ba, părăsind această aplecare, ne îndreptăm spre bine. Dacă ne-am afla în împărtăşire simţită cu demonii, aceştia i-ar strica pe oameni de tot în cea mai scurtă vreme, insu-flându-le neîncetat răul, împreună-lucrând cu ei răul în chip vădit şi neîncetat, molipsindu-i cu pildele lucrării lor pururea nelegiuite şi potrivnice lui Dumnezeu. Ei ar fi putut săvârşi acest lucru cu atât mai lesne cu cât omul căzut este atras în chip firesc spre rău, se află în supunere faţă de draci, supunându-se lor de bunăvoie, în cea mai scurtă vreme oamenii, prin sporirea în rău, s-ar fi făcut draci; pocăinţa şi ridicarea din cădere ar fi fost pentru ei cu neputinţă, înţelepciunea şi bunătatea lui Dumnezeu au pus despărţitură între oameni, cei aruncaţi pe pământ din rai, si duhurile aruncate pe pământ din cer: această despărţitură este materialitatea grosolană a trupului nostru. Aşa fac şi stăpânirile pământeşti atunci când despart prin zidurile temniţelor pe răufăcători de societatea omenească, pentru ca aceştia să nu vateme societatea după bunul lor plac şi să nu îi strice [pervertească] pe ceilalţi oameni[55]. Duhurile căzute lucrează asupra oamenilor, aducându-le simţăminte şi gânduri păcătoase; la vederea trupească a duhurilor ajung foarte puţini oameni.

O dată cu înmulţirea omenirii în starea ei de acum, care e starea de cădere, trupul aduce sufletului o slujire foarte asemenea cu slujirea pe care o aduc scutecele trupului nou-născut. Trupul pruncului, înfăşurat în scutece, devine drept; fără scutece mădularele lui, fiind moi, s-ar putea strâmba[56]: aşa şi sufletul, îmbrăcat în trup, ascuns şi despărţit prin el de lumea duhurilor, este educat treptat prin învăţarea legii lui Dumnezeu - sau, totuna, prin învăţarea creştinismului - şi dobândeşte capacitatea deosebirii binelui de rău (Evrei V, 14). Atunci i se dăruieşte vederea duhovnicească a duhurilor şi, dacă acest lucru se va arăta potrivit cu scopurile lui Dumnezeu, Ce îl călăuzeşte, vederea lor trupească - întrucât de acum amăgirea si înşelarea sunt mult mai puţin

54 Sfântul ioan Damaschin, *Dogmatica.* Cartea III, cap. 1.

55 Preacuviosul Cassian, Convorbirea a VlII-a, cap. 12

56 Ideea, pare-se, este depăşită din punct de vedere strict medical, lumesc (la ora actuală se recomandă ca membrele sugarului să fie lăsate cât mai libere), fără ca paralela ei duhovnicească să-şi piardă valabilitatea (n. tr.).

primejdioase pentru el, iar cercarea si cunoaşterea sunt folositoare. La despărţirea sufletului de trup prin moartea cea văzută, intrăm iarăşi în rândul duhurilor si în obştea lor. De aici se vede că pentru a intra în chip fericit în lumea duhurilor avem neapărată nevoie să fim formaţi si educaţi înainte prin legea lui Dumnezeu, că tocmai pentru această formare şi educare ne-a si fost lăsată o oarecare vreme, rânduită fiecărui om de către Dumnezeu pentru pribegia cea pământească. Această pribegie se cheamă „viaţă pământească".

Oamenii devin în stare să vadă duhurile în condiţiile unei anumite prefaceri a simţurilor, care se săvârşeşte fără ca omul să bage de seamă si într-un chip pe care acesta nu si-1 poate tâlcui. El pur si simplu vede că a început deodată să vadă ceea ce alţii nu văd si mai înainte nu vedea nici el, să audă ceea ce mai înainte nu auzea. Pentru cei ce au cunoscut o astfel de prefacere a simţurilor, ea este foarte simplă şi firească, cu toate că de netâlcuit pentru sine şi pentru ceilalţi; pentru cei care nu au cunoscut-o, ea e ciudată si neînţeleasă. Astfel, toţi ştiu că oamenii sunt în stare să se cufunde în somn; dar ce fel de fenomen este somnul, în ce chip trecem, fără să ne dăm seama, din starea de trezie în starea de adormire si uitare de sine - asta rămâne pentru noi o taină. Prefacerea simţurilor ce are loc atunci când omul intră în împărtăşire simţită cu fiinţele lumii nevăzute se numeşte în Sfânta Scriptură deschidere a simţurilor. *A deschis Dumnezeu,* spune Scriptura, *ochii lui Valaam, si văzut pe îngerul Domnului stând împotrivă în cale, şi sabia scoasă în mâna lui* (Numeri XXII, 31). înconjurat de vrăjmaşi, prorocul Elisei, pentru a linişti pe sluga sa care se spăimântase, s-a *rugat si a zis: Doamne, deschide acum ochii slugii să vadă. Si a deschis Domnul ochii lui, si a văzut, si iată muntele era plin de cai şi de care de foc împrejurul lui Elisei. Si s-au pogorât la el; iar Elisei s-a rugat către Domnul şi a zis: Bate neamul acesta cu orbire, si i-a bătut pe ei cu orbire după cuvântul lui Elisei... si i-a dus pe ei în Samaria. Si a fost că după ce au intrat în Samaria, a zis Elisei: Deschide, Doamne, ochii lor să vadă. Si a deschis Domnul ochii lor, şi aîi văzut* (IV Regi VI, 17-20). Atunci când cei doi ucenici mergeau cu Domnul pe drumul de la Ierusalim la Emaus, *ochii lor erau ţinuţi,* ne povesteşte Evanghelistul, *ca să nu-L cunoască pe El,* pe Domnul; iar atunci când au intrat să înnopteze, la frângerea pâinii *s-au deschis lor ochii si L-au cunoscut* (Luca XXIV, 16-31). Din aceste locuri ale Sfintei Scripturi reiese limpede că simţurile trupeşti slujesc drept uşi şi porţi spre cămara lăuntrică, unde petrece sufletul, că aceste porţi se deschid şi se închid după cum porunceşte Dumnezeu. Datorită înţelepciunii şi milostivirii lui Dumnezeu, aceste porţi rămân mereu închise în oamenii căzuţi, ca nu cumva vrăjmaşii noştri cei juraţi, duhurile căzute, să pătrundă în noi şi să ne piardă. Această măsură e cu atât mai trebuincioasă cu cât noi ne aflăm după cădere în tărâmul duhurilor căzute, înconjuraţi de ele, robiţi lor. Neavând putinţa de a pătrunde în noi, ele ni se fac cunoscute dinafară, aducând felurite gânduri şi închipuiri păcătoase ori atrăgând sufletul prea lesne încrezător la împărtăşire cu ele. Nu este îngăduit omului să dea deoparte iconomia lui Dumnezeu şi prin propriile mijloace -cu îngăduinţa lui Dumnezeu, dar nu după voia lui Dumnezeu - să deschidă simţurile sale şi să intre în împărtăşire aievea cu duhurile. Nu stă în firea sfinţilor îngeri să ia parte la o lucrare nepotrivită cu voia lui Dumnezeu, la o lucrare neplăcută lui Dumnezeu. Ce îi trage pe oameni să intre în împărtăşire pe faţă cu duhurile ? Cei uşurei la minte, ce nu cunosc creştinismul făptuitor, sunt

atraşi de curiozitate, de neştiinţă, de necredinţă, nepricepând că după ce au intrat în astfel de împărtăşire pot să-şi aducă vătămare cât se poate de mare; oamenii care s-au dedat păcătoşeniei si s-au lepădat de Dumnezeu intră în această împărtăşire din imboldurile cele mai păcătoase si pentru scopurile cele mai păcătoase.

Cele care se săvârşesc cu noi potrivit iconomiei lui Dumnezeu sunt totdeauna de cea mai mare înţelepciune şi bunătate, se săvârşesc potrivit unei necesităţi vitale spre folosul nostru vital, nicidecum spre satisfacerea curiozităţii noastre sau din vreun alt imbold al nostru mărunt, nevrednic de Dumnezeire. Din această pricină, rânduiala obişnuită şi mersul obişnuit al lucrurilor sunt încălcate foarte rar; foarte rar este adus omul la vederea trupească a duhurilor. Lui Dumnezeu îi place ca slujitorul Lui să petreacă mereu întru cea mai mare evlavie înaintea Lui, în supunere necondiţionată faţă de El, în devotament necondiţionat faţă de voia Lui cea preasfântă. Orice încălcare a acestor legături dintre om şi Dumnezeu e neplăcută Lui şi pune asupra noastră pecetea mâniei Dumnezeieşti[57]. Cei ce încearcă din uşurătate să calce rânduiala cea pusă de către Dumnezeu si să se vâre de capul lor în ceea ce Dumnezeu a ascuns de noi sunt socotiţi drept ispititori ai lui Dumnezeu şi aruncaţi de la faţa Lui în întunericul cel mai dinafară, în care Lumina lui Dumnezeu nu luminează. Vom aduce câteva pilde ce ne vor lămuri cu ce prevedere mântuitoare pentru noi, în scopul de a ne aduce folos sufletesc cât se poate de mare, ne îngăduie Dumnezeu vederea trupească a duhurilor, în Africa[58] era un vameş pe nume Petru, om cât se poate de împietrit, care dăduse milostenie în toată viaţa sa doar o singură dată, şi atunci mişcat nu de împreună-pătimire, ci de imboldul mâniei. Atunci când Petru ducea undeva o mulţime mare de pâini, un sărac a început să stăruie cerşind milostenie de la dânsul: Petru, mâniindu-se şi ne-având cu ce să îl lovească, a aruncat în el cu o pâine. După ce au trecut două zile, Petru s-a îmbolnăvit; boala a devenit din ce în ce mai grea; bolnavul ajunsese slăbănogit foarte şi părea că se apropie de moarte. Pe când se afla el în starea aceasta, ochii i s-au deschis: a văzut înaintea sa un cântar; de o parte stăteau demoni întunecaţi, iar de cealaltă îngeri luminaţi. Dracii, adunând toate faptele rele făcute de Petru în viaţa sa, le-au pus în talger. Purtătorii de lumină, neaflând nici o faptă bună pe care s-o pună în cumpănă împotriva faptelor rele ale lui Petru, stăteau descurajaţi şi grăiau între ei în nedumerire: „N-avem nimic aici". Atunci unul dintre dânşii a zis: „întocmai, nu avem nimic aici, afară de o pâine pe care Petru a dat-o lui Hristos cu două zile în urmă, si aceea fără să vrea", îngerii au pus pâinea pe celălalt talger al cântarului, şi acesta a început îndată să tragă în jos, precumpănind pe celălalt. Atunci, bărbaţii purtători de lumină i-au zis lui Petru: „Mergi, sărace Petre, de mai adaugă la această pâine, ca nu cumva arapii cu chip întunecat să te răpească şi să te arunce în chinurile veşnice". Petru s-a însănătoşit, a devenit neobişnuit de milostiv faţă de fraţii cei săraci, a cheltuit cu ei toată averea sa foarte însemnată, a dat slobozenie robilor săi şi, strămutându-se în Ierusalim, s-a vândut rob unuia dintre cucernicii locuitori ai Sfintei Cetăţi, ca prin smerenie să devină casnic şi mai apropiat al lui Dumnezeu, Căruia îi devenise deja casnic prin milostenie. Petru s-a învrednicit

57 Sfântul Isaac Sirul, Cuvântul 36.

58 “Africa se numea in Imperiul Roman provincia Cartaginei. Vezi *Vieţile Sfinţilor*, Viaţa Sfântului Mucenic Artemie, 20 Octombrie.

de mari dăruiri [harisme] duhovniceşti[59].

În Lavra Peşterilor din Kiev era un monah numit Areta; el avea o avuţie însemnată şi îşi păzea comoara în chilie, fiind foarte zgârcit nu numai faţă de săraci, ci şi faţă de sine însuşi. Hoţii 1-au prădat noaptea. Areta a căzut pe tânjală, mai să îşi facă singur seama; a început să caute averea furată şi să supună la neplăceri pe mulţi nevinovaţi. Fraţii îl rugau să înceteze cu căutările şi să îşi arunce întristarea la Domnul (Ps. LIV, *25);* el, însă, nici nu a vrut să audă aceste sfaturi, răspunzând la ele cu grosolănie si cu asprime. După câteva zile, Areta a căzut într-o boală grea şi se apropia de moarte. Frăţimea s-a adunat la el; Areta zăcea ca mort, nemaigrăind nimic - şi dintr-o dată a început, în auzul tuturor, să strige cu glas mare: „Doamne, miluieşte ! Doamne, iartă ! Doamne, am păcătuit! Avutul e al Tău ! Nu-mi pare rău de el!" S-a făcut sănătos de îndată, şi a povestit fraţilor cu privire la pricina strigătelor sale cele ce urmează: „Am văzut că au venit la mine nişte îngeri şi o ceată de draci, care au început să se certe pentru mine cu privire la avutul meu cel prădut. Dracii ziceau: „El nu a dat cu acel prilej slavă lui Dumnezeu, ci a cârtit, şi ca atare e al nostru şi trebuie să fie dat pe mâna noastră", îngerii mi-au grăit: „Om nenorocit! Dacă atunci când ţi s-a răpit averea ai fi dat mulţumită lui Dumnezeu, răpirea averii ţi s-ar fi socotit întru milostenie, ca lui Iov. Atunci când cineva dă milostenie e mare lucru înaintea lui Dumnezeu, fiindcă cel ce dă face asta din voia sa cea bună; iar celui ce rabdă mulţumind lui Dumnezeu răpirea silnică, ispita adusă asupra lui de diavol i se socoate întru bună voire. Diavolul, voind să îl arunce pe om în hulă, pune la cale răpirea averii lui; însă omul care dă mulţumită lui Dumnezeu încredinţând Lui toate face la fel ca cel ce împarte cu milostivire". Atunci când îngerii mi-au spus aceasta, am strigat: „Doamne, iartă! Doamne, am păcătuit! Avutul e al Tău; nu-mi pare rău de el!", si dracii au pierit, iar sfinţii îngeri s-au bucurat şi, socotindu-mi banii furaţi întru milostenie, s-au depărtat". După această vedenie, Areta s-a schimbat şi cu felul de a gândi şi cu obiceiul, a dus viaţă foarte îmbunătăţită, nevoitoare, îmbogăţindu-se în Dumnezeu: el s-a învrednicit de sfârşit fericit, iar fericirea sa a mărturisit-o prin nestricăciunea moaştelor sale: acestea odihnesc în peşteri dimpreună cu moaştele celorlalţi Preacuvioşi Părinţi, în ceata cărora Areta cu dreptate a fost rânduit de către Sfânta Biserică[60].

În aceeaşi Lavră Kievo-Pecerska era un bătrân orb, pe nume Teofil, care se cufunda neîncetat în pocăinţă si, din pricina necurmatei frângeri de inimă, vărsa mereu lacrimi îmbelşugate, ceea ce se socoate semn vrednic de crezare al unui suflet sfânt, care s-a strămutat în veşnicie cu gândurile sale încă din vremea petrecerii sale pe pământ[61]. Teofil plângea deasupra unui vas, şi adunase în el o mare mulţime de lacrimi. Aceasta era urmarea unei păreri de sine subţiri, pe care el n-o pricepuse, păreri de sine atât de vătămătoare pentru nevoitor, care nu trebuie să pună nici un preţ
pe nevoinţele sale, lăsând preţuirea lor cu totul în seama lui Dumnezeu (Filipeni III, 12-14). Cu trei zile înainte de sfârşitul său, Teofil şi-a recăpătat văzul, precum îi prevestise îndrumătorul său duhovnicesc, Preacuviosul Marcu. înţelegând că îi sosise vremea trecerii în veşnicie, Teofil a început să plângă încă mai mult si,

59 *Vieţile Sfinţilor,* 22 septembrie.
60 Vieţile Sfinţilor, 24 octombrie
61 Sfântul Isaac Şirul, Cuvântul 65.

având înaintea ochilor lacrimile adunate de el în vas, ruga pe Dumnezeu ca lacrimile lui să fie primite. Fără de veste i-a stătut înainte un înger cu un vas bineînmiresmat şi i-a grăit: „Teofile ! E bine că te-ai rugat şi ai plâns; dar în deşert te lauzi cu lacrimile pe care le-ai adunat în vas. Iată un vas mult mai mare decât acela, plin tot cu lacrimile tale cele vărsate la rugăciune cu osârdie, însă cu cele pe care le-ai şters cu mâna ori cu năframa, sau le-ai lăsat să cadă pe pământ şi pe hainele tale. Eu le-am adunat după porunca Stăpânului şi Făcătorului meu, iar acum sunt trimis să vestesc ţie bucuria strămutării la Cel Care a zis: *Fericiţi cei ce plâng, că aceia se vor mângâia* (Matei V, 4)"[62]. - Din întâmplările arătate mai sus se vede limpede caracterul de obşte al arătării duhurilor, aşa cum este el rânduit de către Pronia lui Dumnezeu. Prin iconomia lui Dumnezeu, duhurile se arată numai la vreme de foarte mare nevoie, cu scopul mântuirii si îndreptării oamenilor; se arata în aşa fel că arătarea lor nu poate avea nici un fel de urmări vătămătoare. Petru si Areta au fost scoşi din prăpastia păcatul prin frica de cearta dintre îngeri şi draci pe care o văzuseră, iar Teo-fil, al cărui neajuns stătea nu în felul vieţii, ci în felul de a gândi, a fost îndrumat la smerita cugetare şi totodată vestit cu privire la fericirea gătită lui. El nu se putea îngâmfa în urma arătării îngerului şi a făgăduinţei fericirii, întrucât i se descoperise totodată neajunsul şi i se vestise despre mântuire în pragul morţii ca despre un dar dăruit numai prin milostivirea lui Dumnezeu. Numai creştinilor celor mai desăvârşiţi, mai ales dintre monahi, care s-au învrednicit a străvedea cu ochii sufleteşti, le-a fost descoperită lumea duhurilor; însă asemenea creştini erau foarte puţini chiar si în vremurile cele mai înfloritoare ale monahismului, potrivit mărturiei Preacuviosului Macarie cel Mare[63], însuşirea aparte a tuturor acestor vedenii trimise de către Dumnezeu, bagă de seamă sfântul Ioan Scărarul, stă în aceea că ele aduc sufletului smerenie şi frângere de inimă, îl umplu de frica lui Dumnezeu, de conştiinţa propriei păcătoşenii şi nimicnicii. Dimpotrivă, vedeniile în care ne vârâm de capul nostru, împotriva voii lui Dumnezeu, ne duc în semeţie, în părere de sine, aduc o bucurie care nu-i altceva decât satisfacerea neînţeleasă de către noi a slavei noastre deşarte şi a părerii noastre de sine[64]. Dracii, arătându-se îndeobşte în chip de îngeri, se străduieşte a-1 amăgi pe om prin laudă, să facă plăcere curiozităţii şi slavei lui deşarte - după care îl aruncă lesne în amăgirea de sine şi îi pricinuiesc o vătămare sufletească foarte mare, mai mult sau mai puţin vădită.

Gândul că vederea trupească a duhurilor e vreun lucru mare este un gând greşit. Vederea trupească lipsită de cea duhovnicească nu aduce omului concepţia cuvenită despre duhuri, ci numai o concepţie superficială despre ele; ea poate lesne să-i aducă concepţiile cele mai greşite cu putinţă, şi tocmai pe acestea le aduce îndeobşte celor neîncercaţi şi molipsiţi de slavă deşartă şi părere de sine. La vederea duhovnicească a duhurilor ajung numai creştinii adevăraţi, iar la cea trupească sunt în stare cel mai mult oamenii cu viaţă cât se poate de stricată. Cine vede duhurile şi se află în împărtăşire simţită cu ele ? Vrăjitorii, care s-au lepădat de Dumnezeu şi au recunoscut drept dumnezeu pe

---

62 *Vieţile Sfinţilor,* 29 decembrie.
63 Omilia VIII, cap. 6.
64 *Scara,* Cuvântul 3, despre vise.

satana[65]; oamenii care s-au dedat patimilor şi care, pentru a şi le satisface, au alergat la vrăjitori şi au intrat prin mijlocirea lor în împărtăşire pe faţă cu duhurile căzute, lucru care se săvârşeşte întotdeauna cu condiţia lepădării de Hristos[66]; oamenii cu puterile istovite de beţii si desfrâu; nevoitorii căzuţi în părere de sine si trufie; foarte puţini sunt în stare de ea prin alcătuirea [constituţia] lor firească; unui număr foarte mic de oameni li se arată duhurile cu prilejul unei împrejurări cu totul si cu totul deosebite din viaţa lor. în aceste din urmă două cazuri, omul nu e de osândit, dar trebuie să-si dea toată silinţa ca să iasă din această situaţie, întrucât este foarte primejdioasă, în vremurile noastre, mulţi îşi îngăduie să intre în împărtăşire cu duhurile căzute prin mijlocirea magnetismului, când duhurile căzute obişnuiesc să se arate în chip de îngeri luminaţi, amăgind si înşelând prin felurite povesti interesante, amestecând adevărul cu minciuna, întotdeauna pricinuind o cât se poate de mare neorânduială sufletească şi chiar mintală. Folosirea magnetismului este o ramură a vrăjitoriei, în ea nu este lepădare vădită de Dumnezeu, dar este, fără îndoială, o lepădare ascunsă, întrucât în vremurile noastre diavolul ascunde cu mare sârguinţă cursele sale, îngrijindu-se mai mult să nimicească ceea ce este esenţial decât ceea ce este la arătare. Neînvrednicind de nici o luare-aminte aşezământul de lege al lui Dumnezeu, neverificând cu osârdie dacă este plăcută lui Dumnezeu, dacă este potrivită cu voia lui Dumnezeu întreprinderea sa, iscoditorul cu minte uşuratică se încredinţează lucrării magnetismului, intră lipsit de orice prevedere în comunicare cu duhurile, le crede şi li se încredinţează, lucrează sub călăuzirea lor şi după îndrumările lor. Ce este asta, dacă nu lepădare de Dumnezeu ?

S-a întâmplat ca, potrivit unei osebite iconomii a lui Dumnezeu, sfintele duhuri să se arate unor oameni cu viaţă păcătoasă şi chiar închinătorilor la idoli. Acestor oameni nu le-a adus nici un folos faptul că li s-au arătat sfinţii îngeri; de altfel, arătarea acestora nici nu a fost rânduită pentru ei personal, şi ca atare nu a slujit drept semn al vredniciei lor. Sfânta Scriptură povesteşte că în vremea când patriarhul lacov a plecat pe ascuns din Mesopotamia de la socrul său Lavan, care era închinător la idoli, si Lavan a plecat în urmărirea ginerelui, *a venit Dumnezeu* (a se înţelege *îngerul lui Dumnezeu:* trimisul e numit cu numele Celui ce 1-a trimis) *noaptea la Lavan Şirul si i-a zis lui: Păzeste-te ca nu cumva să zici către lacov rele* (Facere XXXI, 24). închinătorului la idoli Lavan i s-a arătat Dumnezeu nu pentru Lavan, ci pentru a-1 mântui pe lacov. închinătorul la idoli a rămas închinător la idoli, în ciuda faptului că a văzut pe Dumnezeu faţă către faţă şi a vorbit cu El. Vederea trupească nu i-a adus nici un folos, fiindcă nu i-a mers înainte cunoaşterea. După ce a văzut pe adevăratul Dumnezeu, închinătorul la idoli nu încetează să îi socoată dumnezei pe idolii săi; el spune: *Pentru ce ai furat dumnezeii mei ?* (Facere XXXI, 30). - închinătorul la idoli, prorocul mincinos şi vrăjitorul Valaam a văzut desluşit în cale un sfânt înger şi a vorbit cu el; din insuflarea acelui înger, a rostit o prorocie adevărată, prorocie de Dumnezeu insuflată despre poporul lui Israel, însă asta nu i-a adus nici un folos: el a rămas

---

65 Sfântul Apostol Pa vel a definit astfel cuvântul „vrăjitor": *Plinule de toată viclenia si de toată răutatea, fiul diavolului, vrăjmaş a toată dreptatea*
(Fapte XIII, 10). Citind *Vieţile Sfinţilor ne* putem face îndestul idee despre vrăjitori.
66 *Vieţile Sfinţilor,* vezi Viaţa Sfântului Vasile cel Mare, l ianuarie, şi istorisirea despre Teofan, cel care a căzut şi s-a pocăit, 23 iunie.

întru păgânătatea sa, a îndrăznit să lucreze împotriva rânduielii lui Dumnezeu şi a fost supus pedepsei împreună cu vrăjmaşii lui Dumnezeu (Numeri XXII, 23, 24, 31). -Saul, regele lui Israel, care nu se lepădase în chip vădit de Dumnezeu, însă călca ades porunca lui Dumnezeu, ceea ce i s-a socotit lui întru lepădare (I Regi XV, 22-23), a pus capac fărădelegilor sale mergând la o vrăjitoare. El ştia că vrăjitoria este un păcat greu, fiindcă a dat morţii pe toţi vrăjitorii din pământul lui Israel: însă, târât de îndreptarea întregii sale purtări, s-a hotărât la o faptă în chip vădit potrivnică lui Dumnezeu. Dorind să afle care avea să fie deznodământul bătăliei pe care el se hotărâse s-o dea cu filistenii, Saul a cerut vrăjitoarei să cheme din iad sufletul răposatului proroc Samuil pentru a se sfătui cu el. Vrăjitoarea i-a împlinit cererea. Arătându-se din închisorile pământului la chemarea ei, prorocul i-a prevestit regelui înfrângerea şi moartea în bătălie. Saul, în loc să se cufunde în pocăinţă, a căzut în deznădejde; arătarea prorocului şi cunoaşterea viitorului i-au adus în loc de folos o vătămare cât se poate de mare (I Regi XXVIII)[67]. Oştirea păgânilor sirieni ce năvălise în pământul lui Israel a văzut fără de veste o ceată de sfinţi îngeri şi a luat-o la fugă (IV Regi VII, 5). Sfinţii îngeri şi drepţii răposaţi nu rareori au oprit prin asemenea arătări pe barbari şi pe tâlhari de la năvălirile asupra sălaşurilor bineplăcuţilor lui Dumnezeu[68]. Să nu socoată vreun lucru mare despre sine cei care au văzut trupeşte duhuri, chiar si sfinţi îngeri: această vedere nu mărturiseşte, în sine, vrednicia celor ce au văzut-o: de ea sunt în stare nu numai păcătoşii, ci chiar şi dobitoacele necuvântătoare (Numeri XXII, 23).

Sfinţii Părinţi dădeau oricărei vederi duhovniceşti întâietate asupra vederii trupeşti. Marele povăţuitor al monahilor, sfântul Isaac Şirul, a zis: „Cel care s-a învrednicit a se vedea pe sine este mai mare decât cel care s-a învrednicit a vedea îngeri, fiindcă acesta din urmă intră în împărtăşire cu ochii cei trupeşti, iar cel dintâi cu ochii sufleteşti"[69]. Acei preacuvioşi monahi ce s-au învrednicit de îmbelşugată vedere duhovnicească erau plini de dreaptă socotinţă duhovnicească si de alte înalte dăruiri ale Sfântului Duh: în acestea erau săraci acei preacuvioşi Părinţi care pentru simplitatea şi curăţia lor au fost învredniciţi numai de vederea trupească a duhurilor. Preacu-viosul Daniil al Schitului povestea despre un oarecare bătrân cu vieţuire foarte aspră, care trăia în Egiptul de Jos, că spunea din neştiinţă: „Melchisedec, regele Salemului, cel pomenit în cartea Facerii (XIV, 18), este Fiul lui Dumnezeu". Acest lucru a fost adus la cunoştinţa preafericitului Chirii, arhiepiscopul Alexandriei. Chirii 1-a chemat la sine pe bătrân, care săvârşea semne şi căruia Dumnezeu îi descoperea ceea ce bătrânul cerea. Arhiepiscopul s-a purtat cu foarte multă înţelepciune. El i-a grăit bătrânului: „Avvo ! Roagă-te pentru mine. Un gând îmi spune că Melchisedec este Fiul lui Dumnezeu, iar alt gând îmi spune: «Nu ! El este om şi arhiereu al lui Dumnezeu». Mă clatin şi nu ştiu în care gând să cred.

67 Cu privire la această întâmplare, vezi felurite păreri în *Vieţile Sfinţilor,* 11 martie, Viaţa Sfântului sfinţit mucenic Pionie, presviterul din Smirna, şi în notele la această Viaţă. Lui Saul a putut să i se arate un demon în chipul prorocului şi să-i rostească, din presupunerile sale, o prorocie întemeiată pe prorociile adevărate dinainte şi pe mersul lucrurilor; a putut să i se arate, cu îngăduinţa lui Dumnezeu, şi însuşi Samuil, fiindcă drepţii Vechiului Testament erau ţinuţi în iad mai înainte de venirea lui Hristos şi se aflau sub stăpânirea diavolului, chiar dacă nu în aceeaşi măsură ca păcătoşii şi necredincioşii.

68 Vezi *Vieţile Sfinţilor,* Viaţa Preacuviosului Macarie de la Apele Galbene, 15 iunie.

69 Cuvântul 41.

Din această pricină te-am şi chemat. Roagă-te lui Dumnezeu ca să-ţi vestească ţie lucrul acesta prin descoperire". Bătrânul, nădăjduind în vieţuirea sa, a răspuns cu hotărâre: „Dă-mi un soroc de trei zile: voi ruga pe Dumnezeu pentru asta şi voi vesti ţie cine a fost Melchisedec". După trecerea a trei zile, bătrânul a venit la arhiepiscop şi i-a grăit: „Melchisedec a fost om". Arhiepiscopul a răspuns: „Cum ai cunoscut, Părinte, lucrul acesta ?" La care bătrânul: „Dumnezeu mi i-a arătat pe toţi patriarhii, de la Adam şi până la Melchisedec - şi un înger mi-a zis: Iată-1 pe Melchisedec. încredinţat să fii că aşa este". După ce s-a întors la chilie, bătrânul singur spunea tuturor că om este Melchisedec, iar nu Fiul lui Dumnezeu. Sfântul Chirii s-a bucurat de mântuirea fratelui, care, în ciuda faptului că săvârşea semne şi primea descoperiri de la Dumnezeu, că era în împărtăşire cu sfinţii îngeri şi cu sufletele Sfinţilor răposaţi, pierea din pricină că îşi însuşise un gând hulitor de Dumnezeu, ne-pricepând nenorocirea sa sufletească[70]. Un lucru asemănător s-a întâmplat cu un oarecare presvi-ter sfânt din cele dintâi veacuri ale creştinismului. Din pricina curăţiei şi nerăutăţii sale, el se învrednicea mereu să vadă când slujea Dumnezeiasca Liturghie un înger ce stătea în preajma lui. Pe presviter 1-a cercetat un diacon pelerin. Presviterul 1-a îmbiat pe diacon să săvârşească împreună jertfa nesângeroasă. Atunci când au început să slujească, diaconul i-a atras presvite-rului luare-aminte asupra faptului că bagă în rugăciuni cuvinte ce cuprind o hulă ereticească. Pe presviter 1-a uimit mustrarea diaconului. El s-a întors către îngerul care era de faţă şi 1-a întrebat: „Drepte sunt cuvintele diaconului ?" îngerul i-a răspuns: „Drepte". - „Si de ce", i-a întors presviterul vorba, „aflându-te lângă mine de atâta vreme, nu mi-ai spus acest lucru ?" - „Este plăcut înaintea lui Dumnezeu", a răspuns îngerul, „ca om pe om să povătuiască". Împărtăşirea statornică cu îngerul nu 1-a împiedicat pe sfântul presviter să cadă într-o rătăcire pierzătoare.

Vederea duhurilor cu ochii cei trupeşti aduce întotdeauna o vătămare mai mare sau mai mică oamenilor care nu au vedere duhovnicească. Aici, pe pământ, chipurile adevărului sunt amestecate cu chipurile minciunii[71], fiindcă pământul este un tărâm în care binele este amestecat cu răul, este tărâmul surghiunirii duhurilor căzute şi oamenilor căzuţi, în acest tărâm s-a pogorât Dum-nezeu-Omul pentru mântuirea oamenilor; în acest tărâm, înainte de înomenirea lui Dumne-zeu-Cuvântul, sfinţii îngeri se pogorau la oameni ca la nişte fiinţe căzute, însă care primiseră făgăduinţa mântuirii; în acest tărâm, după înomenirea lui Dumnezeu-Cuvântul, sfinţii îngeri se pogoară pentru a-i ajuta pe oamenii ce îşi lucrează mântuirea: dar în această ţară trăiesc întotdeauna şi oameni care de bunăvoie rămân în căderea lor, precum şi îngerii căzuţi, care s-au învechit şi întărit în căderea lor, în vrăjmăşia lor către Dumnezeu. Oamenii care şi-au îndrăgit căderea, păcătoşenia, întrebuinţează toate mijloacele spre a-i atrage pe toţi oamenii pe calea lor: mai vârtos se îngrijesc de asta duhurile căzute. Ele săvârşesc lucrarea pierderii oamenilor cu neasemuit mai mult spor decât oamenii cu gând rău. Vătămarea oamenilor stă în amestecarea binelui din ei cu răul; vătămarea duhurilor căzute stă în deplina precumpănire a răului, binele lipsind din ele cu desăvârşire. Capacităţile duhurilor căzute întrec cu mult capacităţile oamenilor căzuţi, care sunt legaţi în întreprinderile lor de greutatea şi grosimea trupului lor. Demonii înconjoară

70 *Proloage,* 23 februarie.
71 Sfântul Isaac Şirul, Cuvântul 2.

lumea fără împiedicare si repede, săvârşesc fără împiedicare şi fapte ce sunt de tot cu neputinţă pentru oameni (Iov *I, 7).* Oamenii sunt datori, vrând-nevrând, a se mulţumi cu acea experienţă a răului pe care o dobândesc în vremea scurtei vieţi pământeşti; planurile lor rele se strică de la sine în clipa când ei părăsesc, vrând-nevrând, arena vieţii pământeşti, fiind chemaţi la judecata lui Dumnezeu şi în veşnicie. Demonii, dimpotrivă, au fost lăsaţi să rămână pe pământ din vremea căderii lor definitive (Facere III, 14) şi până la sfârşitul lumii: oricine poate lesne să îşi închipuie ce experienţă în săvârşirea răului au dobândit ei în atâta amar de vreme, la capacităţile lor şi la statornica voire a răului pe care o au, voire neamestecată cu nici o năzuinţă sau aplecare bună. Chiar dacă se prefac că vor binele, asta o fac numai cu scopul de a reuşi mai sigur în planul lor cel rău. A voi binele ei sunt cu totul neînstare. Cel ce vede trupeşte duhurile poate fi lesne amăgit spre vătămarea şi pierzarea sa; iar dacă el, văzând duhuri, va arăta încredere uşuratică faţă de ele, negreşit va fi amăgit, negreşit va fi rătăcit, negreşit va fi pecetluit în duhul său cu pecetea de nepriceput pentru cei neîncercaţi a amăgirii, cu pecetea unei cumplite vătămări, adeseori pierzând putinţa îndreptării şi mântuirii. Cu mulţi, cu foarte mulţi s-a întâmplat acest lucru. S-a întâmplat acest lucru nu numai cu păgânii, ai căror preoţi erau îndeobşte în împărtăşire pe faţă cu demonii; s-a întâmplat acest lucru nu doar cu mulţi creştini necunoscători ai tainelor creştinismului, care au intrat cu oarece prilej în împărtăşire cu duhurile: s-a întâmplat acest lucru cu mulţi nevoitori şi monahi ce nu au dobândit vederea duhovnicească a duhurilor şi le-au văzut trupeşte.

Numai prin asceza creştină se dobândeşte intrarea nerătăcită, legiuită, în lumea duhurilor. Toate celelalte mijloace sunt nelegiuite şi trebuie să fie lepădate ca netrebnice şi pierzătoare. Pe adevăratul nevoitor al lui Hristos îl aduce întru vederea duhurilor Dumnezeu însuşi. Atunci când Dumnezeu călăuzeşte, nălucile părut adevărate în care se îmbracă minciuna sunt despărţite de adevăr; atunci i se dăruieşte nevoitorului în primul rând vederea duhovnicească a duhurilor, care descoperă înaintea lui în chip amănunţit şi exact însuşirile acestor duhuri. După aceea, unora dintre nevoitori li se dă şi vederea trupească a duhurilor, care completează cunoştinţele despre ele aduse de vederea lor duhovnicească. Duhurile rele sunt legate în lucrările lor faţă de nevoitorul lui Hristos de către stăpânirea şi înţelepciunea lui Dumnezeu, Cel care îl călăuzeşte, şi în ciuda faptului că suflă o deosebită ură faţă de slujitorul lui Dumnezeu, ele nu îi pot pricinui răul pe care 1-ar dori. Necazurile aduse de către ele ajută la sporirea lui[72].

O învăţătură amănunţită, de o necesitate vitală, despre duhurile răutăţii înfăţişează Preacu-viosul Antonie cel Mare în învăţătura pe care a grăit-o ucenicilor săi. Această învăţătură a fost împrumutată de cel Mare din propriile sale cercari sfinte, din starea sa îmbelşugat harică; ea este mărturisită de către Sfânta Scriptură. Antonie avea atât vederea trupească a duhurilor cât şi vederea lor duhovnicească. Amândouă atinseseră în el o treaptă înaltă de dezvoltare. După omorârea de sine, după viaţa în liniştire adâncă, după *viaţa în ceruri* (Filipeni III, 20), unde îl înălţase Sfântul Duh, Care sălăşluia în el, Antonie, aflându-se încă în trup, parcă deja ţinea de ceata duhurilor[73]. El se afla în chip

72 Preacuviosul Macarie cel Mare, Cuvântul 4, cap. VI-VII.

73 Sinaxarul maronit. Sancti Antonii Magni opera, *Patrologiae Grecae,* tom XL, p. 960.

statornic fie în împărtăşire cu sfinţii îngeri, fie în luptă cu demonii[74]. Povăţuirea a fost rostită către nişte sihastri - monahi foarte sporiţi, aşa cum erau ucenicii sfântului Antonie. Vederea trupească a duhurilor ţine de viaţa sihăstrească; cu monahii de chinovie, dracii se luptă îndeobşte în chip nevăzut, aducându-le gânduri, închipuiri, simţăminte păcătoase, foarte rar arătându-se în chip simţit. Antonie cel Mare, după ce 1-a învăţat îndestul pe Preacuviosul Pavel cel Simplu viaţa călugărească, i-a întocmit o chilie sihăstrească la o depărtare însemnată de sălaşul său şi 1-a băgat acolo pe ucenic, zicându-i: „Iată, cu harul lui Hristos, Care a dăruit ajutor, ai deprins vieţuirea călugărească: de acum să petreci de unul singur, ca să dobândeşti cercare în lupta cu demonii"[75].

„Scriptura porunceşte", spunea Antonie cel Mare[76], *„să păzim cu toată păzirea inima noastră* (Pilde IV, 23). Avem vrăjmaşi înfricoşători şi vicleni[77], adică pe dracii cei răi; cu ei avem a ne lupta, precum spune Apostolul: *Nu ne este nouă lupta împotriva trupului si a sângelui, ci împotriva începătoriilor si a domniilor, si a stăpânitorilor veacului acestuia, împotriva duhurilor răutăţii care sunt sub ceruri* (Efeseni VI, 12). Mare mulţime a lor se află în văzduhul care ne înconjoară; ei nu se află departe de noi; între ei domneşte mare neînţelegere[78]. Despre firea şi felurimea lor pot spune multe alţii, care ne întrec în sporirea duhovnicească; iar noi avem deosebită nevoie să ştim vicleşugurile întrebuinţate de ei împotriva noastră.

În primul rând, trebuie să fim încredinţaţi că dracii sunt draci nu pentru că ar fi fost zidiţi în starea lor de acum. Dumnezeu nu a zidit nimic care să fie rău în sine. Dracii au fost zidiţi buni. Mai apoi, căzând din înţelepciunea cerească, aruncaţi din cer, i-au amăgit pe păgâni cu năluciri. Arzând de ură faţă de noi, creştinii, ei folosesc toate mijloacele pentru a ne împiedica să ajungem la ceruri, să ne suim acolo de unde am căzut. Trebuie rugăciune încordată, trebuie mare nevoinţă pentru ca cei cărora ei li se arată să îi poată recunoaşte, primind prin lucrarea Duhului darul dreptei socotinţe. Unele dintre ele sunt mai pline de răutate, altele mai puţin pline de răutate - însă toate au o singură năzuinţă: să ne ducă prin fel şi fel de mijloace în cădere şi în pierzare. Mult felurită e şiretenia lor; multfeluri-te le sunt mijloacele de pregătire a curselor[79]. Fără

---

74 *Vieţile Sfinţilor,* Viaţa Preacuviosului Antonie cel Mare, povestirea despre Zerefer: „Marele între Părinţii cei preadesăvârşiţi, Preacuviosul Antonie, străvăzător fiind, trecând de ispitele dracilor, întru nimic nu mai socotea viclenia lor: şi de multe ori vedea cu ochii cei trupeşti şi îngeri şi draci".

75 *Historia Lausaica,* cap. XXVIII. *Patrologiae Graecae,* tom XXXIV.

76 *Patrologiae Graecae,* tom XXVI. Vita Sancti Antonii, pp. 873,874-907,908.

77 Potrivit altei variante: „iscusiţi în amăgire". *Patrologiae,* tom LXXIII, p. 137.

78 Potrivit altei variante: „Neobişnuită mulţime a lor pluteşte în acest văzduh; nu departe de noi umblă taberele vrăjmaşilor", p. 137.

79 Potrivit altei variante: „Dumnezeu nu a făcut nimic care să fie rău în sine. Nu potrivit rân-duielii Lui au început dracii să fie draci: pricină a stricării [pervertirii] lor a fost nu firea, ci voia. Dumnezeu i-a zidit buni; ei, însă, prin voirea propriului duh, au căzut din cer pe pământ, unde, târându-se în tină puturoasă, au întocmit credinţele păgâneşti. Acum, sfâşiaţi de ură faţă de noi, ei ne pun la cale neîncetat necazuri de tot felul, ca să nu moştenim tronurile care erau ale lor mai înainte. De multe feluri şi în multe chipuri e răutatea lor. Unii dintre ei au căzut până în fundul stricăciunii [pervertirii]; alţii, faţă de cei mai răi, par nu atât de cumpliţi; însă toţi pun la cale, după putere, felurite războaie împotriva fiecărei virtuţi. Din această pricină este neapărată nevoie să cerem de la Dumnezeu *darul deosebirii duhurilor* (I Corinteni XII, 10), aşa încât, prevăzând cursele şi măiestriile lor, să putem înălţa împotriva feluritelor bântuiri ale lor unul şi acelaşi semn de biruinţă: crucea lui Hristos" (p. 137

îndoială, fericitul Apostol dimpreună cu următorii săi ştia asta cu de-amănuntul. *Că nu suntem întru necunoştinţă de amăgirile lui* (ale satanei) - II Corinteni II, 11. Suntem datori să ne povăţuim unii pe alţii, luându-ne cunoştinţele din ispitele la care am fost supuşi de draci; drept care şi eu, ca unul ce am dobândit oarece cunoaştere din cercare cu privire la duhuri, v-o împărtăşesc vouă, fiilor mei.

Dacă dracii văd că vreunul dintre creştini, mai ales dintre monahi, începe a se nevoi şi a spori, se apropie de el şi îndată încep a pune piedici în calea lui. Aceste piedici sunt gândurile păcătoase. Nu trebuie să cădem în tulburare şi în nedumerire în urma insuflărilor aduse de către ei: acestea sunt nimicite fără întârziere prin rugăciuni, posturi şi credinţă în Domnul. Dracii, însă, după ce sunt puşi pe fugă, nu încetează lupta: ei se apropie iarăşi cu şiretlicuri rele si viclenie. Neizbutind să amăgească inima prin lucrarea cea într-ascuns mijlocită de pofte, ei se apropie pe altă cale şi încearcă să înfricoşeze prin năluciri deşarte, luând felurite chipuri - ba de femei, ba de fiare, ba de lighioane, ba de uriaşi foarte mari, ba de mulţime de ostaşi. Dar nici de aceste năluciri pe care le arată ei nu trebuie să ne speriem: neavând nici o însemnătate, ele pier într-o clipă dacă va sârgui omul a se îngrădi prin credinţă şi semnul crucii. Totuşi, dracii sunt îndrăzneţi şi neruşinaţi foarte: biruiţi fiind când luptă prin-tr-un mijloc, se folosesc de altul. Ei se înfăţişează ca având darul prorociei, în stare să prezică viitorul; se întind în nălucire la o asemenea înălţime de statură - si totodată la o mare lăţime - că par a se atinge de acoperişurile caselor. Aşa lucrează ei, cu scopul de a amăgi prin „minuni" pe cei pe care nu i-au putut amăgi prin gânduri. Iar dacă şi atunci află sufletul întărit prin credinţă şi nădejde, aduc cu sine pe mai-marele lor[80].

Antonie spunea că 1-a văzut adeseori pe diavol aşa cum 1-a descoperit Dumnezeu lui Iov în următoarele cuvinte: *Ochii lui chip de luceafăr. Din gura lui ies ca nişte făclii aprinse si scapără ca nişte scântei de foc. Din nările lui iese ca nişte fum de cuptor arzând cu foc de cărbuni. Sufletul lui precum cărbunii şi ca para focului din gura lui iese* (Iov XLI, 8-11). Arătându-se astfel, căpetenia dracilor, cel lăudăros si învechit în rău, se străduieşte, precum am spus, să aducă groază peste nevoitor - şi Domnul îl dă în vileag, spunând iarăşi lui Iov: *Socoteşte fierul ca paiele si arama ca lemnul putred. Răscoleşte marea ca pe un vas de unsoare, si pe portarul adâncului ca pe un rob l-a socotit, socotit-a adâncul ca pe un loc de primblare* (Iov XLI, 18,21, 22); şi prin prorocul: *Gonind, voi prinde* (Ieşirea XV); şi printr-un alt proroc: *Si toată lumea cu mâna o voi lua ca*

80 Potrivit altei variante: „Cruntă e ura duhurilor căzute faţă de toţi creştinii, dar mai ales faţă de monahi şi de cei ce şi-au afierosit fecioria lui Hristos. în calea acestora duhurile întind curse, se străduiesc să strice [pervertească] minţile lor prin gânduri nelegiuite şi spurcate. Aceasta, însă, nu trebuie să ne înspăimânte: vicleşugurile drăceşti sunt sfărâmate de îndată prin rugăciunile credincioşilor (creştinilor) către Dumnezeu şi prin posturile lor. Dacă, totuşi, dracii încetează lupta pentru o scurtă vreme, să nu credeţi că acesta ar fi semnul desăvârşitei biruinţe asupra lor. Ei au obiceiul să se ridice, atunci când sunt răniţi, cu mare încrâncenare, şi să îşi înnoiască năvălirile, schimbând felul războiului. Dacă nu izbândesc nimic lucrând prin gânduri, se străduieşte să clatine pe nevoitori prin înfricoşări - iau chip ba de femei, ba de fiare, ba de şerpi, ba de uriaşi de o mărime neobişnuită, ba se arată ca nişte cete de ostaşi. Toate aceste năluciri pier la primul semn al crucii. Când mijloacele acestea de amăgire sunt înţelese de către nevoitori şi rămân zadarnice, dracii încep să prorocească, se apucă să prezică întâmplările zilelor următoare. Iar atunci când şi în această luptă sunt călcaţi în picioare, ei cheamă în ajutor pentru a lupta cu nevoitorii pe însuşi începătorul cetei lor celei păgâneşti, pe capul şi plinătatea a tot răul" (p. 138).

*pe un cuib, si ca pe nişte ouă părăsite o voi ridica* (Isaia X, 14). Astfel se laudă dracii şi făgăduiesc să facă ba una, ba alta, ca să înşele pe nevoitorii bunei credinţe. Noi, credincioşii, nu trebuie să ne înfricoşăm de nălucirile lor, nu trebuie să luăm aminte la cele pe care le trâmbiţează ei. Ei mint întotdeauna, niciodată nu spun vreun lucru drept. Chiar dacă diavolul a spus despre sine cu îndrăzneală atâtea lucruri[81], Domnul l-a scos ca pe un şarpe în undiţă, a pus pe dânsul frâu ca pe o vită de povară, l-a ferecat în obezi de fier ca pe un rob fugar, i-a străpuns nările şi buzele cu verigă. El e legat de Domnul asemenea unei vrăbii, şi a fost dat pe mâna noastră ca jucărie, împreună cu el au fost doborâţi toţi părtaşii lui, demonii, ca nişte scorpioni şi şerpi, spre a fi călcaţi în picioare de noi, creştinii. Dovada acestui fapt este următoarea: noi ne luptăm cu dracii prin însuşi felul vieţuirii noastre - şi cel care s-a laudat că va usca marea şi va înhaţă lumea nu poate să stea împotriva nevoinţei noastre, nu poate să mă oprească pe mine, cel ce grăiesc împotriva lui. Să nu luăm deloc aminte la cuvintele lui, fiindcă el pururea minte! Să nu ne îngrozim de nălucirile lui, care nu au nici un fel de însemnătate ! Lumina arătată de către demoni nu e adevărată: ea este mai degrabă mai înainte însemnare şi preînchipuire a focului celui gătit lor: ei se străduieşte să se arate oamenilor în flacăra unde vor arde. întocmai: ei se arată, dar pier îndată, fără să fi vătămat pe nimeni dintre credincioşi, arătând în fapt numai chipul focului în care vor fi aruncaţi. Nu trebuie să ne speriem de ei deloc: harul lui Hristos a făcut zadarnice toate încercările lor împotriva noastră[82].

Demonii sunt vicleni: ei sunt în stare să ia felurite înfăţişări şi chipuri. Deseori se înfăţişează cântând psalmi, rămânând nevăzuţi, şi amintesc cuvintele Scripturii[83]. Foarte adeseori, atunci când noi citim ei repetă îndată cele

---

81 Aici se are în vedere lăudăroşenia dracului zugrăvit în locurile de mai sus ale Sfintei Scripturi.

82 Marele sihastru egiptean descrie lăudăroşenia, neobişnuitele făgăduinţe trâmbiţate de către demoni cu scopul de a-i amăgi pe oameni, precum şi nălucirile monstruoase înfăţişate de către demoni, ameninţările lor de necrezut şi deşarte. Demonii se străduieşte prin felurite mijloace să-i atragă pe oameni să se supună lor, arătându-li-se în chip simţit. Lucrătorul cu lua-re-aminte al poruncilor lui Hristos poate vedea cu de-amănuntul această lucrare â demonilor atunci când ei se apropie de suflet în chip nevăzut, se străduieşte să lucreze asupra lui prin gânduri şi închipuiri. Când vor să îl plece pe om spre patima dulceţii, ei îi înfăţişează în închipuire imagini vii şi smintitoare si numeroase mijloace de satisfacere a poftei trupeşti. Când vor să îl înşele cu slava deşartă, îi înfăţişează un tablou amăgitor al sporirii pământeşti. Când vor să-1 lege cu dragostea de bani, îi înfăţişează bătrâneţi lungi şi împovărătoare, precum şi celelalte pretexte pe care se zideşte această patimă, într-un cuvânt: ei şi amăgesc şi ameninţă - prin toate mijloacele se străduieşte să fure omului credinţa în Dumnezeu, să îl abată de la urmarea poruncilor Evangheliei, să îl atragă sub îndrumarea lor. Cu cei care se supun demonilor, aceştia se poartă crunt, se poartă ca cei mai răi vrăjmaşi, care i-au propus toate cu singurul scop de a-i aduce toată vătămarea cu putinţă. Pe cel ce s-a plecat spre căutarea slavei deşarte uneori îl lovesc cu necinste îndată ce s-a supus linguşirii, alteori par a-1 satisface vreme îndelungată pentru a-1 aduce într-o situaţie cât se poate de grea, în prăpastia pierzării. Când îl părăseşte pe om dreapta lui Dumnezeu din pricina supunerii lui statornice şi de bunăvoie faţă de patimă, atunci demonii îl aruncă în toate felurile de urgisire. Aşa fac ei şi cu iubitorul de bani, şi cu iubitorul de plăceri. Ei amăgesc prin desfătarea păcătoasă pentru a vărsa în cel ce s-a supus lor amărăciunea lor ucigătoare; ei amăgesc cu nălucirea unui belşug de bunătăţi pentru ca astfel să îl arunce pe om mai fără greş în prăpastia nenorocirilor; ei ameninţă cu nenorociri pentru ca omul, lepădându-se de nădejdea în Dumnezeu, Cel ce păzeşte pe om de venirea nenorocirilor şi în vremea nenorocirilor, să se abată spre măsurile de a se păzi cu care îl îmbie demonii şi să cadă în nişte necazuri cât se poate de încurcate şi fără ieşire.

83 Potrivit altei variante: „Demonii au obiceiul ca uneori să cânte psalmi în armonie, vreme în

citite, asemenea unui ecou. Când dormim, ei ne scoală la rugăciune, ca să nu ne lase deloc să ne odihnim prin somn. Uneori, luând chip de monahi, la arătare cât se poate de cucernici, intră în vorbă ca să amăgească prin nălucirea veşmântului şi chipului şi să-i atragă unde vor pe amăgiţi. Nu trebuie nicidecum să-i ascultăm, fie că îmboldesc la rugăciune, fie că îndeamnă să nu mâncăm nimic, fie că ne învinuiesc şi ne dau în vileag păcatele pe care ei ştiu că le-am făcut. Ei fac asta nu cu scop de evlavie ori virtute, ci cu scopul de a-i aduce pe cei mai simpli la deznădejde. Ei înfăţişează viaţa nevoitoare ca pe o viaţă lipsită de folos, insuflă dezgust faţă de petrecerea monahală ca şi cum aceasta ar fi de o greutate nesuferită; ei lucrează cu scopul de a pune toate piedicile cu putinţă acestei vieţuiri[84].

Prorocul, trimis de Dumnezeu, arată starea cea nenorocită a dracilor, grăind: *Vai celui ce adapă pe aproapele său cu băutură vicleană* (Avacum II, 15). Aceste îndemnuri şi gânduri pun în primejdie calea care duce la mântuire. Când dracii spuneau adevărul - şi spuneau adevărul când ziceau: *Tu eşti Sfântul lui Dumnezeu* (Luca IV, 41) - Domnul le-a închis gura şi le-a poruncit să tacă pentru ca ei să nu amestece în adevăr viclenia lor si ca să ne înveţe să nu îi credem deloc pe draci, chiar de ar spune adevărul. Nu se cuvine nouă, care avem Sfânta Scriptură si slobozenia cea dăruită de Mântuitorul, să luăm învăţătură de la diavol, care nu a păzit cinul său si s-a schimbat la înţelegere, căzând din duhovnicesc în trupesc. Din această pricină, atunci când dracul încearcă să vorbească, Scriptura îi opreşte [interzice] acest lucru prin următoarele cuvinte: *Iar păcătosului i-a zis Dumnezeu: Pentru ce povesteşti tu dreptăţile Mele si iei aşezământul Meu de lege în gura ta ?* (Ps. XLIX, 17). Ca să îi amăgească pe cei mai simpli, ei se folosesc de toate mijloacele cu putinţă, de toată prefăcătoria cu putinţă, grăiesc mult, fac zgomot, tulburare, ciocănituri, hohotesc fără de măsură, şuieră. Dacă nu sunt defel băgaţi în seamă, încep, în cele din urmă, să plângă şi să se tânguie ca nişte biruiţi.

Domnul, Dumnezeu fiind, le-a închis gura dracilor; iar nouă, ce am primit învăţătură de la sfinţi, ni se cuvine să urmăm sfinţilor, să ne asemănăm lor cu bărbăţia. Aceştia, văzând lucruri de acest fel, strigau: *Când a stătut păcătosul împotriva mea, amuţit-am si m-am smerit, şi am tăcut de bunătăţi* (Ps. XXXVIII, 2-3). Şi iarăşi: *Iar eu ca un surd nu auzeam, si ca un mut ce nu-şi deschide gura sa;*

---

care - o, păgânătate! - rostesc cu guri necurate sfintele spuse ale Scripturii" (p. 139).

84 Potrivit altei variante: „Când dormim, ei ne îmboldesc la rugăciune, pentru a ne răpi somnul întregii nopţi. Mulţi dintre ei, luând chip de monahi cinstiţi, pleacă frăţimea spre cercetarea cu de-amănuntul a păcatelor săvârşite mai înainte, care sunt cunoscute dracilor, pentru a înnoi simţirea desfătării acelor păcate ori pentru a duce la deznădejde. Trebuie dispreţuită darea în vileag a păcatelor noastre de către draci, trebuie dispreţuite sfaturile lor viclene, atunci când îmboldesc la postire sau îndeamnă la priveghere de toată noaptea. Ei iau un chip ce ne e cunoscut şi apropiat anume cu scopul de a ne vătăma mai lesne ascunşi sub obrăzarul virtuţii, pentru a-şi turna mai lesne otrava,
pentru a amăgi simplitatea inimii prin înfăţişarea cuvioasă; dar mai apoi, după ce se apropie de cei cărora se arată, le insuflă că nevoinţa călugărească e de neîndurat şi cu neputinţă; în-făţişând vieţuirea monahală începută ca pe o povară grea, duc pe nevoitori la deznădejde, prin deznădejde [akedie] îi duc în trândăvie, prin trândăvie îi duc în desăvârşită slăbăno-gire" (p. 139). Aceasta este viclenia şi acesta este scopul demonilor atunci când lucrează prin gânduri sau prin oamenii dedaţi împăti-mirii simţurilor şi dragostei de această lume. Demonii clevetesc viaţa monahală, spunând că este „împotriva firii" şi „cu neputinţă"; prin in-suflarea acestor idei mincinoase, ei se străduieşte să răcească râvna nevoitorului, să îl arunce în negrijă de mântuire, să îl înece în viaţa trupească şi în mulţumirea patimilor

*şi m-am făcut ca un om ce nu aude* (Ps. XXXVII, 13-14). Drept aceea, datori suntem să nici nu luăm aminte la draci, căci sunt străini de noi, să nu le dăm în nici o privinţă ascultare, chiar dacă ne îndeamnă la rugăciune, chiar dacă ne-ar învăţa la postire. Dimpotrivă, să ne ţinem cu tărie de rânduielile vieţuirii noastre, pentru a nu fi amăgiţi de lucrările lor, care sunt pline toate de şiretenie rea şi de gând rău. Nu avem pentru ce ne teme de ei, chiar dacă par a năvăli asupra noastră, chiar dacă ne ameninţă cu moartea: ei sunt neputincioşi, pot numai să ameninţe, şi nu pot face nimic mai mult[85].

După ce am vorbit până acum pe scurt despre acest lucru, nu voi intra în amănunte: o astfel de purtare ne va înălţa la priveghere de sine cea mai neabătută cu putinţă. Odată cu venirea Domnului pe pământ, vrăjmaşul a căzut, puterile lui s-au sfărâmat. Ca un tiran doborât, care nu poate face nimic, el nu poate rămâne liniştit nicidecum şi ameninţă prin vorbe, în lipsă de altceva. Fiecare din voi este dator să ştie asta; fiecare din voi, pe temeiul acestei cunoştinţe, poate dispreţui pe draci. Dacă ei ar fi legaţi cu trupuri precum noi, fără îndoială ar putea spune: „Nu îi aflăm pe oameni, fiindcă se ascund; dacă i-am afla, fără îndoială i-am vătăma; şi noi am putea, închizând uşile, să ne ascundem de ei aşa cum se ascund dânşii de noi". Dar starea lor nu e nicicum aşa: ei pot intra prin uşile încuiate, pot - atât ei cât si începătorul lor, diavolul - să lucreze slobod în cuprinsul văzduhului - sunt gata să aducă rău si vătămare; diavolul, aşa cum a zis Domnul, *a fost ucigaş de oameni dintru început* (Ioan VIII, 44). Cu toate astea, iată că trăim, ba chiar ne-am rânduit vieţuirea împotriva lui: de aici se vede limpede că dracii au rămas lipsiţi de orice putere. Locul nu e o piedică pentru meş-teşugirile lor; ei nu au dragoste către noi, ca să ne cruţe din dragoste; ei nu sunt deloc drepţi şi binevoitori faţă de noi, ca să se îngrijească de îndreptarea noastră. Dimpotrivă, ei sunt voitori de rău, şi pentru nimic nu se străduieşte atât de mult ca pentru a aduce vătămare nevoitorilor virtuţii şi ai bunei credinţe. Ei nu fac nimic numai şi numai

85 Purtarea chibzuită si prevăzătoare care ni se prescrie în privinţa arătărilor simţite ale dracilor trebuie păzită cu stricteţe şi atunci când dracii lucrează numai prin gânduri. Când lucrează prin gânduri, ei se străduieşte, ca şi atunci când se arată în chip simţit, să spurce şi să strâmbe orice virtute prin amestecul lor, ca să clatine şi să doboare vieţuirea nevoitorului, ca să clatine şi să doboare în el concepţiile morale, concepţii pe care se zideşte vieţuirea cu adevărat binecinstitoare. Dracii îi insuflă monahului să ia asupră-şi post fără de măsură, priveghere fără de măsură, pravilă de rugăciune împovărătoare, sărăcie de prisos în îmbrăcăminte, râvnă de prisos faţă de ostenelile trupeşti, ca să îl ducă în îngâmfare ori să-1 facă, prin cheltuirea puterilor şi sănătăţii, neînstare de nevoinţa binecinstitoare. întristarea plăcută lui Dumnezeu a celui care plânge pentru păcate ei se străduieşte s-o sporească şi s-o prefacă în întristare pierzătoare, amestecând cu pocăinţa pentru păcate deznădăjduirea de primirea iertării. Luând iubirea de aproape ca pretext frumos la înfăţişare, ei învaţă pe monahi să iasă deseori din chilie pentru a-i cerceta [vizita] pe fraţi, precum şi să primească şi să poftească oaspeţi mereu în chilia lor. Prin aceasta îi rup de plâns şi de celelalte îndeletniciri folositoare pentru suflet, ce nu sunt cu putinţă altminteri decât în sânul însingurării şi liniştii; prin aceasta trag la împrăştiere, în urma căreia mintea se întunecă, şi convingerea omului prin sminteli devine foarte lesnicioasă, în mărturisirea adevăratei credinţe, în această temelie a mântuirii oamenilor, dracii se străduieşte să vâre amestecul lor şi să prefacă sfânta Credinţă în rea credinţă sau erezie - şi prin aceasta să nimicească întreaga însemnătate a Credinţei. Ce înseamnă „erezie" ? Erezia este amestecarea în cunoaşterea de Dumnezeu descoperită [revelată] a unor învăţături luate de la cugetarea trupească, care este de obşte [comună] duhurilor apostate şi oamenilor apostaţi. Cunoaşterea de Dumnezeu descoperită a fost predanisită de însuşi Dumnezeu; ea nu suferă nici un amestec; ea e cu totul lepădată atât prin tăgăduirea nemijlocită cât şi prin amestecare. Un astfel de amestec în credinţă este o lepădare de ea ascunsă.

din pricină că nu pot face nimic, pot numai să ameninţe; ei nu se pot înfrâna de la rău, însetează să ne aducă toată vătămarea, având voinţa cu totul îndreptată spre aceasta. Iată, ne-am adunat şi vorbim împotriva lor; ei ştiu că ajung neputincioşi pe măsură ce noi sporim. Fără îndoială că ei nu ar lăsa nici un creştin să vieţuiască de ar avea putere în această privinţă: viaţa binecinstitoare, după Dumnezeu, este urâtă păcătosului. Neavând nici o putere, ei suferă văzând că nu pot să îşi împlinească nici una dintre uneltiri. Să ne întărim întru gândul că nu trebuie nicidecum să ne înfricoşăm de ei. Dacă ei ar avea vreo stăpânire, nu s-ar apropia cu zarvă, în felurite năluciri, nu ar pune la cale măiestrii rele, schimbându-se la înfăţişare; ar fi îndeajuns doar unul dintre ei pentru a împlini ceea ce doresc şi le stă în putinţă. Cel ce are puterea de a ucide se apropie nu întru nălucire deşartă, nu înspăimântă prin zarvă si tulburare, ci lucrează în chip neîmpiedicat, potrivit stăpânirii sale. Dimpotrivă, dracii, neavând nici o putere, joacă un fel de teatru, preschimbându-şi înfăţişarea şi speriind pruncii prin zarvă şi prin obrăzarele [măştile] lor hâde: chiar din această pricină ei merită dispreţ, ca nişte neputincioşi, îngerul adevărat, trimis de Domnul împotriva asirienilor, nu a avut nevoie nici de zarvă, nici de arătări uimitoare, nici de ciocănituri, nici de bătăi din palme: lucrând liniştit potrivit stăpânirii date lui, a omorât în vreme cât se poate de scurtă o sută optzeci şi cinci de mii de ostaşi (IV Regi XIX, 35). Iar cei ce n-au nici o putere - precum sunt dracii - se străduieşte numai să sperie prin năluciri deşarte.

Poate că cineva, pe temeiul istorisirii despre Iov, va întreba, împotrivindu-se spuselor noastre: „Şi atunci, de ce diavolul, întrarmându-se asupra acestui bărbat drept, a putut face toate: şi să-i răpească avuţia, şi să îi omoare copiii, iar pe el însuşi să-1 bată cu lepră puturoasă ? (Iov I, 15-22; II, 1-17)" Să ştie cel care întreabă că aceasta s-a săvârşit nu prin puterea diavolului, ci prin puterea lui Dumnezeu, Care 1-a dat pe Iov în mâna diavolului spre ispitire. Diavolul, tocmai pentru că nu putea singur nimic să facă, a cerut îngăduinţă să facă ceea ce i-a făcut lui Iov. Această întâmplare slujeşte drept temei al unui mare dispreţ faţă de vrăjmaş, care, deşi a vrut, nu a a vut putinţa de a lucra nici măcar împotriva unui singur om drept: dacă ar fi avut-o, n-ar fi cerut-o. El, însă, a cerut-o, a cerut-o nu o dată, ci de două ori: asta vădeşte slăbiciunea si neputinţa lui. Nu este de mirare că n-a putut să îi facă nimic lui Iov, de vreme ce n-a putut vătăma nici turmele lui fără îngăduinţa lui Dumnezeu. Nici măcar asupra porcilor nu a avut nici o stăpânire: fiindcă dracii L-au rugat pe Domnul, precum e scris în Evanghelie, zicând: *Dă-ne voie să ne ducem în turma cea de porci* (Matei VIII, 31). Dacă ei nu au stăpânire asupra porcilor, cu atât mai puţin asupra oamenilor, care sunt făcuţi după asemănarea lui Dumnezeu.

Se cade să ne temem numai de Dumnezeu: pe draci trebuie să îi dispreţuim si să nu ne temem nicicum de ei. Cu cât lucrează ei mai stăruitor împotriva noastră, cu atât mai multă râvnă trebuie să arătăm către nevoinţă. Marea armă împotriva lor este viaţa curată si credinţa în Dumnezeu. Fără îndoială că ei se tem de postiri, de privegheri, de rugăciuni, de blândeţe, de liniştirea inimii, de dispreţuirea banilor si a slavei deşarte, de smerenie, de dragostea către săraci, de milostenie, şi în primul rând de buna credinţă cea întru Hristos[86], atunci când văd aceste virtuţi în nevoitori. Din această pricină, ei

86 Prin „buna-credinţă cea întru Hristos" se înţelege ortodoxia strictă, împreunată cu vieţuirea strictă după poruncile Evangheliei.

fac toate sforţările pentru a nu fi călcaţi: cunosc ei harul pe care Mântuitorul 1-a dat celor credincioşi împotriva lor. *Iată, dau vouă stăpânire să călcaţi peste şerpi si peste scorpii si peste toată puterea vrăjmaşului* (Luca X, 19).

Aşadar, dacă dracii vor prezice viitorul, nimeni să nu ia aminte la ei. Adeseori ei prevestesc cu câteva zile înainte venirea fraţilor - şi fraţii, într-adevăr, vin. Aceasta o fac dracii nu pentru altceva decât numai pentru a insufla încredere în ei celor care îi iau în seamă, ca să îi supună treptat înrâuririi lor şi să îi piardă. Din această pricină, nu trebuie să luăm aminte la ei, trebuie să lepădăm cuvintele lor atunci când ei vorbesc, fiindcă nu avem deloc nevoie de ele. Ce este de mirare în faptul că ei, având trupuri mai uşoare decât trupurile omeneşti[87], şi văzând pe cineva că porneşte la drum, ajung înaintea lui şi dau de ştire despre el ? în acelaşi chip, cei care merg pe cai o pot lua înaintea celor ce merg pe jos: în această privinţă, ei nu sunt deloc vrednici de minunare. Ei nu ştiu nicidecum ceea ce nu s-a săvârşit încă: singur Dumnezeu cunoaşte toate întâmplările înainte de săvârşirea lor. Iar ei, văzând ceva, vestesc despre aceea, alergând cu grăbire. Astfel, multora ei le vestesc ceea ce se face între noi, adică faptul că ne-am adunat, că facem înţelegere împotriva lor, mai înainte ca cineva din noi, ieşind de aici, să poată povesti despre asta. Fireşte, orice băiat sprinten ar putea face asta, luând-o înaintea celui care merge încet. Cele spuse de mine trebuie înţelese în chipul următor: dacă cineva se pregăteşte să plece din Tebaida sau dintr-un alt ţinut, dracii nu ştiu dacă are să plece ori nu; iar când văd că a plecat, aleargă înainte şi prevestesc venirea lui - şi, bineînţeles, el vine, după ce trec câteva zile. Se întâmplă, însă, şi ca cei care au pornit să facă drum întors: atunci dracii se arată mincinoşi[88].

La fel, ei pălăvrăgesc despre faptul că a urcat apa în râu: văzând că au venit ploi mari în Etiopia şi trăgând de aici încheierea că râul se va revărsa, ei, mai înainte de a ajunge apa în Egipt, aleargă şi vestesc despre revărsarea care va avea loc. Asta ar putea să o facă şi oamenii, dacă ar avea repeziciunea în mişcare pe care o au dracii, în ce chip păzitorul trupului [garda de corp] lui Da-

---

87 *Patrologiae Graecae,* tom XXVI. Sancti Athana-sii, tom 11. Vita Sancti Antonii, pp. 889-890. -Ei A.eTttOTfcpoiQ xPci-)l"levO1 crcijjiacri (lâXXov tcov dv9pcoîtcov şcl.

88 Potrivit altei variante: „Dacă ei (dracii), dân-du-se drept înainte-ştiutori, vestesc despre venirea fraţilor, şi se întâmplă să vină cei despre care ei au prevestit, nici atunci nu trebuie să ne îngăduim încredere faţă de minciunile lor. Dracii au prevestit despre venirea acelora numai pentru a sădi prin această vestire încredere faţă de ei, iar mai apoi, din pricina acestei încrederi, să aibă intrare slobodă cu amăgirile lor. în prevestirile acestea creştinul nu trebuie să vadă nici o minune: nu numai ei, din pricina subţirimii (uşurimii) firii lor merg pretutindeni fără împiedicare, o pot lua înaintea celor ce merg pe jos - însă şi oamenii ce călăresc pe cai gonaci vestesc dinainte despre mergătorii pe jos ce urmează să vină. Ei vestesc nu ceea ce încă nu a început a se săvârşi - singur Dumnezeu ştie viitorul -, însă, văzând ceva ce a început a se săvârşi, vestesc despre acel lucru, şi prin acest mijloc seamănă, ca nişte hoţi, încredere faţă de ei în cei ce nu au înţelegere duhovnicească, în acest fel, un tânăr dăruit cu picioare iuţi ar putea vesti celor ce se află departe despre adunarea noastră de acum şi despre ceea ce vorbim, mai înainte ca vreunul dintre noi să ajungă în acel loc. Cele spuse pot fi lămurite prin pilde [exemple]. Dacă cineva din Tebaida sau din vreo cetate a unui alt ţinut pleacă la drum, dracii, văzându-1 în călătorie, pot, din pricina sus-pomenitei lor repeziciuni, să prevestească venirea lui. în acelaşi chip prevestesc ei revărsarea Nilului atunci când văd că în Etiopia au fost ploi mari, în urma cărora râul, umplân-du-se, de obicei iese dintre ţărmuri - şi atunci dau fuga în Egipt şi vestesc despre revărsarea care urmează. Acest lucru 1-ar putea vesti lesne şi oamenii dacă ar fi dăruiţi din fire cu o asemenea repeziciune" (p. 141).

vid (II Regi XVIII, 24), suindu-se într-un loc înalt, a văzut mai repede omul care venea decât cel care stătea jos; de asemenea, în ce chip vestitorul care a luat-o înaintea celorlalţi a vestit înaintea lor nu despre ceea ce nu s-a săvârşit încă, ci despre ceea ce a început a se săvârşi: în acelaşi chip si dracii o iau înainte cu vestirea, numai şi numai cu scopul de a amăgi, între timp, dacă din purtarea de grijă a lui Dumnezeu lucrurile ies altfel, apa nu se revarsă ori călătorii nu vin, dracii se arată mincinoşi, iar cei ce au crezut în ei -amăgiţi[89].

Aşa au luat început, în vechime, oracolele păgânilor; aşa au fost amăgiţi păgânii din vremuri străvechi de draci: însă amăgirii i s-a pus capăt. Ei, ca atare, nu cunosc nimic, ci spun ca nişte hoţi ceea ce văd la alţii - mai bine zis, ei nu atât prezic cât preghicesc. Drept aceea, chiar dacă spun vreodată adevărul, nici atunci nu sunt vrednici de minunare. Doctorii încercaţi şi iscusiţi, după ce s-au lămurit cum este cu o anumită boală cercetând mulţi bolnavi, foarte adesea îi prezic urmările; de asemenea, cârmacii şi plugarii, care iau mereu seama la starea văzduhului, prezic vremea senină şi cea rea: dar pun aceste prevestiri nu pe seama descoperirii Dumnezeieşti, ci pe seama cercării şi luării-aminte [experienţei si observaţiei]. Drept aceea, nimeni să nu se minuneze dacă dracii, pe temeiul unei astfel de socoteli, poate că vor şi spune vreun adevăr; nimeni să nu se supună înrâuririi lor luând aminte la ei. Ce folos poate fi pentru ascultători dacă află cu câteva zile înainte ce are să se întâmple ? Sau ce nevoie este a şti acestea, chiar dacă ar reuşi să le afle fără greşeală ? Această cunoaştere nu aduce nici o sporire în virtute, nu e dovadă a sfinţeniei. Nimeni dintre noi nu va fi judecat pentru că nu a cunoscut viitorul; nimeni dintre cei care au primit această cunoaştere nu va fi socotit fericit, fiecare va da răspuns la judecată dacă a păzit sau nu credinţa, dacă a împlinit întocmai poruncile. Noi luăm asupră-ne osteneli multe, ne petrecem viaţa în nevoinţe, nu pentru a şti dinainte cele viitoare, ci pentru a plăcea lui Dumnezeu cu virtuţile. Se cade să ne rugăm cu osârdie nu pentru a primi preştiinţa viitorului; nu aici stă răsplata nevoinţelor: trebuie să îl rugăm pe Domnul ca El să ne ajute la dobândirea biruinţei asupra diavolului. Iar dacă dorim neapărat să dobândim preştiinţa viitorului, să dobândim în acest scop curăţia minţii. Am încredinţarea că sufletul, după ce s-a curăţit şi s-a întors în starea sa firească[90], se face înainte-văzător şi, prin lucrarea descoperirii de la Dumnezeu, poate vedea departe, şi lucruri mai tainice decât vede diavolul. Astfel a fost mintea lui Elisei, care a văzut faptele lui Ghiezi (IV Regi V, 26), care au fost săvârşite la depărtare de el, şi de asemenea a văzut oastea cerească trimisă în apărarea lui (IV Regi VI, 17).

Aşadar, dacă dracii vor veni la voi noaptea si vor începe a vorbi despre viitor, zicând despre sine: *„Noi suntem îngeri",* să nu îi credeţi. Ei mint. Dacă vor lăuda vieţuirea voastră şi vă vor numi „fericiţi", să nu îi ascultaţi, să nu-i băgaţi în seamă, nici să nu vă uitaţi la ei, ci neîntârziat să vă însemnaţi pe voi şi locuinţa voastră cu semnul crucii, să vă rugaţi, şi veţi vedea că vor pieri. Ei sunt fricoşi, şi se tem nespus de semnul crucii: fiindcă Mântuitorul i-a lipsit de putere

89 Potrivit altei variante: „Dracii, privind [observând] toate cu cea mai mare osârdie, dau vestea de la unul la altul, alergând repede. Dacă se întâmplă ca, din porunca lui^Dumnezeu, ceea ce s-a început să nu ajungă la bun sfârşit, altfel spus dacă cei porniţi la drum se întorc la jumătatea căii sau norii de ploaie sunt împrăştiaţi de vânt, atunci se descoperă amăgirea, atât a amăgitorilor cât şi a celor care le-au dat crezare" (pp. 141-142).

90 „Stare firească" se numeşte la Sfinţii Părinţi starea în care au fost făcuţi oamenii; ei numesc starea de cădere „mai prejos de fire".

şi i-a făcut de batjocură prin cruce. Dacă vor lucra cu stăruinţă şi neruşinare, sărind şi schimbându-şi chipurile scârboaselor lor obrăzare [măşti], nu vă speriaţi, nu vă înspăimântaţi, să nu îi credeţi, ca şi cum ar fi buni. Foarte degrab poate fi deosebită, cu harul lui Dumnezeu, venirea duhurilor bune de a celor rele. Arătarea duhurilor bune nu pricinuieşte tulburare în suflet. *Că nu va striga* sfântul înger, *nici nu va lăsa, nici se va auzi afară glasul lui* (Isaia XLII, 2): el e atât de plăcut, atât de bun, că vederea lui va naşte în suflet veselie, bucurie, răpire[91] - asta fiindcă împreună cu sfinţii îngeri este Domnul, Care e bucuria noastră şi puterea lui Dumnezeu Tatăl. Cugetările sufletului rămân liniştite, străine de tulburare; sufletul e cuprins de dorirea bunătăţilor Dumnezeieşti, viitoare; el ar dori să rămână pentru totdeauna în ele şi să plece de aici împreună cu sfinţii îngeri - iar dacă cineva, ca om ce este, se va înfricoşa de arătarea îngerilor buni, aceştia îi vor îndepărta neîntârziat frica prin bunătatea lor. Astfel s-a purtat Gavriil faţă de Zaharia (Luca 1,13), astfel s-a purtat îngerul care s-a arătat femeilor la mormântul Domnului (Matei XXVIII, 5), precum şi cel care a zis păstorilor pomeniţi în Evanghelie: *Nu vă temeţi* (Luca II, 10). Frica se naşte aici nu din tulburarea sufletului, ci din covârşitoarea vrednicie a celor care se arată. Astfel sunt semnele vederii sfinţilor îngeri.

Dimpotrivă, venirea si nălucirea duhurilor rele este însoţită de zarvă, ciocănituri, zgomote şi ţipete, asemenea neorânduielii pe care o pricinuiesc tinerii prost crescuţi şi tâlharii, în urma venirii lor, în suflet ia naştere frică, în gânduri tulburare şi nedumerire, tânjeală, silă faţă de nevoinţă, lene, trândăvie, amintire de rude, teamă de moarte, pe urmă pofte păcătoase, răcire a râvnei pentru virtuţi, neorânduială sufletească. Aşadar, dacă vedeţi vreo arătare şi vă cuprinde teama, însă teama aceasta e neîntârziat îndepărtată şi vin nespusă bucurie, veselie, încredinţare, înnoire a sufletului, pace a gândurilor şi toate cele zise mai sus, tărie a sufletului şi dragoste de Dumnezeu, fiţi liniştiţi şi vă rugaţi; bucuria şi atare stare sufletească sunt semnul venirii duhurilor sfinte. Astfel, Avraam, văzând pe Domnul, s-a bucurat (loan VIII, 56); loan *a săltat de bucurie* (Luca 1,41) atunci când Maica Domnului a rostit heretisirea. Iar de se va înfăţişa vouă orice fel de arătare însoţită de zarvă, ciocăneli şi neorânduială după obiceiul lumesc, cu frică de moarte şi celelalte semne arătate mai sus, să ştiţi că au venit duhurile viclene.

Si următorul lucru să vă slujească drept semn al lor. Dacă frica nu se va depărta de la suflet, acesta este semn al venirii vrăjmaşilor. Dracii nu înlătură nicidecum frica, precum au înlăturat-o marele arhanghel Gavriil când s-a arătat Măriei si Zahariei, si îngerul când s-a arătat femeilor la mormânt. Dimpotrivă, dracii, văzând că omul s-a speriat de ei, sporesc nălucirea, pentru a-1 lovi cu groază mare si a-1 batjocori, făcându-1 să se închine lor. După ce se apropie, ei spun celor speriaţi: *„Asterneţi-vă la pământ si închinaţi-vă".* în acest fel i-au amăgit ei pe păgâni, ajungând a fi socotiţi de ei ca dumnezei. Domnul nu ne îngăduie să fim amăgiţi de draci. Când diavolul s-a apropiat de Domnul cu asemenea năluciri, Domnul 1-a certat cu următoarele cuvinte: *Mergi înapoia Mea, satana, că scris este: Domnului Dumnezeului tău să l te închini, si numai Lui să-I slujeşti* (Matei IV, 10; Deuteronom XIII, 4). Drept aceea, suntem datori a-1

91 . Potrivit altei variante: „Vederea sfinţilor îngeri este plăcută şi paşnică: ei nu se ceartă unii cu ceilalţi, nu ţipă", sunt „atât de lini că nu se aude glasul lor. Arătându-se cu bunătate şi linişte, varsă în suflet bucurie, plăcere, încredinţare [siguranţă]".

dispreţui tot mai mult pe acest viclean care îşi ia felurite chipuri. Ceea ce a spus Domnul diavolului pentru noi s-a spus, ca dracii, auzind de la noi cuvintele acestea, să fie sfărâmaţi prin puterea Domnului, Care i-a certat prin ele.

Nu trebuie să ne mărim în deşert cu puterea harică a izgonirii dracilor; nu trebuie să ne semeţim de darul haric al vindecării bolilor. Nu e vrednic de minunare cel ce alungă draci, nici de dispreţ cel care nu-i alungă. Cel ce doreşte a judeca drept cu privire la un monah să cerceteze felul în care acesta se nevoieşte. Săvârşirea semnelor este lucrul Mântuitorului, nu al nostru -drept aceea, El a zis ucenicilor Săi: *Nu vă bucuraţi că duhurile se pleacă vouă, ci bucuraţi-vă mai vârtos că numele voastre sunt scrise în ceruri* (Luca X, 20). Faptul că numele noastre sunt scrise în ceruri este mărturia virtuţii noastre şi a faptului că viaţa noastră este bineplăcută lui Dumnezeu; iar puterea izgonirii dracilor este dar al Mântuitorului. Drept aceea, celor ce se măresc cu facerea de minuni, nu cu virtutea, şi zic: *Doamne, Doamne! Au nu în numele Tău am prorocit, si cu numele Tău draci am scos, si cu numele Tău multe minuni am făcut ?* le-a răspuns: *Amin zic vouă: nu vă cunosc pe voi* (Matei VII, 22-23). Nu cunoaşte Domnul căile pe care merg necredincioşii. Trebuie să ne rugăm neîncetat, precum am zis mai înainte, pentru a primi *darul deosebirii duhurilor,* ca să nu ne încre-dem *oricărui duh (I* loan IV, 1), după învăţătura Scripturii.

Acum aş fi voit să tac şi să nu mai prelungesc împreună-vorbirea; însă ca să nu credeţi că cele zise de mine sunt născociri şi să vă încredinţaţi că v-am vorbit din cunoaşterea dobândită din cercări, mă fac ca un *lipsit de minte* (II Corinteni XII, 11), continuând cuvântul. Domnul, Care aude ce spun eu, cunoaşte că fac aceasta din inimă curată, că nu pentru mine însumi, ci pentru dragostea voastră şi zidirea voastră încep istorisirea despre vicleşugurile drăceşti ce îmi sunt cunoscute din cercare. De câte ori nu m-au numit dracii „fericit", iar eu i-am blestemat întru numele Domnului! De câte ori nu mi-au prevestit că apa râului se va umfla, iar eu le-am dat răspuns: „Şi ce vă pasă vouă ?" Odată au venit la mine în chip ameninţător, întru asemănare de ostaşi întrar-maţi cu tot felul de arme, hotărâţi să mă taie în bucăţi. Altădată, luând chip de cai, fiare şi şerpi, mi-au umplut casa. Atunci am rostit spusa psalmului: *Aceştia în care şi aceştia pe cai, iar noi numele Domnului Dumnezeului nostru vom chema* (Ps. XIX, 8). în vreme ce mă rugam astfel, Domnul i-a alungat. Odată, în vremea nopţii, au venit la mine făcând o nălucire de lumină şi zicând: „Antonie! Am venit la tine şi am adus lumină!" Eu, închizând ochii, am prins a mă ruga, şi neîntârziat s-a stins lumina necredincioşilor. După câteva luni, au venit cântând psalmi şi rostind spuse din Sfânta Scriptură: *iar eu ca un surd nu auzeam* (Ps. XXXVII, 13). S-a întâmplat ca ei să zgâlţâie locuinţa mea; eu, fără să mă tulbur, petreceam întru rugăciune. După aceasta au venit iar, ciocănind, şuierând şi dănţuind; însă văzând că eu mă rog şi, stând întins, săvârşesc cântare de psalmi cu mintea, îndată au început a plânge şi a se tângui, ca nişte lipsiţi de puteri ce sunt, iar eu înălţăm slavoslovie Domnului, Care a înfrânat şi a stricat cutezarea şi sălbăticia lor.

Odată, dracul mi s-a arătat ca o nălucă de mărime nemaipomenită şi a cutezat să spună: „Eu sunt puterea lui Dumnezeu, eu sunt purtarea de grijă a lui Dumnezeu: pot să-ţi dăruiesc bine; ce vrei ?" însă eu, chemând numele lui Hristos, am suflat asupra lui şi am încercat să îl bat; în fapt, mi s-a părut că 1-

am şi bătut ![92] Uriaşul a pierit îndată, dimpreună cu toţi dracii lui. - Odată, în vreme ce posteam, diavolul a venit la mine, luând înfăţişare de monah; părea că ţine în mâini pâini, si m-a îmbiat după cum urmează: „încetează cu marea ta postire şi gustă hrană, fiindcă om eşti, si eşti supus primejdiei de a cădea bolnav". Pricepând viclenia lui, m-am sculat la rugăciune: nesuferind aceasta, el a pierit, trecând prin uşă asemenea unui fum. De câte ori nu mi-a nălucit diavolul în pustie aur, cu scopul de a mă face fie şi numai să-1 ating ori să privesc la el! însă am folosit arma cântării de psalmi, şi nălucirea a pierit. De multe ori m-au bătut crunt si m-au acoperit de răni - dar eu strigam: „Nimic nu mă va despărţi de dragostea lui Hristos ! (Romani VIII, 35)". Atunci se aruncau unii asupra celorlalţi, şi se loveau între ei. Nu eu îi ostoiam şi îi goneam: aceasta o săvârşea Domnul, Care a zis: *Văzut-am pe satana ca un fulger din cer căzând* (Luca X, 18). Fiii mei! Amintindu-vă spusa Apostolului, *acestea le-am spus cu privire la mine* (I Co-rinteni IV, 6), ca să vă învăţaţi a nu cădea cu duhul şi a nu vă înfricoşa de nălucirile diavolului şi îngerilor lui.

V-am povestit aceasta, ca un lipsit de minte -ascultaţi acum şi cele ce urmează, ca să vieţuiţi fără frică şi poticnire. Credeţi spuselor mele, că sunt nemincinoase. Odată, cineva a bătut în uşa locuinţei mele însingurate. Am ieşit: înaintea mea stătea un uriaş de statură foarte înaltă. L-am întrebat: „Cine eşti tu ?" „Eu sunt satana", mi-a răspuns el. Iarăşi 1-am întrebat: „Pentru ce ai venit aici ?" El a întors cuvânt: „în deşert mă învinuiesc monahii şi toţi creştinii! în deşert nu încetează nici o clipă să mă blesteme!" Eu i-am zis: „Ei fac aceasta fiindcă îi prigoneşti şi nu le dai odihnă". „Nu eu îi tulbur", mi-a răspuns, „ci ei înşişi se tulbură, iar în ce mă priveşte mi-am pierdut puterea de tot. Oare ei nu citesc că *vrăjmaşului i-au lipsit de tot săbiile si cetăţile i le-ai sfărâmat* (Ps. IX, 6)? în stăpânirea mea nu a mai rămas nici un loc, nici o ţară, nici o cetate. Pretutindeni a fost primită creştinătatea, iar acum şi pustiurile s-au umplut de monahi. Să facă bine să ia seama la sine, şi să nu mă învinuiască în desert pe mine". Atunci, văzând harul Domnului, i-am spus dracului: „Tu eşti minciună, totdeauna rămâi minciună şi niciodată nu grăieşti drept. Acum, însă, fără să vrei ai spus adevărul: fiindcă Hristos, prin venirea Sa, te-a slăbănogit, te-a doborât şi te-a despuiat". Dracul, auzind numele Mântuitorului şi nerăbdând focul ce iese din acest nume, a pierit.

Dacă însuşi diavolul mărturiseşte că nu are nici o putere, negreşit că este vrednic de dispretul nostru el, şi vrednici de dispreţul nostru sunt si dracii lui. Vrăjmaşul, dimpreună cu câinii lui, foloseşte vicleşuguri - iar noi, cunoscând neputinţa lui, trebuie să-1 dispreţuim. Să nu îngreu-iem mintea noastră prin gânduri de tot felul, să nu căutăm pricină de temere, să nu ne îngăduim a ne însuşi gânduri de frică, zicând: „Nu cumva dracul, năvălind asupra mea, să mă doboare ! Nu cumva să mă ridice şi apoi să dea de pământ cu mine! Nu cumva să mă scoată din minţi de frică năvălind pe neaşteptate!" Nicidecum să nu ne îngăduim asemenea gânduri; să nu ne îngăduim a ne întrista ca unii ce urmează să piară. Dimpotrivă, să ne întărim din ce în ce mai mult prin credinţă, umplându-ne de bucurie, ca unii ce au a moşteni mântuirea, păstrând în minte faptul că este cu noi Domnul, Cel ce a pus pe fugă dracii şi i-a zdrobit. Să ne

92 Atunci când vede duhuri, omul nu poate - întrucât se află în afara rânduielii obişnuite - să îşi dea seama îndată fără a greşi dacă ceea ce văd ei se săvârşeşte în fapt sau este doar vedenie. Vezi şi Fapte XII, 9.

gândim, de asemenea, şi neîncetat să ne amintim că atâta vreme cât Domnul e cu noi vrăjmaşii nu pot să ne pricinuiască nici un rău. Când aceştia se apropie de noi, se poartă potrivit cu starea în care ne găsesc şi îşi potrivesc nălucirile la gândurile de care vom fi cuprinşi atunci. Dacă ne vor afla în frică şi în tulburare, vor năvăli în această stare a noastră, asemenea tâlharilor ce au aflat un loc neapărat de nimeni. Ceea ce noi înşine cugetăm, ei se strădu-
ieşte să ne înfăţişeze umflat. Dacă vor vedea că ne-am speriat şi tremurăm, ei ne înfăţişează, potrivit propriei noastre stări de sperietură, năluciri şi sperietori, şi nefericitul suflet este supus pedepsei cu lucrul pentru starea sa cea lăuntrică. Iar de ne vor afla bucurându-ne în Domnul, cugetând la bunătăţile viitoare, întăriţi întru gândul că totul se află în dreapta lui Dumnezeu, că dracii sunt cu totul neputincioşi faţă de creştini, că ei nu au în nici o privinţă nici cea mai mică stăpânire; dacă, zic, vor afla sufletul îngrădit cu această armă, se vor depărta de la el cu ruşine. Vrăjmaşul 1-a aflat astfel întrarmat pe Iov, şi s-a depărtat de la el; iar pe Iuda 1-a aflat fără această armă, şi 1-a atras în robia sa. Dacă vrem să-1 dispreţuim pe vrăjmaş, să rămânem cu osârdie întru poruncile Dumnezeieşti, ca să rămână sufletul mereu întru bucuria pricinuită de nădăjduirea în Dumnezeu. Atunci vom socoti priveliştile [spectacolele] dracilor drept fum; vom vedea că ei mai mult fug de noi decât ne urmăresc: fiindcă, precum am zis mai înainte, ei sunt peste măsură de fricoşi; neîncetat îi cutremură focul gheenei cel aşteptat de ei, cel gătit lor.

Si următorul lucru trebuie să îl ştiţi, ca să fiţi feriţi de primejdie: când ţi se înfăţişează vreo vedenie nu îţi îngădui să te spăimântezi, oricare ar fi vedenia aceasta, ci întreab-o mai întâi cu bărbăţie: „Cine eşti tu şi de unde ?" Dacă sunt sfinţi cei ce s-au arătat, te vor linişti şi vor preface spaima ta întru bucurie; iar dacă arătarea este drăcească, ea, întâmpinând în suflet tărie, va începe fără întârziere a se clătina - căci întrebarea: „Cine eşti tu şi de unde ?" arată un suflet fără frică. Punând o asemenea întrebare, lisus Navi a fost încredinţat de adevăr (lisus Navi V, 13), iar de Daniil nu s-a ascuns vrăjmaşul (Daniil X, 20)".

Acei nevoitori care nu au dobândit darul deosebirii duhurilor, care nu şi-au văzut în sine căderea, n-au înţeles că Hristos este pentru creştin totul, că trebuie lepădat orice bine al firii căzute şi chiar sufletul propriu; care din această pricină sunt într-o măsură mai mare sau mai mică în stare a dobândi părere de sine, s-au supus unor mari nenorociri şi chiar pierzării în urma vederii trupeşti a duhurilor, care a venit pe temeiul istovirii trupului prin nevoinţe trupeşti şi al părerii de sine strecurate în suflet. Când duhurile robesc, altfel spus vânează, pe om în taina inimii şi mintii lui, atunci ele lucrează lesne dinafară[93]. Omul crede minciunii, socotind că celui mai curat adevăr crede. Preacuviosul Isaac Şirul istoriseşte: „Un oarecare Asinas, de baştină din cetatea Edesei, alcătuitor al multor stihuri din câte trei cuvinte, care se cântă până în ziua de astăzi, ducea vieţuire înaltă (la arătare)[94]. El şi-a luat asupră-şi, fără dreaptă socotinţă, foarte ostenicioase nevoinţe trupeşti, cu gândul (tainic) de a dobândi faimă. Diavolul 1-a înşelat: 1-a scos din chilie, 1-a pus pe vârful

93 *Patericul Egiptean,* Apoftegmele Preacuviosu-lui Pimen cel Mare.
94 Variantele date între paranteze sunt conforme cu traducerea latină a textului grec de către Evagrie. De aceste variante s-a folosit Sfântul Dimitrie al Rostovului atunci când a alcătuit Viaţa Preacuviosului Antonie cel Mare. Evagrie recunoaşte că traducerea sa nu este prea exactă - însă traducerea aceasta, fiind făcută de un monah care cunoştea din cercare viaţa de anahoret, nu e lipsită de valoare.

muntelui numit Storiu şi, după ce a primit încuviinţarea lui, i-a arătat o înfăţişare de car şi cai, după care i-a zis: „Dumnezeu m-a trimis ca să te iau în rai, ca pe Ilie". Asinas a căzut pradă amăgirii din pricina prunciei sale duhovniceşti şi s-a suit în car: atunci toată nălucirea s-a risipit, el a căzut de la mare înălţime, a căzut pe pământ şi a murit cu moarte vrednică de plâns şi totodată de râs"[95]. E limpede: Asinas a pierit fiindcă nu avea destulă cunoaştere duhovnicească despre duhurile căzute, despre taina răscumpărării omenirii de către Dumnezeu-Omul. Când omul are această cunoaştere, nu-si află loc în el părerea de sine, pe care se întemeiază cursa şi amăgirea. Din aceeaşi pricină, unei înfricoşătoare nenorociri s-au supus doi zăvorâţi din Lavra Kievo-Pecerska, sfinţii Isaachie şi Nichita: celui dintâi i s-a arătat drac în chipul lui Hristos, celuilalt - în chip de înger[96], îndreptăţite pe deplin sunt cuvintele sfântului Apostol Petru: *Vrăjmaşul vostru, diavolul, umblă, ca un leu răcnind, căutând pe cine să înghită* (I Petru V, 8). El îi înghite pe cei neputincioşi şi prunci cu înţelegerea duhovnicească; nu se ruşinează a năvăli nici asupra marilor bineplăcuţi ai lui Dumnezeu, nădăjduind să-i amăgească şi pe ei şi să îi doboare într-o clipă de aţipire sufletească sau neîndestulătoare priveghere de sine. Mijlocul pe care diavolul 1-a întrebuinţat cu atâta reuşită împotriva lui Asinas a vrut să-1 întrebuinţeze pentru zdrobirea Preacuviosului Simeon Stâlpnicul. De la Asinas a luat mai înainte încuviinţare; pe Stâlpnic a vrut să îl vâneze năvălind pe neaşteptate - să îl piardă răpindu-i atât vremea cât şi putinţa de a pricepe amăgirea pe care i-o pregătise. El a luat chip de înger luminat, s-a înfăţişat cu un car şi cai de foc lui Simeon, care stătea pe un stâlp înalt. „Ascultă, Simeoane!" - a grăit el. „Dumnezeul cerului şi al pământului m-a trimis la tine, precum vezi, cu car şi cai, ca să te iau la cer ca pe Ilie: eşti vrednic de asemenea cinstire pentru sfinţenia vieţii tale. A venit de acum ceasul în care ai de cules roadele ostenelilor tale şi de primit cununa slavei din mâna Domnului. Mergi fără întârziere, robule al lui Dumnezeu, să-L vezi pe Făcătorul tău, să te închini Făcătorului tău, Celui ce te-a zidit după chipul Său. Să te vadă îngerii şi arhanghelii, prorocii, apostolii, mucenicii, care doresc a te vedea". Când ispititorul a zis acestea şi altele ca acestea - dracii sunt mult grăitori şi măiestru grăitori - Preacuviosul n-a priceput că are de-a face cu amăgitorul, în caracterul Sfântului stătea o deosebită simplitate şi aplecare spre ascultare fără cârtire, precum lesne se poate vedea din citirea Vieţii sale. Simeon a răspuns, grăind către Dumnezeu: „Domnul! Pe mine, păcătosul, vrei să mă iei la cer ?" Zicând acestea, a ridicat piciorul ca să intre în car, iar cu mâna şi-a făcut semnul crucii, în urma căruia diavolul, dimpreună cu carul şi caii, a pierit într-o clipă[97]. Se înţelege de la sine că din pricina acestei ispite Simeon s-a cufundat şi mai mult în smerenie, s-a temut şi mai mult de părerea de sine, care, trecând nebăgată de seamă într-o măsură atât de mică, era aproape să îl piardă. Dacă sfinţii s-au aflat în asemenea primejdie de a fi amăgiţi de către duhurile viclene, pentru noi această primejdie este şi mai îngrozitoare. Dacă sfinţii nu i-au recunoscut întotdeauna pe dracii ce li s-au arătat în chipul sfinţilor şi al lui Hristos însuşi, cum putem să credem despre noi înşine că îi recunoaştem fără greş ? Un mijloc

---

95 Cuvântul 55.

96 *Vieţile Sfinţilor,* Viaţa Preacuviosului Isaachie, 14 februarie; Viaţa Preacuviosului Nichita, 31 ianuarie.

97 *Vieţile Sfinţilor,* l septembrie.

al mântuirii de duhuri stă în a refuza cu hotărâre vederea lor şi împărtăşirea cu ele, socotindu-ne cu totul neînstare de o vedere ca aceasta.
Sfinţii îndrumători ai ascetismului creştin, luminaţi şi învăţaţi de Duhul Sfânt, pătrunzând pricina binefăcătoare şi Dumnezeieşte înţeleaptă din pricina căreia sufletele omeneşti sunt în vremea petrecerii lor pământeşti acoperite cu trupuri ca şi cu nişte perdele şi văluri, poruncesc nevoitorilor binecredincioşi să nu se încreadă nici unui chip şi nici unei vedenii, dacă se înfăţişează aşa ceva pe neaşteptate, să nu intre în împreună-vorbire cu ele, să nu le bage în seamă. Ei poruncesc ca atunci când ni se arată asemenea vedenii să ne îngrădim cu semnul crucii, să închidem ochii şi, conştientizându-ne cu hotărâre nevrednicia şi neputinţa de a vedea duhurile sfinte, să îl rugăm pe Dumnezeu ca El să ne acopere de toate cursele şi amăgirile pe care le răspândesc cu vicleşug rău în calea oamenilor duhurile răutăţii, care sunt bolnave de ură şi zavistie netămăduite faţă de oameni. Duhurile căzute urăsc atât de mult neamul omenesc, încât dacă li s-ar îngădui de către dreapta nevăzută care îi tine în chip nevăzut, ne-ar nimici într-o clipă[98], învăţătura despre sus-pomenita prevedere şi despre mântuitoarea neîncredere faţă de arătările duhurilor este primită de întreaga Biserică: ea este una din predaniile ei morale, pe care fiii ei sunt datori a o păzi cu sâr-guinţă şi neabătut. Sfinţii Xanthopuli spun: „Dacă vezi ceva în chip simţit sau cu mintea, înăuntrul sau în afara ta, niciodată să nu primeşti, de-ar fi în chipul lui Hristos, sau vreunui înger, sau vreunui Sfânt, sau vreo închipuire de lumină; ci să rămâi întru necrezare faţă de aceste vedenii şi întru dispreţ faţă de ele"[99], în Proloage citim următoarea povaţă: „Unui oarecare monah i s-a arătat diavolul, schimbat la chip în înger luminat, şi i-a grăit: „Eu sunt Gavriil; am fost trimis de Dumnezeu la tine". Monahul i-a răspuns: „Ia vezi, nu cumva ai fost trimis la altcineva ? Fiindcă eu, în păcate vieţuind, sunt nevrednic a vedea înger". Ruşinat de acest răspuns, dracul a pierit fără întârziere. Dn această pricină şi spun bătrânii: „Chiar dacă în-tr-adevăr s-ar şi arăta cuiva înger, nu îl primi, ci smereşte-te, zicând: Eu, în păcate vieţuind, sunt nevrednic a vedea înger". Un oarecare bătrân spunea despre sine că petrecând şi nevoindu-se în chilia sa, a văzut draci aievea, însă nu i-a băgat nicidecum în seamă. Diavolul, văzându-se biruit, a venit odată la bătrân (în chip de lumină mare), zicând: „Eu sunt Hristos". Bătrânul, la vederea lui, a închis ochii şi a zis: „Eu sunt nevrednic a-L vedea pe Hristos, Care însuşi a zis: *Mulţi vor veni întru numele Meu, zicând: Eu sunt Hristos, si pe mulţi vor înşela* (Matei XXIV, 5)". Auzind aceasta, diavolul a pierit; iar bătrânul a dat slavă lui Dumnezeu. Au zis bătrânii: „Nicicum să nu doreşti a vedea în chip simţit pe Hristos sau vreun înger, ca să nu-ţi ieşi de tot din minte, luând lupul în chip de păstor si dând închinare vrăjmaşilor tăi, dracii"[100], începutui amăgirii mintii este slava deşartă: nevoitorul mânat de ea se străduieşte să îşi înfăţişeze Dumnezeirea prin chipuri si asemănări. Şi trebuie să ştii următorul lucru: dracii se împart uneori, primii venind cu înfăţişarea lor cea adevărată, iar ceilalţi după aceea, în chip de îngeri, pasămite în ajutorul tău". Preacuviosul Grigorie Sinaitul, în poveţele sale către un isihast spune: „Vreau să cunoşti cu de-amănuntul despre înşelare, ca să te

---

98 Preacuviosul Macarie cel Mare. Omilia XXVI, cap. 3.
99 *Dobrotoliubie,* cap. 73, tom 2.
100 Astfel de închinare a dat diavolului, care se arătase în chipul lui Hristos, Preacuviosul Isaachie din Lavra Pecerska, şi a pătimit cumplit.

păzeşti de ea, ca nu cumva, năzuind întru neştiinţă (spre minciuna acoperită cu masca binelui) să capeţi vătămare cât se poate de mare şi să îţi pierzi sufletul. Voia de sine stăpânitoare a omului se pleacă lesne spre împărtăşirea cu cei potrivnici (cu duhurile căzute), mai ales voia de sine stăpânitoare a celor ce nu au cunoaştere (înţelegere) duhovnicească, fiindcă aceştia se află mereu sub înrâurirea lor (a duhurilor). Dracii sunt aproape de începători şi de cei cu rânduială de sine, îi înconjură, întinzând laţuri de gânduri, gropi de căderi şi visări spre pierzare: fiindcă cetatea lor (mintea şi inima începătorilor şi a celor cu rânduială de sine) se află sub stăpânirea barbarilor. Şi nu e de mirare dacă cineva s-a amăgit ori şi-a ieşit din minte, dacă a primit ori primeşte înşelare, sau vede ceea ce este împotriva adevărului, sau vorbeşte, din lipsă de cercare şi înţelegere, ceea ce nu se cade. Nu este de mirare dacă un începător este amăgit chiar şi după osteneli multe: fiindcă asta s-a întâmplat cu mulţi nevoitori din vechime şi de acum... Dacă vezi ceva în chip simţit sau cu mintea, înăuntrul sau în afara ta, nicicum să nu primeşti, ori că va fi chipul lui Hristos sau al unui înger sau al vreunui Sfânt, ori că va fi înfăţişată prin închipuire lumină în mintea ta: fiindcă şi minţii însăşi îi este proprie prin firea ei închipuirea, şi ea alcătuieşte cu uşurinţă chipurile pe care le doreşte, cum se întâmplă de obicei cu cei care nu iau aminte la sine cu asprime, lucru prin care ei îşi aduc vătămare sieşi... Adeseori, ceea ce Dumnezeu a îngăduit pentru ca nevoitorul să îşi câştige cunună a vătămat pe mulţi: fiindcă lui Dumnezeu îi place ca voia noastră de sine stăpânitoare să fie încercată, să se vadă încotro înclină. Dacă cineva are să primească, fără a-i întreba pe cei ştiutori, ceea ce vede cu mintea ori în chip simţit, acela va fi lesne înşelat sau înclinat spre înşelare, ca un prea lesne crezător... Nu puţină osteneală este de trebuinţă ca să ajungă cineva fără greş la adevăr şi să se curăţească de tot ce este potrivnic harului: fiindcă diavolul arată de obicei începătorilor înşelarea sa sub chipul adevărului, dând relelor sale meşteşugiţi înfăţişare duhovnicească. Drept aceea, cel care vrea să ajungă la rugăciunea curată în liniştire este dator să umble cu mult cutremur si tânguire, să plângă totdeauna pentru păcatele sale, întristându-se şi temân-du-se să nu cadă de la Dumnezeu, să nu fie supus despărţirii de El în veacul acesta sau în cel viitor. Diavolul, atunci când vede pe cineva că vieţuieşte cu plângere, nu rămâne acolo, temându-se de smerenia pe care o aduce plânsul. Iar dacă cineva, având drept călăuză părerea de sine, visează să ajungă la ceva înalt şi a dobândit râvna care vine de la satana, iar nu râvna adevărată, pe acela satana lesne îl încurcă în laţurile sale, ca pe o slugă a sa. Din această pricină, mare armă este a îmbina cu rugăciunea şi plânsul... Iar cei ce vieţuiesc cu obrăznicie şi se călăuzesc după a lor socotinţă, lesne sunt vătămaţi... Omul are nevoie de multă dreaptă socotinţă (adică de înţelegere duhovnicească) ca să ajungă a deosebi între bine şi rău. Nu te încrede grabnic şi cu uşurătate în arătări, ci, rămânând anevoie de urnit, păstrează ceea ce este bun după multă punere la încercare, iar ceea ce este viclean leapădă: fiindcă eşti dator să pui la încercare şi să deosebeşti, şi abia atunci să crezi (în ceea ce se arată vrednic de crezare). Să ştii că lucrările harului sunt limpezi. Diavolul nu le poate da, chiar dacă se preschimbă la arătare: nu poate da nici blândeţe, nici linişte, nici smerenie, nici urare a lumii, nu alină poftele şi patimile, acestea toate fiind lucrarea harului; ci lucrarea ce vine de la diavol este înfumurarea, semeţia, înfricoşarea si toate felurile răutăţii. După lucrare(a asupra sufletului tău) poţi să cunoşti lumina ce

răsare în sufletul tău, dacă e de la Dumnezeu ori de la satana"[101], îndeobşte, si gândurile, şi simţămintele inimii, si arătările drăceşti simţite se cunosc după roadele lor, după lucrarea lor asupra sufletului, precum a zis şi Mântuitorul: *După roadele lor îi veţi cunoaşte* (Matei VII, 16, 20). Tulburarea, nedumerirea sunt semne vrednice de crezare ale gândurilor, simţă-mintelor şi arătărilor drăceşti, însă şi după aceste semne îl poate recunoaşte pe ispititor numai cel care a deprins vreme îndelungată simţurile duhului său să deosebească binele de rău (Evrei V, 14). Preacuviosul Eleazar de Anzersk a fost cercetat [vizitat] odată de către sfântul Apostol Pavel, care i-a împărtăşit oarecare învăţătură de taină, în ziua următoare, Preacuviosului i s-a înfăţişat o vedenie întocmai la fel. „Am scuipat-o în faţă", scrie Eleazar în însemnările sale, „şi i-am zis: «Pleacă de aici, amăgitorule, cu amăgirile tale!» -fiindcă 1-am simţit cu inima mea"[102]. Iată pildă a lucrării simţurilor deprinse a deosebi între bine si rău! întocmai la fel 1-a dat în vileag Preacuviosul Pahomie cel Mare pe diavol, care i se înfăţişase în chipul lui Hristos[103]. Pentru cei neîncercaţi si începători, însă, singurul mijloc pentru a scăpa de amăgire, de vătămare şi pierzare stă în desăvârşita lepădare de orişice vedenie, potrivit desăvârşitei neputinţe de a judeca drept cu privire la ele.

Care este pricina înspăimântătoarei făţărnicii a duhurilor, făţărnicii înspăimântătoare atât prin temeiul cât şi prin urmările sale ? Pricina e vădită. Cel mai limpede o putem desluşi în noi înşine: fiindcă omul ia parte la căderea îngerilor lepădaţi, şi dacă urmează relelor insuflări care sunt aduse de ei şi apar din firea căzută, se face asemănător dracului, în rândul însuşirilor căderii noastre băgăm de seamă dorinţa omenească, ce însoţeşte toate nelegiuirile, de a tăinui fărădelegea şi de a se îndreptăţi pe sine. Aşa au făcut Adam şi Eva după călcarea poruncii lui Dumnezeu (Facere III): aşa a făcut întâiul lor născut, Cain, după uciderea fratelui său, Abel (Facere IV). Cu cât e mai departe omul de îndreptare şi virtute, cu atât mai puternic şi mai subţire se ascunde această năzuinţă în el prin făţărnicie. Răufăcătorii cei dinadins şi deznădăjduiţi sunt totodată, îndeobşte, şi făţarnicii cei mai lipsiţi de conştiinţă. Ascunşi sub masca făţărniciei, ascunşi sub masca virtuţii şi sfinţeniei, ei pregătesc şi săvârşesc cele mai mari fărădelegi. Cu cât este mai iscusit alcătuită masca, cu atât reuşeşte mai lesne fărădelegea. Sub masca făţărniciei se ascund şi îngerii căzuţi. Ei - răufăcători deznădăjduiţi, statornici, de neîndreptat - fac răul, luând îndeobşte chip de sfinţi îngeri, proroci, mucenici, apostoli, chipul lui Hristos însuşi. Ei se străduieşte să se adapteze la împrejurări, la felul de a gândi al omului, la înclinările lui, la întipăririle primite de către el. Unora dintre nevoitori ei le înfăţişează munţi de aur şi de argint, precum şi alte lucruri de lux şi pământească măreţie, cu scopul de a afla răspuns închipuirii în patima sufletească a lăcomiei si iubirii de agonisită, dacă aceasta se ascunde în suflet; altor nevoitori, în acelaşi scop, le înfăţişează mese cu mâncăruri şi băuturi îmbelşugate; altora le înfăţişează săli largi, unde răsună muzica, pline de mulţimile celor care se veselesc şi dănţu-iesc; altora li se arată în chip de femei care stârnesc pofta atât prin frumuseţea proprie cât şi prin găteli şi sulemeneli.

---

101 Ultimul dintre Capetele foarte folositoare ale Preacuviosului Grigorie Sinaitul, *Dobrotoliubie,* tom l.

102

Manuscris.

103 *Vieţile Sfinţilor,* 15 mai.

Când îngerii căzuţi vor să doboare pe cineva prin frică, atunci se arată în chip de fiare, în chip de călăi, în chip de paznic de temniţă sau cetate, în chip de ostaşi cu arme sclipitoare, cu făclii aprinse - dar mai ales în chipul celor care au stârnit cândva în nevoitor frica. Pe alţii s-au străduit să îi amăgească prin cântare pasămite îngerească - prin muzică armonioasă, pasămite cerească. Pe alţii s-au străduit să îi ducă în rătăcire prin glasuri şi preziceri, pasămite dumnezeieşti. Altora li s-au arătat în chipul rudelor şi cunoscuţilor aflaţi departe; altora li s-au arătat în oarecare fel propriu oamenilor, îndemnându-i pe cei care îi vedeau să nu se îndoiască de ei, să nu socoată că sunt duhuri lepădate, străduindu-se să dea încredinţare că sunt suflete omeneşti a căror soartă nu a fost încă hotărâtă şi care din această pricină rătăcesc pe pământ, neaflându-şi liman: totodată, ele alcătuiesc oarecare povestioară interesantă, în stare a stârni curiozitatea în cei uşuratici şi a-i atrage la încredere fata de minciună, înfăţişând-o pe aceasta drept cea mai curată şi sfântă dreptate. Acest din urmă mijloc de amăgire este cu osebire întrebuinţat de către duhuri în vremea noastră. Duhurilor rătăcitoare li se încred şi cei care nu cred în existenţa duhurilor rele. Duhurilor rele tocmai asta le trebuie: hoţii si ucigaşii pot săvârşi şi întreprinde toate fărădelegile tocmai atunci când cei împotriva cărora e îndreptată răutatea lor nici nu cred că ei există. „Cursele, amăgirile şi viclenele meşteşuguri ale vrăjmaşului trebuie băgate de seamă cu luare aminte spre toate părţile", spune Preacuviosul Macarie cel Mare, „căci precum Duhul Sfânt prin Pavel *tuturor toate s-a făcut, ca pe toţi să îi dobândească* (I Corinteni IX, 22), aşa şi duhul cel viclean se străduieşte prin răutate să fie tuturor toate, ca pe toţi să îi tragă la pierzare"[104].

Omul a lepădat de bunăvoie împărtăşirea cu Dumnezeu şi cu sfinţii îngeri, de bunăvoie a intrat în împărtăşire cu duhurile rele, într-un rând cu ele, în rândul fiinţelor lepădate de Dumnezeu, vrăjmaşe lui Dumnezeu, s-a supus duhurilor rele. Mântuirea i-a fost dată de către Dumnezeu *în dar* omului căzut; a fost lăsată, însă, la sloboda lui alegere primirea sau lepădarea acestei mântuiri. I s-a dat putinţa, i s-a dat puterea harică de a se smulge din rândul duhurilor căzute, de a lepăda jugul lor; a fost lăsată, însă, la sloboda lui alegere şi rămânerea în starea dinainte, de împărtăşire cu ei, de robie faţă de ei. Omul nu poate fugi de alegerea: robie sau luptă. Nevoinţa binecinstitoare nu este altceva decât primirea lucrătoare a mântuirii, ca vădire a slobodei noastre alegeri, arătate şi dovedite prin însăşi faptele, prin însăşi viaţa. Este foarte firesc faptul că duhurile căzute se străduieşte să ne ţină întru robia şi împărtăşirea lor atunci când vrem să rupem împărtăşirea, să ne slobozim din robie; iar noi avem neapărată nevoie să ne dovedim dorinţa nefăţarnică de a lepăda jugul lor prin punerea în lucrare a tuturor mijloacelor ce ţin de noi. Intrând prin nevoinţă în lumea duhurilor pentru a ne dobândi libertatea, ne întâlnim în primul rând cu duhurile căzute. Măcar că într-ascuns ne călăuzeşte, ne ajută şi luptă pentru noi harul Dumnezeiesc, dat nouă la sfântul Botez, fără de care lupta cu duhurile şi slobozirea din robia lor sunt cu neputinţă, totuşi suntem la început înconjuraţi de ele şi, aflându-ne din pricina căderii în împărtăşire cu ele, suntem datori să ne smulgem din această împărtăşire în chip silnic atât faţă de noi cât şi faţă de ele. Din pricina căderii firii noastre, în noi gândurile şi simţămintele bune şi drepte sunt amestecate cu gânduri şi

104 Cuvântul 7, cap. 7.

simţăminte rele şi mincinoase. Din pricina amestecării cu cele din urmă, sunt netrebnice şi cele dintâi. Duhurile căzute se străduieşte să ne ţină în starea căderii noastre, în care n-avem cum să nu ne aflăm în robia lor, şi ca atare ne aduc gânduri şi visări păcătoase cu care împreună-simte şi de care se îndulceşte firea noastră căzută, sau în care răul lepădat [respins] chiar şi de firea căzută este ascuns sub obrăzarul [masca] binelui şi al adevărului. Lucrând în acest chip prin gânduri şi visări, duhurile lucrează întocmai la fel şi când încep să se arate în chip simţit. Rânduiala de obşte a nevoinţei monahale creştine stă în aceea că monahul, când purcede la nevoinţă, este întâmpinat şi înconjurat de către duhurile căzute, care la început lucrează împotriva lui prin gânduri şi visări, iar apoi şi în chip simţit. Lucrul acesta se vede limpede din Vieţile lui Antonie, Macarie, Pahomie cel Mare, Marcu Tracicul, Măria Egipteanca, Andrei nebunul pentru Hristos, loan Multpătimitorul şi tuturor celorlalţi sfinţi nevoitori. La început, ei au avut de luptat cu gânduri, visări şi simţăminte vădit păcătoase şi într-ascuns păcătoase: după trecerea unui timp îndelungat, după multe şi statornice silinţe, li s-au trimis de Sus gânduri şi simţăminte sfinte. Atunci când au ajuns la vederea trupească a duhurilor, la început i-au întâmpinat taberele îngerilor lepădaţi, iar apoi, după o luptă cruntă, s-au apropiat de ei şi au intrat întru împărtăşire cu ei sfinţii îngeri, fiindcă de-acum aceşti sfinţi nevoitori lepădaseră cu lucrul împărtăşirea dintâi şi se arătaseră cu lucrul în stare de cea de-a doua împărtăşire. Această rânduială în nevoinţă a arătat-o însuşi Domnul lisus Hristos, Mântuitorul nostru, Care a luat asupra Sa toate neputinţele noastre, afară de păcat: la început I s-a înfăţişat în pustie ispititorul diavol, iar după aceea, când diavolul fusese deja înfrânt de Domnul, sfinţii îngeri s-au apropiat de Domnul *si-slujeau Lui* (Matei IV, 11), ne spune Evanghelia.

Călugărilor tineri, care n-au dobândit îndestulă cunoaştere a duhurilor din lupta nevăzută cu ele în gânduri şi în simţăminte, îndrumătorii încercaţi ai monahismului nu le dădeau voie să se nevoias-că prea aprig cu postirea, privegherea, zăvorârea, nevoinţe în urma cărora duhurile încep degrabă să se arate în chip simţit si pot lesne să amăgească nevoitorul spre vătămarea şi pierzania sa[105]. De lupta deschisă cu dracii sunt în stare foarte puţini nevoitori, chiar şi dintre monahi - sunt în stare aceia care au dobândit cunoaştere amănunţită despre duhuri în lupta cu ele, care şi-au deprins simţurile inimii să deosebească binele de rău prin mijlocirea simţirii duhovniceşti, a căror nevoinţă este adumbrită de harul Dumnezeiesc[106]. Singura intrare corectă în lumea duhurilor este nevoinţă creştină. Singura intrare corectă întru vederea trupească a duhurilor este sporirea şi desăvârşirea creştină. Pe cei care sunt vrednici să intre întru această vedere îi aduce întru ea Dumnezeu însuşi. Cel care se aruncă în vederea trupească a duhurilor de capul său se poartă în chip greşit, nelegiuit, potrivnic voii lui Dumnezeu: nu este cu putinţă unuia ca acesta să scape de înşelare, precum şi de amăgirea de sine şi vătămarea de sine care urmează acesteia, însăşi hotărârea lui are ca temei înşelarea şi amăgirea de sine.

---

105 *Scara,* Cuvântul 27; Preacuviosul Nil Sorski, Cuvântul 11. *Proloage, 9* ianuarie, despre monahul amăgit de draci; Viaţa sfântului Nichita din Lavra Pecerska, 31 ianuarie.
106 Preacuviosul Nil Sorski, Cuvântul 11; aşijderea cugetă şi ceilalţi povăţuitori ai ascetismului creştin.

## Despre vederea duhovniceasca a duhurilor

Mult mai puţin stânjenitoare este pentru om mărginirea vederii sale trupeşti, orbirea vederii dintâi, pricinuită de cădere, decât orbirea duhului, pricinuită de aceeaşi cădere[107]. „Care orbire a duhului ? Ce orbire a duhului ?" - întreabă mai ales înţelepţii acestei lumi şi, neasteptând răspuns, numesc fără întârziere „flecăreală" şi „prostie" vestirea despre orbirea duhului omenesc, despre starea sa de omorâre. Aşa este această orbire! Ea poate fi numită, fără a greşi, chiar moarte. *Nu cumva si noi suntem orbi ?* (loan IX, 40) - îl întrebau orbii şi încrezuţii farisei pe Domnul. Dacă nu îţi simţi orbirea, asta nu înseamnă că vezi. Oamenii căzuţi ce nu vor să îşi recunoască orbirea rămân orbi, iar cei născuţi orbi ce şi-au recunoscut orbirea dobândesc vedere întru Domnul lisus Hris-tos (loan IX, 39, 41). Să ne străduim a cerceta în lumina Sfântului Duh orbirea duhului nostru.

Mintea şi inima noastră sunt lovite de orbire. Din pricina acestei orbiri, mintea nu poate deosebi gândurile adevărate de cele mincinoase, iar inima nu poate deosebi simţămintele duhovniceşti de simţămintele sufleteşti şi păcătoase, mai ales atunci când acestea din urmă nu sunt deosebit de grosolane. Din pricina orbirii duhului, toată lucrarea noastră devine mincinoasă, precum şi Domnul i-a numit pe cărturari (învăţaţi) şi farisei *nebuni şi orbi* (Matei XXIII), *călăuze oarbe,* care nu intră în împărăţia Cerurilor şi nu le îngăduie oamenilor să intre în ea.

Atunci când omul se nevoieşte duhovniceşte aşa cum trebuie, harul lui Dumnezeu cel sădit în noi la sfântul Botez începe să ne vindece puţin câte puţin de orbirea duhului prin mijlocirea frângerii inimii, începem să intrăm în starea de vedere, potrivnică stării de orbire. Dat fiind că în starea de vedere văzătorul e mintea, şi vederea a fost numită de către Sfinţii Părinţi „vedere a minţii". Dat find ca starea de vedere este dăruită de Sfântul Duh, şi vederea se numeşte „duhovnicească", fiind rod al Sfântului Duh. Prin aceasta se deosebeşte ea de contemplaţia intelectuală.

Contemplaţia intelectuală este proprie tuturor oamenilor; fiecare om se îndeletniceşte cu meditaţia atunci când vrea. Vederea duhovnicească este proprie doar celor ce se curăţesc prin pocăinţă; ea apare nu după bunul plac al omului, ci în urma atingerii Duhului Dumnezeiesc de duhul nostru, prin urmare după atotsfânta voie a Atot-sfântului Duh. învăţătura despre vederile duhovniceşti sau ale minţii este înfăţişată deosebit cu o mare limpezime şi amănunţime de către sfinţitul mucenic Petru, mitropolitul Damascului[108].

Frângerea inimii este primul simţământ duhovnicesc adus acesteia de către harul lui Dumnezeu atunci când o adumbreşte. Ea stă în gustarea întristării celei plăcute lui Dumnezeu, amestecate cu mângâiere harică, şi deschide înaintea minţii o privelişte nemaivăzută până atunci de ea. în urma simţământului duhovnicesc apare vederea duhovnicească, după cum spune Sfânta Scriptură: *Gustaţi şi vedeţi* (Ps. XXXIII, 8). în urma vederii, simţământul sporeşte în putere. „Din făptuirea cu silinţă se naşte o căldură nemăsurată, ce se aprinde în inimă de la gândurile fierbinţi care vin în minte. Această lucrare şi

107 Cu privire la orbirea duhului vorbeşte mult Sfântul Tihon de Zadonsk în Scrisorile sale de chilie.
108 *Dobrotoliubie,* tom 3.

păzire subţiază mintea prin căldura lor şi îi dau putinţa de a vedea. De aici se nasc, precum am spus, gânduri fierbinţi în adâncul sufletului, ceea ce se numeşte Vedere. Această vedere naşte, la rândul ei, căldură. Din această căldură, care creşte din harul Vederii, se naşte curgere de lacrimi îmbelşugate"[109]. Câtă vreme lucrează simţământul, lucrează şi vederea. Odată cu încetarea simţământului, încetează şi vederea. Ea vine fără veste, pleacă fără veste, nedepinzând de voinţa noastră, depinzând de aşezarea noastră sufletească. Poarta către vederea duhovnicească este smerenia[110]. Rămânerea necurmată a omului întru frângerea inimii este însoţită de vederea necurmată. Vederea este citire şi primire cu duhul a Noului Legământ [Testament]. O dată cu încetarea frângerii de inimă încetează împărtăşirea cu Noul Legământ, apare împărtăşirea cu cel Vechi; în locul precumpănirii în suflet a smereniei, care nu se împotriveşte răului (Matei V, 39), apare dreapta judecată, care se străduieşte să smulgă ochi pentru ochi, dinte pentru dinte (Matei V, 38). De asta a si grăit Preacuviosul Sisoe cel Mare suspinând: „Citesc Noul Legământ, dar mă întorc la cel Vechi"[111]. Cel ce doreşte să rămână mereu întru frângerea inimii şi vederea duhovnicească este dator să se îngrijească a rămâne mereu întru smerenie, izgonind din el însuşi dezvinovăţirea de sine şi osândirea aproapelui, băgând înăuntrul său smerenia prin mustrarea de sine şi recunoaşterea păcătoşeniei proprii înaintea lui Dumnezeu şi a oamenilor.

Cea dintâi vedere duhovnicească este vederea păcatelor proprii, care până atunci erau acoperite de uitare şi neştiinţă. După ce le-a văzut prin mijlocirea frângerii de inimă, nevoitorul primeşte neîntârziat cunoaştere din cercare despre orbirea de mai înainte a duhului său, orbire ce făcea ca ceea ce fiinţează şi a fiinţat să-i pară ca şi cum nu ar fi fiinţat şi nu ar fiinţa deloc: şi aceasta, lipsind frângerea inimii, se ascunde iarăşi în nefiinţare şi iarăşi pare că nu fiinţează, ca să apară iarăşi dacă reapare frângerea inimii. Nevoitorul trece prin cercare de la cunoaşterea păcatelor sale la cunoaşterea păcătoşeniei sale, de care este molipsită firea sa, la cunoaşterea patimilor, altfel spus a feluritelor boli ale firii. De la vederea căderii sale, el trece treptat la vederea căderii de care e cuprinsă întreaga fire omenească. După aceea, i se descoperă lumea duhurilor căzute; el le studiază în patimile sale, în lupta cu ele, în gândurile, închipuirile şi simţămintele aduse de către duhuri. Este înlăturată de la el vederea amăgitoare asupra vieţii pământeşti, care mai înainte i se părea fără sfârşit: el începe să vadă hotarul ei - moartea; el începe să fie răpit cu simţirea, altfel spus strămutat cu duhul, la însuşi ceasul morţii, la ceasul nepărtinitoarei judecăţi a lui Dumnezeu. Din căderea sa, el vede că are neapărată nevoie de Răscumpărătorul şi, punând poruncile Domnului pe rănile sale sufleteşti şi văzând lucrarea tămăduitoare şi de viaţă făcătoare a acestor porunci asupra acestor răni şi a sufletului suferind, dobândeşte credinţă vie în Evanghelie şi începe a mărturisi Evanghelia prin viaţa sa. In Evanghelie, el vede încă şi mai limpede, ca într-o oglindă, şi firea sa căzută, şi căderea omenirii, şi duhurile viclene. Ne mărginim numai la înşira-rea acestor vederi fiindcă acestea sunt cele de o necesitate vitală şi la ele poate ajunge grabnic monahul râvnitor; şi vom încheia prin cuvintele Preacuviosului Maxim Mărturisitorul: „Nu este cu

---

109 Sfântul Isaac Şirul, începutul Cuvântului 59.

110 *Patericul Egiptean,* Apoftegmă a Preacuviosului Ioan Colov.

111 *Patericul Egiptean*

putinţă minţii (adică duhului) să ajungă la nepătimire numai prin făptuire (adică numai prin nevoinţele trupeşti), dacă nu o vor primi vederi numeroase şi felurite"[112]. Cuvântul „primesc" arată că aceste vederi nu sunt, precum contemplaţiile intelectuale, stări la care ajunge sau alcătuiri pe care şi le face mintea de voia ei: cuvântul „primesc" poate fi înlocuit prin „cercetează". Dobândirea nepătimirii este foarte firească pentru duhul nostru, atunci când simţămintele firii căzute sunt înlocuite de simţăminte duhovniceşti, care urmează frângerea inimii şi care o însoţesc, iar înţelegerea firii căzute este înlocuită de înţelegerea duhovnicească, ce se formează din noţiunile dobândite prin vederile duhovniceşti. Pentru a ne despărţi de vieţuirea după îndreptarul poruncilor evanghelice, de smerenia următoare lui Hristos, de frângerea inimii, de vederea duhovnicească, de slobozirea din robia patimilor - altfel spus de nepătimire, de învierea sufletului, pentru a ne ţine în orbire, în moarte, în robia lor, duhurile căzute poartă cu nevoitorii război încrâncenat, în acest război ei îşi aruncă întreaga răutate, întreaga viclenie care le este proprie. Spunem că viclenia şi răutatea sunt proprii duhurilor căzute nu pentru că le-ar fi fost date la zidirea lor - nu ! duhurile căzute au fost zidite bune, străine de rău, aşa cum ştim deja din învăţătura lui Antonie cel Mare - ci fiindcă ele, prin căderea cea de bunăvoie, şi-au însuşit răul, s-au făcut străine de bine. Repetăm cele spuse mai sus: căderea dracilor stă în deplina lepădare a binelui, în deplina însuşire de către ei a răului[113]. *Către toate poruncile Tale m-am îndreptat, toată calea nedreptăţii am urât* (Ps. CXVIII, 128), grăieşte Sfântul Duh despre călăuzirea omului de către El la mântuire: dimpotrivă, duhul răutăţii lucrează împotriva fiecărei porunci a Noului Legământ, urăşte orice chip de vieţuire bineplăcută lui Dumnezeu - însă tocmai în această lucrare împotriva poruncilor evanghelice, în îm-preună-lucrarea cu toate aplecările păcătoase, studiază nevoitorul duhurile căzute, le observă, le cunoaşte: atunci când el are cunoaşterea duhurilor cea dobândită prin acest mijloc, vederea lor trupească, dacă i se îngăduie, nu face decât să completeze cunoaşterea aceasta, în exact acelaşi fel este primită cunoaşterea despre om: cunoaşterea esenţială a omului se dobândeşte prin studierea felului său de a gândi şi de a simţi, a felului său de a lucra; cu cât va fi mai amănunţită studierea aceasta, cu atât cunoaşterea devine mai exactă. Prin cunoştinţa faţă către faţă cu duhurile, această cunoaştere este completată; dar această cunoştinţă nu are, de una singură, aproape nici o însemnătate în privinţa cunoaşterii esenţiale a omului.

Duhurile căzute lucrează asupra noastră prin felurite gânduri, felurite închipuiri, felurite atingeri. Ele sunt observate şi studiate în aceste lucrări ale lor. Despre toate aceste lucrări aminteşte Sfânta Scriptură. Sfânta Evanghelie îl înfăţişează pe diavol mai întâi punând în inima lui Iuda Iscarioteanul gândul de a-l vinde pe Dumnezeu-Omul (Ioan XIII, 2), iar după aceea intrând în Iuda (Ioan XIII, 27). Din Evanghelie reiese limpede că Iuda avea aplecare spre dragostea de bani (Ioan XII, 6) şi, în pofida poruncilor Domnului, începuse a-si satisface imboldurile acestei patimi, ascunzându-se în spatele grijii - bună la arătare, însă de fapt vicleană - de săraci. Pe temeiul acestei patimi, diavolul a început să îi insufle gândul vânzării; atunci când Iuda şi-a însuşit gândul diavolesc şi s-a hotărât să îl aducă la împlinire, diavolul a pus stăpânire pe el cu totul. „la

112 Calist şi Ignatie Xantopulos, Despre liniştire şi rugăciune, cap. 68, *Dobrotoliubie,* tom 2.
113 *Scara,* Cuvântul 4, cap. XXXV. De aceeaşi părere sunt toţi Sfinţii Părinţi.

seama", spune Fericitul Teofilact, „ia seama: a intrat în el satana, adică a intrat în inima lui, i-a pus stăpânire pe suflet. Mai înainte, îl bântuia dinafară prin patima iubirii de argint: acum a pus stăpânire pe el cu desăvârşire", înfricoşător lucru e a te învoi cu gândul diavolesc; pentru această învoire, Dumnezeu Se depărtează de la om, şi omul piere. Aşa s-a întâmplat cu Anania şi Safira, cei pomeniţi în Faptele Apostolilor, care, după ce au primit insuflarea diavolului, s-au învoit să mintă înaintea Duhului Sfânt - şi neîntârziat au fost loviţi de moarte după nelegiuire. *Anania,* a grăit sfântul Apostol Petru, *de ce a umplut satana inima ta ca să minţi tu Duhului Sfânt si să doseşti din preţul ţarinii ?* (Fapte V, 3). Că diavolul îl ispiteşte pe om cu închipuiri, asta se vede din ispitirea Dumnezeu-Omului de către diavol: diavolul a arătat Domnului toate împărăţiile pământeşti şi slava lor *într-un ceas de vreme* (Luca IV, 5), adică în închipuire. Mintea noastră are capacitatea de a cugeta si capacitatea de a-si închipui; prin mijlocirea celei dintâi, ea îşi însuşeşte idei despre lucruri, prin mijlocirea celei de-a doua îşi însuşeşte imaginile lucrurilor. Diavolul, întemeindu-se pe cea dintâi capacitate, se străduieşte să ne împărtăşească gânduri păcătoase, iar întemeindu-se pe cea de-a doua capacitate se străduieşte să întipărească în noi imagini smintitoare. „Precum copilul mic şi lipsit de răutate", spune sfântul Isihie, „văzând un scamator, se veseleşte şi urmează scamatorului din nerăutate: aşa şi sufletul nostru, simplu si bun, fiind zidit astfel de Stăpânul Cel Atotbun, se veseleşte de momelile cele prin închipuire ale diavolului; înşelat fiind, se alipeşte de rău ca şi cum ar fi bine şi amestecă (uneşte) gândurile sale cu închipuirea momelii diavoleşti"[114]. Închipuirea diavolească lucrează asupra sufletului în chip foarte vătămător, stârnind în el o deosebită împreună-simţire faţă de păcat. Arătându-se deseori, ea poate pri-cinui o întipărire neştearsă, cât se poate de pierzătoare. Despre felul în care lucrează diavolul asupra omului prin atingere citim în cartea lui Iov (Iov, cap. I şi II) si în istorisirea evanghelică despre femeia pe care o legase satana cu o boală deosebită şi ciudată (Luca XIII, 10-16). Atingerile diavoleşti stârnesc patimile trupeşti şi nasc boli asupra cărora nu au efect obişnuitele mijloace omeneşti de tratament. - Toate aceste feluri ale bântuirilor diavoleşti le putem studia citind *Vieţile Sfinţilor* si scrierile Părinteşti alcătuite mai ales în scopul zidirii monahilor. Studiul lor în aceste scrieri e, însă, foarte neîndestulător: pentru a dobândi o cunoaştere mulţumitoare trebuie să le studiem prin cercare. Atunci când, prin harul lui Dumnezeu, duhul omenesc începe a se curaţi, el trece treptat de la cunoaşterea duhurilor la vederea lor duhovnicească. Această vedere este săvârşită cu mintea si inima, este dăruită de Duhul Sfânt. Ea e firească pentru mintea şi inima înnoite, precum vederea cea trupească este firească pentru ochiul trupesc, care nu vede fiindcă a învăţat să vadă, ci ca o însuşire firească, şi nu vede numai atunci când suferă de o boală care împiedică sau curmă lucrarea lui firească.

Vederea duhovnicească a duhurilor e săvârşită cu mintea şi cu inima. Duhurile viclene sunt date în vileag de inimă; mintea nu este îndeajuns pentru acest lucru: ea nu poate deosebi doar prin puterile sale proprii chipurile adevărului de chipurile minciunii ce se ascund sub chipuri părut adevărate. Dreapta socotinţă duhovnicească se întemeiază pe simţirea duhovnicească, precum a zis şi sfântul Isaac Şirul: „înţelegerea duhovnicească este simţirea

114 Cuvântul despre trezvie, cap. 43, *Dobrotoliubie,* tom 2.

vieţii veşnice"[115], sau, precum mărturiseau cei doi ucenici despre simţirea lor si despre însemnătatea acestei simţiri din vremea împreună-vorbirii cu Domnul, pe Care nu îl recunoscuseră nici cu ochii trupeşti, nici prin raţionamentul minţii: *Oare nu ne ardea inima în noi când ne grăia* (Domnul) *m cale si când ne tâl-cuia Scripturile ?* (Luca XXIV, 32). Tocmai această inimă, care a dat mărturie adevărată despre Domnul, dă mărturie adevărată şi despre duhuri, şi le cearcă *dacă sunt de la Dumnezeu* (I loan IV, 1) sau din împărăţia întunericului si urii. Să dea astfel de mărturie este în stare inima curăţită prin pocăinţă, înnoită de Sfântul Duh; dar inima aflată în robia patimilor şi dracilor este în stare să dea numai indicaţii mincinoase şi greşite. Din această pricină, Preacuviosul Varsanufie cel Mare a spus unui monah care îl întreba cum să deosebească gândurile venite de la Dumnezeu, cele venite de la fire şi cele de la draci: „Lucrul de care mă întrebi este al oamenilor ajunşi la măsură mare (a vârstei duhovniceşti). Dacă ochiul lăuntric nu va fi curăţit prin doftoriciri multe, nu va putea să scape de spini si mărăcini şi să culeagă strugurele ce întăreşte şi veseleşte inima.

Dacă omul nu ajunge la măsura aceasta, nu poate deosebi (aceste gânduri), ci va fi batjocorit de draci şi va cădea în amăgire, dându-le crezare: fiindcă ei schimbă lucrurile cum vor, mai ales faţă de cei care nu le cunosc cursele"[116], în continuare, Marele Părinte spune: „Gândurile care vin de la draci sunt, mai întâi de toate, pline de tulburare şi întristare, şi atrag în chip ascuns şi subţire: fiindcă vrăjmaşii se îmbracă în haine de oi, adică insuflă gânduri părut drepte, dar care pe dinăuntru sunt *lupi răpitori* (Matei VII, 15), adică răpesc si *amăgesc inimile celor lipsiţi de răutate* (Romani XVI, 18) prin ceea ce pare bun, dar e în fapt vătămător. - Lumina care vine de la draci se preface mai pe urmă în întuneric. Orice ai auzi, ori ai gândi, ori ai vedea, de se va tulbura inima ta atunci fie si cât un fir de păr, să ştii că este de la draci", în alt răspuns, cel Mare a scris: „Să ştii, frate, că orice gând căruia nu îi este îna-inte-mergătoare seninătatea smereniei nu vine de la Dumnezeu, ci este în chip vădit din partea stângă. Domnul nostru vine lin, iar tot ce este vrăjmăşesc are loc cu tulburare. Chiar dacă dracii par îmbrăcaţi în haine de oaie, ei, fiind pe dinăuntru lupi răpitori, se dau în vileag prin tulburarea pe care o aduc: fiindcă s-a zis că *după roadele lor îi veţi cunoaşte* (Matei VII, 15-16). Să ne înţelepţească Domnul pe noi toţi ca să nu ne lăsăm atraşi de dreptatea lor (cea părută)"[117]. Vom încheia Cuvântul nostru prin povaţa cu duhovnicească înţelepciune a Preacuviosului Macarie cel Mare: „Iubitorul virtuţii este dator să se îngrijească foarte pentru dobândirea dreptei socotinţe, ca să poată deosebi deplin binele de rău, ca să poată cerceta şi cunoaşte feluritele curse ale dracilor, prin care are diavolul obicei să strice oamenii ascunzându-se în spatele închipuirilor părut bune pe care le aduce minţii. De folos este să fim întotdeauna prevăzători, pentru a scăpa de urmări primejdioase. Nu te pleca din uşurătate insuflă-rilor de la duhuri, de-ar fi acestea chiar şi îngeri din cer, ci rămâi neclintit, supunând toate cercetării celei mai amănunţite cu putinţă; şi atunci când vezi ceva cu adevărat bun să primeşti, iar ceea ce se va arăta rău să lepezi. Nu-s nevădite lucrările harului Dumnezeiesc, pe care păcatul, chiar de ar lua înfăţişarea binelui, nu poate nicidecum să le dăruiască. Chiar dacă, potrivit Apostolului, satana se şi preschimbă

115 Cuvântul 38.

116 Răspunsul la întrebarea 59.

117 Răspunsul la întrebarea 21.

la arătare în înger luminat (II Corinteni XI, 14) pentru a-1 amăgi pe om, cu toate că înfăţişează vedenii de lumină, lucrarea cea bună nu poate, precum s-a spus, să o dea nicicum, ceea ce şi slujeşte drept semn limpede al lui. El nu poate să dea nici dragostea de Dumnezeu şi de aproapele, nici blândeţe, nici smerenie, nici bucurie, nici pace, nici înfrânarea gândurilor, nici ură faţă de lume, nici linişte duhovnicească, nici dorirea darurilor cereşti, nici nu poate îmblânzi patimile şi poftele -lucruri care alcătuiesc lucrarea vădită a harului, fiindcă s-a zis: *Roadă duhovnicească este dragostea, bucuria, pacea* şi celelalte (Galateni V, 22). Dimpotrivă, satana poate lesne împărtăşi omului trufie şi semeţie a minţii, fiind foarte în stare de acest lucru. Aşadar, când răsare lumina cea gândită în sufletul tău, după lucrarea ei o poţi cunoaşte
dacă e de la Dumnezeu sau de la satana. Totuşi, şi sufletul însuşi, dacă are socotinţă sănătoasă şi poate alege binele de rău, va arăta fără întârziere dacă este bună sau rea prin simţirea înţelegătoare (cea duhovnicească). Precum oţetul şi vinul sunt la fel după înfăţişarea lor cea dinafară, dar limba cunoaşte îndată după gust deosebirea dintre ele, arătând care este oţet şi care este vin: aşa şi sufletul, prin puterea sa, prin simţirea sa duhovnicească poate într-adevăr să deosebească dăruirile Duhului Celui Bun de nălucirile vicleanului"[118]. Inima, adumbrită de harul lui Dumnezeu, învie întru viaţa duhovnicească, dobândeşte simţirea duhovnicească, necunoscută ei în starea de cădere, în care simţirile cuvântătoare ale inimii omeneşti sunt omorâte prin amestecarea cu simţirile dobitoceşti. Simţirea duhovnicească este numită pe bună dreptate „înţelegătoare", fiindcă dătătorul ei este „Sfântul Duh, Lumina si Viaţa, si Izvorul Viu înţelegător, Duhul înţelepciunii, Duhul înţelegerii, Care este Dumnezeu si îndumnezeitor" (A treia stihiră samoglasnică la Vecernia Cincizecimii). *Gustaţi si vedeţi* (Ps. XXXIII, 8), repetăm spusa Sfintei Scripturi pe care deja am mai înfăţişat-o. Vederea duhovnicească, din care este dreapta socotinţă duhovnicească, apare din simţirea duhovnicească[119]. *Hrana cea vârtoasă,* spune Apostolul, *este a celor desăvârşiţi, care prin multa obişnuinţă au simţirile învăţate spre aleerea binelui si răului* (Evrei V, 14). Aşadar, dreapta socotinţă duhovnicească este partea creştinilor desăvârşiţi; sunt părtaşi la această bunătate cei ce au dobândit sporire însemnată în nevointa binecinstitoare; ea e străină de începători şi de cei necercaţi, chiar de ar fi aceştia chiar bătrâni după vârsta trupească.

Şi atunci, ce să facă începătorii ? Intrând în monahism, ei intră totodată în luptă cu duhurile; după ce reguli sunt ei datori să se călăuzească pentru a nu cădea pradă neştiinţei lor, pradă răutăţii şi vicleniei duhurilor ? Sfinţii Părinţi ai Bisericii Ortodoxe răspund la această întrebare precum urmează: „Adevărata dreaptă socotinţă o dobândim nu altminteri decât prin mijlocirea smereniei celei adevărate, care stă în a descoperi Părinţilor nu doar ce facem, ci si ce gândim - ca să nu credem în nici o privinţă gândului nostru, ci întru toate să urmăm cuvintelor bătrânilor şi să socotim drept bine ceea ce încuviinţează ei. Această lucrare nu numai că îl ţine pe monah întru adevărata dreaptă socotinţă şi pe calea cea dreaptă, ci îl şi păzeşte dinainte de toate cursele diavoleşti. Cu neputinţă este celui ce îndreptea-ză viaţa sa după judecata şi sfatul celor sporiţi

118 . Cuvântul IV, cap. 13.

119 Despre simţirea duhovnicească, vezi Omilia VIII a Preacuviosului Macarie cel Mare şi Cuvântul l al Sfântului Simeon Noul Teolog.

să cadă în amăgirea diavolească: întrucât chiar mai înainte de a se învrednici nevoitorul de darul dreptei socotinţe, însuşi faptul că arată şi descoperă părinţilor gândurile sale strică laţurile drăceşti şi le răpeşte puterea. Precum şarpele scos din gaura sa întunecată se străduieşte să se ascundă şi să fugă, aşa şi gândurile viclene, fiind scoase la iveală prin mărturisirea nefăţarnică şi arătarea lor, se străduieşte să fugă de om"[120]. Descoperirea gândurilor şi călăuzirea după sfatul părinţilor şi fraţilor sporiţi are lucrare de obşte pentru monahismul vechi. Ea e predanie apostolică: *Mărturisiţi-vă unii altora păcatele,* spune Apostolul lacov, *şi rugaţi-vă unii pentru alţii ca să vă vindecaţi* (lacov V, 16); iar Apostolul Pavel
spunea despre sine că se îndeletnicea în cel mai osârduitor chip cu zidirea fiecărui creştin, că se străduia să îl înalţe pe fiecare la desăvârşirea creştină, că aşa lucra în el harul Sfântului Duh (Coloseni I, 28-29). în chip asemănător se purtau şi sfinţii povăţuitori ai monahismului din vechime: vase fiind ale Sfântului Duh, ei înălţau degrabă pe ucenicii lor la desăvârşire, făcându-i biserici ale lui Dumnezeu. De acest lucru ne putem încredinţa îndestul din scrierile lor care ni s-au păstrat. Nu cărunteţea, nu mulţimea anilor, nu înţelepciunea pământească, ci împărtăşirea Sfântului Duh îi ridica la treapta de povăţuitor, şi pe ascultătorii cuvântului îi atrăgea la vorbitor Cuvântul lui Dumnezeu, iar nu cuvântul propriu, omenesc. „Bine este", spunea Preacuviosul Cassian în Cuvântul amintit mai sus, „a nu ascunde gândurile noastre de părinţi, precum am zis; totuşi, ele trebuie descoperite nu cui se nimereşte, ci bătrânilor duhovniceşti, care au darul dreptei socotinţe, nu luându-ne după anii si după cărunteţea lor. Mulţi, încrezându-se bătrâneţii şi mărturisindu-si gândurile, nu au primit tămăduire, ci au căzut în deznădejde din pricina neis-cusinţei celor ce le-au primit mărturisirea". Preacuviosul Avvă Moisi al Schitului a cerut sfat de la tânărul monah Zaharia, care trăia în Schit.
Zaharia a căzut la picioarele bătrânului şi i-a zis: „Părinte ! Pe mine mă întrebi tu ?" Bătrânul i-a răspuns: „Crede-mi, fiule Zaharia, că am văzut Duhul Sfânt pogorându-Se peste tine, şi de aceea socot că e nevoie să te întreb"[121]. Descoperirea gândurilor si vieţuirea sub îndrumarea Părinţilor purtători de Duh erau socotite de către monahii din vechime un lucru atât de neapărat trebuincios, încât monahii care lepădau această lucrare erau socotiţi între cei aflaţi în afara căii mântuitoare[122]. Odată cu slăbirea treptată a creştinismului a început să slăbească treptat si monahismul; au început să se împuţineze vasele vii ale Sfântului Duh; mulţi făţarnici, în scopul câştigului lumesc şi dobândirii slavei de la oameni, au început să facă pe sfinţii şi pe duhovniceştii, să atragă pe cei neîncercaţi printr-o mască alcătuită cu iscusinţă, să îi vateme şi să-i piardă. Deja sfântul Simeon Noul Teolog, care a trăit în veacul al X-lea după Hristos, spunea: „Cercetează Sfânta Scriptură si scrierile Sfinţilor Părinţi, mai ales pe cele făptuitoare, ca punând faţă în faţă cu învăţătura lor învăţătura şi purtarea dascălului şi bătrânului tău, să le poţi vedea (această învăţătură şi purtare) ca într-o oglindă şi să le poţi pricepe; ceea ce este în împreună-glăsuire cu Scriptura să-ţi însuşeşti si să păstrezi în gând, iar ceea ce este mincinos si rău să recunoşti şi să lepezi, pentru a nu fi amăgit. Să ştii că în zilele noastre mulţi

120 Preacuviosul Cassian Romanul, Cuvântul despre dreapta socotinţă, *Dobrotoliubie,* tom 4.
121 Patericul Egiptean.
122 Avva Dorotei, învăţătură despre aceea că nu trebuie a se încrede omul în socotinţa sa.

amăgitori şi dascăli mincinoşi s-au arătat"[123]. Odată cu trecerea vremii, dascălii purtători de Duh s-au împuţinat din ce în ce mai mult, precum ne înştiinţează cu durere Sfinţii Părinţi mai târzii. „Acum, povăţuitorii de acest fel s-au rărit foarte", spune Preacuviosul Nil Sorski, trăitor în veacul al XV-lea[124]. Impuţinându-se povăţuitorii duhovniceşti, Sfinţii Părinţi, din insufla-rea Sfântului Duh, care la bună vreme şi ca un Înainte-Ştiutor a purtat grijă de trebuinţa duhovnicească a monahilor vremurilor din urmă, au alcătuit multe scrieri ziditoare, care luate împreună definesc mulţumitor nevoinţa călugărească[125]. Aceste sfinte scrieri împlinesc întrucâtva lipsa de organe vii ale Duhului. Părinţii mai târzii deja propun spre călăuzire mai mult Sfânta Scriptură şi scrierile Părinteşti, aşa cum a făcut Noul Teolog, nedând deoparte nici sfatul, primit cu foarte multă prevedere, al părinţilor şi fraţilor trăitori în aceleaşi vremuri, în condiţiile feririi cât mai depline cu putinţă de împrăştiere şi de orice relaţii dinăuntrul şi dinafară mănăstirii, ale păstrării cu osârdie a duhului întru gânduri şi simţăminte de smerenie şi pocăinţă. Foarte ostenicioasă şi foarte îndelungată este sporirea monahală adusă de această lucrare: însă această lucrare este cea dăruită de Dumnezeu timpului nostru, şi suntem îndatoraţi să ne folosim cu evlavie de darul lui Dumnezeu, cel dat nouă spre mântuire. Vremea îndelungată pe care o ia sporirea, mulţimea poticnirilor smeresc şi fără să vrem duhul nostru, atât de înclinat spre slavă deşartă şi seme-ţie, ne aduc cunoaşterea cea de mult preţ a neputinţelor noastre, duc la nădăjduirea numai în mila lui Dumnezeu. Asemenea *nădejde nu ruşinează* (Romani V, 5). De ce nu ni s-au dat aripile de foc ale monahismului de demult, cu care el trecea în zbor, cu uşurinţă şi putere, marea patimilor, precum i s-a descoperit unuia dintre marii Părinţi din vechime ?[126] Acestea sunt judecăţile lui Dumnezeu, care întrec înţelegerea noastră; cercetarea lor ne este oprită: ea ar fi o osteneală deşartă, întreprindere trufaşă şi nelegiuită[127], *că necercate sunt judecăţile Lui si neurmate căile Lui. Că cine a cunoscut gândul Domnului ? Sau cine s-a făcut Lui sfetnic ? Aceluia slava în veci* (Romani XI, 33-36).

**Încheiere**

Chemaţi fiind de milostivirea lui Dumnezeu la vieţuirea monahală, să întrebuinţăm toată osârdia în vederea dobândirii cunoştinţelor şi stărilor duhovniceşti de o necesitate vitală pentru mântuirea noastră. Să nu ne satisfacem curiozitatea deşartă, dorinţa de cunoaştere deşartă si nefolositoare. Cumplit lucru este a îţi îngădui uşurătate în nevoinţa sfântă: roadele acestei uşurătăţi pot fi vătămări grele, anevoie de vindecat, nu rareori însăşi pierzarea. Să ne străduim a căuta sărăcia duhului, plânsul, blândeţea, flămânzirea de dreptatea cerească. Să îl rugăm pe Dumnezeu ca El să ne descopere păcatele noastre şi să ne învrednicească a aduce pentru ele adevărată pocăinţă ! Să îl rugăm pe Dumnezeu ca El să ne descopere căderea omenirii, răscumpărarea ei de către Dumnezeu-Omul, scopul pribegiei noastre pământeşti şi veşnicia care ne aşteaptă fie în nesfârşite desfătări, fie în nesfârşite chinuri; să ne pregătească şi

123 *Dobrotoliubie,* cap. 33, tom 3.

124 Predoslovia la Tipic.

125 Acest gând poate fi aflat în *Viaţa Preacuviosului Paisie Velicikovski,* preaiscusit povăţuitor al monahilor, care s-a săvârşit la sfârşitul veacului al XVIII-lea. Viaţa şi scrierile lui au fost editate de către Mănăstirea Optina în anul 1847.

126 *Patericul Egiptean,* Preacuviosul loan Colov.

127 *Patericul Egiptean,* Preacuviosul Antonie cel Mare.

să ne facă în stare de fericirea veşnică, să înlăture de pe noi peceţile şi să nimicească zapisele potrivit cărora trebuie să fim aruncaţi în închisorile iadului! Să îl rugăm pe Dumnezeu să ne dăruiască curăţie şi smerită cugetare, a căror roadă este dreapta socotinţă duhovnicească, care deosebeşte fără greş binele de rău! Dreapta socotinţă duhovnicească smulge obrăzarul [masca] de pe lucrările patimilor noastre, care adeseori se înfăţişează celor neîncercaţi şi pătimaşi ca lucrare a celui mai înalt bine şi chiar ca lucrare a harului Dumnezeiesc; dreapta socotinţă smulge obrăzarul e pe duhurile căzute, obrăzar prin care ele se străduieşte să se ascundă pe sine şi să ascundă cursele lor. Să îl rugăm pe Dumnezeu să ne dăruiască vederea cea duhovnicească a duhurilor, prin mijlocirea căreia să le putem zări în gândurile şi închipuirile aduse de către ele, să rupem împărtăşirea cu ele în duhul nostru, să aruncăm de pe noi jugul lor, să ne izbăvim din robie! în împărtăşirea cu duhurile căzute şi în înrobirea noastră de către ele stă pierzania noastră. Să ne înfrânăm de la dorinţa şi năzuinţa neştiutoare, pierzătoare, de a vedea vederi trupeşti, afară de rânduiala pusă de Dumnezeu !
Cu supunere si evlavie să urmăm învăţăturii Sfinţilor Părinţi, predaniei Bisericii Ortodoxe ! Cu evlavie să ne supunem rânduielii lui Dumnezeu, Care acoperă sufletul nostru cu perdele şi scutece groase pe vremea pribegiei noastre pământeşti, Care ne-a despărţit de duhurile zidite, Care ne-a îngrădit şi ne apără de duhurile căzute. Nu avem nevoie de vederea trupească a duhurilor pentru săvârşirea multostenicioasei călătorii pământeşti. Pentru aceasta este nevoie de alt luminător, şi acesta ni s-a dat: *Făclie picioarelor mele este Legea Ta, si lumină cărărilor mele* (Ps. CXVIII, 105). Cei ce călătoresc sub strălucirea necurmată a luminătorului care este Legea lui Dumnezeu nu vor fi amăgiţi nici de patimile lor, nici de duhurile căzute, precum dă mărturie Scriptura: *Pace multă este celor ce iubesc Legea Ta, si nu este lor sminteală* (Ps. CXVIII, 165). Acest luminător descoperă toate primejdiile vădite şi ascunse din calea noastră; descoperă nu doar căderea noastră, nu numai duhurile căzute, ci chiar şi minunile lui Dumnezeu: *Mai mult decât pe vrăjmaşii mei m-ai înţelepţii cu porunca Ta,* spune Prorocul. *Depărtaţi-vă de la mine, cei ce vicleniţi,* voi nu aveţi loc: fiindcă eu mă îndeletnicesc neîncetat cu cercetarea legii Dumnezeului meu. Legea Lui cugetarea mea este de-a lungul întregii zile şi întregii nopţi, de-a lungul întregii mele vieţi, pe care cu dreptate pot să o numesc „zi", fiindcă e luminată de către legea lui Dumnezeu, şi cu dreptate pot să o numesc „noapte", fiindcă beznele ce vin de la stăpânitorul întunericului precumpănesc în societatea omenească (Ps. CXVIII, 98, 115, 97). *Porunca Domnului este strălucită:* ea *luminează ochii* cei gândiţi (Ps. XVIII, 9): nu poate să se ascundă de ei păcatul ce se preface că-i virtute, nici demonul întunecat care îşi pune mască de înger luminat.

La vremea potrivită, hotărâtă numai de Dumnezeu şi cunoscută numai de Dumnezeu, negreşit vom păşi în lumea duhurilor. Vremea aceasta nu e departe de nici unul din noi! Preabunul Dumnezeu să ne dăruiască a petrece viaţa pământească în aşa chip încât încă din vremea ei să stricăm împărtăşirea cu duhurile căzute, să intrăm în împărtăşire cu duhurile sfinte; în aşa chip încât pe acest temei să fim, după ce ne vom fi dezbrăcat de trupuri, număraţi cu duhurile sfinte, iar nu cu duhurile lepădate. Atunci, întru nepovestită bucurie, vom vedea atât cetele sfinţilor îngeri cât şi cetele sfinţilor oameni întru minunatele lor sălaşuri nefăcute de mână, la veşnica lor prăznuire

duhovnicească. Atunci îl vom cunoaşte si vedea pe heruvimul cel căzut dimpreună cu taberele lui cele întunecate: atunci vederea dăruită de Dumnezeu a dracilor - acestor făpturi preanefericite - va îndestula pe deplin curiozitatea noastră cea în Domnul, fără nici o primejdie pentru noi, fiindcă vom fi atunci pecetluiţi de degetul lui Dumnezeu întru ne-schimbare şi neputinţă de a mai fi amăgiţi şi vătămaţi de către rău. Amin.